

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ferhat TUNÇ

MANAVGAT LİÇESİNİN ÖRNEK OTURUM POTANSİYELİ

Coğrafya Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ferhat TUNÇ

MANAVGAT LİÇESİNİN ÖRNEKLERİNE İLİŞKİN YEREL

Danışman

Doç. Dr. Cemali SARI

Coğrafya Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ferhat TUNÇ'un bu çalışması, jürimiz tarafından Coğrafya Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kadir TEMURÇİN (mza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Cemali SARI (mza)

Üye : Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK (mza)

Tez Başlığı: Manavgat İlçesinin Ornitoturizm Potansiyeli

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi : 29/06/2018

Mezuniyet Tarihi : 16/07/2018

(mza)

Prof. Dr. İhsan BULUT

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Manavgat İlçesinin Ornitoturizm Potansiyeli” adlı bu çalışmamın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışmamda içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu ahlakla doğrularım.

mza

Ferhat TUNÇ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Ferhat TUNÇ
Öğrenci Numarası	20155264006
Enstitü Ana Bilim Dalı	Coğrafya
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Cemali SARI
Tez Başlığı	MANAVGAT LİÇESİNİN ORNİTÖTÜR ZM POTANSİYELİ
Turnitin Ödev Numarası	980349882

Yukarıda belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 114 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 04/07/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 14

alıntılar dahil % 17'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeleri sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığında tarafımdan yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

23/05/2018

(imzası)
Doç. Dr. Cemali SARI

Ç İ N D E K İ L E R

TABLolar L STES	iii
FOTO RAFLAR L STES	iv
GRAF KLER L STES	v
HAR TALAR L STES	vi
KISALTMALAR VE S MGELER L STES	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
ÖNSÖZ	x
G R	1

B R NC BÖLÜM

ARA TARMA SAHASININ DO AL CO RAFYA ÖZELL KLER

1.1.Ara tırmanın Konusu ve Amacı.....	3
1.2. Ara tırma Sahasının Yeri ve Sınırları.....	3
1.3.Ara tırma Sahasının Genel Co rafya Özellikleri.....	5
1.3.1. Manavgat İ çesinin (Titreyengöl - Bo azkent) Fiziki Co rafya Özellikleri.....	5
1.3.1.1. Yer ekilleri.....	5
1.3.1.2. Toprak Yapısı.....	7
1.3.1.3. İ klimi.....	8
1.3.1.4. Bitki Örtüsü.....	11
1.3.1.5. Hidrografya.....	12
1.3.2. Manavgat'ın Be eri Co rafya Özellikleri.....	18
1.3.2.1. Yerle me.....	18
1.3.2.2. Nüfus.....	19
1.3.2.3. Ula ım.....	20
1.3.2.4. Ekonomi.....	22

K NC BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turizmle İ gili Genel Kavramlar.....	25
2.2. Ekoturizm.....	27
2.3. Ekoturist.....	29
2.4. Ekoturizm Çe itleri.....	29
2.5. Dünyada Turizm.....	35

2.6. Türkiye’de Turizm.....	38
2.7. Ku Gözlemcili inin Dünya Turizmindeki Yeri.....	41
2.8. Ku Gözlemcili inin Türkiye Turizmindeki Yeri.....	42
2.9. Ku Gözlemcili inin Antalya Turizmindeki Yeri.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Ara tırmanın Yöntem ve Metodu.....	48
3.2. Ara tırmanın Sınırlılıkları.....	48
3.3. Ara tırma ile ilgili Önceki Yapılan Çalışmalar.....	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

4.1. Manavgat’ın Ornitoturizm Potansiyeli.....	53
4.1.1. Titreyengöl-Bo az Ormanı Çevresinin Ornitoturizm Potansiyeli.....	53
4.1.2. Bo azkent Çevresinin Ornitoturizm Potansiyeli.....	67
4.2. Manavgat İlçesinin Alternatif Ornitoturizm Alanları ve Rotaları.....	79
4.2.1. Karpuzçayı Ornitoturizm Sahası.....	79
4.2.2. Köprülü Kanyon Milli Parkı Ornitoturizm Sahası.....	81
4.3. Ara tırma Sahasının Ornitoturizm Planlama Yaklaşımları.....	82

SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA.....	93
ÖZGEÇM	99

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Ara tırma Sahası E im Dereceleri ve Alansal Da ılımı.....	6
Tablo 1.2 Ara tırma Sahasında Aylık Ortalama Sıcaklık Da ılımı (2015).....	9
Tablo 1.3 Ara tırma Sahasında Aylık Ortalama Ya ı Da ılımı (2015).....	10
Tablo 1.4 Manavgat İçesinin Yıllara Göre Nüfus Sayıları.....	20
Tablo 1.5 2016 Yılı İçelere Göre Gelen Turist Sayıları.....	23
Tablo 1.6 Türkiye, Antalya ve Manavgat'ın 2015-2016 Yılları Turizm Gelirleri.....	23
Tablo 2.1 Ekoturizm Aktivitelerinin Sınıflandırılması.....	30
Tablo 2.2 Dünyada En Çok Ziyaret Edilen Ülkeler (2015-2016).....	36
Tablo 2.3 Dünya Turizm Gelirleri Da ılımı (2015-2016).....	37
Tablo 2.4 Dünyada Genel Turist Sayısının Kıtalara Da ılımı (2015).....	35
Tablo 2.5 Yıllara Göre Türkiye'ye Gelen Turist Sayıları, Turizm Geliri ve Ortalama Harcama.....	39
Tablo 2.6 Antalya'ya Son 10 Yılda Gelen Turist Sayıları.....	40
Tablo 2.7 Antalya İlinin Turizm Tesisi, Oda ve Yatak Sayıları.....	40
Tablo 2.8 Antalya Çevresi Ku Popülasyon Sayıları.....	44
Tablo 2.9a Türkiye Ku ları Red Data Book A Grubu'na Giren Türlerin Kriterleri.....	45
Tablo 2.9b Türkiye Ku ları Red Data Book B Grubu'na Giren Türlerin Kriterleri.....	46
Tablo 2.10 Birdlife International (B E) Kriterleri.....	47
Tablo 4.1 Titreyengöl Çevresinde Yayılı Gösteren Ku Türleri ve Koruma Statüleri.....	57
Tablo 4.2 Bo azkent'in Aylara Göre Ku Tür Sayıları.....	69
Tablo 4.3 Bo azkent'te BirdLife'in E ik De erlerini A an Ku lara Ait Gözlenen Birey Sayıları.....	71
Tablo 4.4 Bo azkent Çevresinde Yayılı Gösteren Ku Türleri ve Koruma Statüleri.....	74
Tablo 4.5 Manavgat İçesinin 2012-2016 Yılları Turist Sayıları ve Turizm Gelirleri.....	83
Tablo 4.6 Manavgat İçesi Turizm Tesisi, Oda ve Yatak Sayıları.....	84

FOTO RAFLAR L STES

Foto raf 1.1 Titreyengöl Ara tırma Sahasının Önemli Sulak Alanlarındandır, 2017.....	13
Foto raf 1.2 Manavgat Çayı ve Titreyengöl; Manavgat ehri ve Kıyıdaki Sayıları Her Geçen Gün Artan Turistik Tesislerinin Baskısı Altındadır	14
Foto raf 1.3 Köprüçay'ın Denize Döküldü ü Sahil Bölümündeki Sulak Alan ve Turistik Tesisler, Bo azkent, 2017.....	15
Foto raf 2.1 Do al Ortamda Ku ları Foto raflayan Ku Gözlemcisi, Titreyengöl/Bo az Ormanı, 2017.....	34
Foto raf 4.1 Ara tırma Sahası Olan Titreyengöl, Bo az Ormanı ve Manavgat Çayı'nın Genel Görünümü.....	54
Foto raf 4.2 Titreyengöl Ku Halkalama Çalı masının Yapıldı ı Alan, 2017.....	55
Foto raf 4.3 Ku Halkalama Çalı masında Kullanılan Japon A ları, Titreyengöl, 2009.....	55
Foto raf 4.4 Saz Bülbülü (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>), Titreyengöl.....	63
Foto raf 4.5 Kır Kırlangıcı (<i>Hirundo rustica</i>), Kızılot, 2016.....	64
Foto raf 4.6 Kırdıra Kamı çını (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>), Titreyengöl.....	64
Foto raf 4.7 Bataklık Kamı çını (<i>Locustella luscinioides</i>), Titreyengöl.....	65
Foto raf 4.8 Büyük Kamı çın (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>), Titreyengöl.....	66
Foto raf 4.9 Step ncirku u (<i>Anthus godlewskii</i>), Titreyengöl.....	67
Foto raf 4.10 Bo azkent Ku Halkalama Çalı masının Yapıldı ı Alan.....	69
Foto raf 4.11. Gece balıkçılı (<i>Nycticorax nycticorax</i>), Bo azkent, 2017.....	71
Foto raf 4.12 Dövü kenku (<i>Philomachus pugnax</i>), Bo azkent, 2017.....	72
Foto raf 4.13 Çeltikçi (<i>Plegadis falcinellus</i>), Manavgat Baraj Gölü, 2017.....	73
Foto raf 4.14 Kara sumru (<i>Chlidonias niger</i>), Bo azkent.....	73
Foto raf 4.15 Karpuzçay'ın Denize Döküldü ü Delta Alanı, Kızılot, 2017.....	80
Foto raf 4.16 Karpuzçay Deltasındaki Ku Üreme Noktaları Olan Sazlık Alanlar, Kızılot, 2017.....	81
Foto raf 4.17 Köprülü Kanyon Milli Parkı ve Köprüçayı'ndan Genel Görünüm, 2018.....	82
Foto raf 4.18 Titreyengöl Sulak Alanı Çevresindeki Ku Gözlemine Uygun Araziler, 2017.....	85
Foto raf 4.19 Bo azkent Sulak Alanı Çevresindeki Ku Gözlemine Uygun Araziler, 2017.....	85
Foto raf 4.20 Bo azkent Ornitoturizm Sahasındaki Sulak Alanların Bazı Bölümleri Molozlarla Kurutulmaktadır, 2017.....	86

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1 Kuş Türlerinin Türkiye ve Antalya İlindeki Dağılımı.....	56
Grafik 4.2 Bozazkent'te Kuş Tür Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.....	70

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1 Manavgat İlçesinin Yeri ve Sınırları.....	4
Harita 1.2 Titreyengöl Yeri ve Sınırları.....	4
Harita 1.3 Bozazkent Yeri ve Sınırları.....	5
Harita 2.1 Türkiye'nin Göçmen Kuş Rotaları Haritası.....	42
Harita 4.1 Titreyengöl Kuş Halkalama Çalışması'ndan Farklı Ülkelerde Tekrar Yakalanan Kuşların Kuş Bakımlı Göç Rotaları.....	56
Harita 4.2 Manavgat İlçesi Ornitoturizm Sahası Rotaları.....	87

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

BIE	Birdlife International
bk.	Bakınız
BM:	Birle mi Milletler
BÖÇKB	Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi
CE	Critically endangered
cm.	Santimetre
dk.	Dakika
DS	Devlet Su leri
EN	Endangered
EURING	European Ringing Union (Avrupa Halkalama Birli i)
gr.	Gram
IUCN	International Union for Conservation of Nature
kg.	Kilogram
km.	Kilometre
LC	Least concern
m.	Metre
m ³ .	Metreküp
MATSO	Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası
max.	Maksimum
min.	Minimum
mm.	Milimetre
NO.	Numara
NT	Near threatened
ort.	Ortalama
ÖÇKB	Özel Çevre Koruma Bölgesi
ÖKA	Önemli Ku Alanı
RDB	Red Data Book
sıc.	Sıcaklık
SP.	Türleri
top.	Toplam
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	Ve Di erleri
VU	Vulnerable
yy.	Yüzyıl
WWF	Do al Hayatı Koruma Derne i
WTO	Dünya Turizm Örgütü
°C	Santigrad derece
°	Derece
'	Dakika
”	Saniye
%	Yüzde

ÖZET

Do al ve kültürel varlıklarıyla ön plana çıkan Manavgat'ta ekonominin temelini turizm oluşturur. Sahanın birçok alternatif turizm potansiyeli olmasına karşın bunlar içinde en yaygın bilineni belirli bir döneme sıkı mı olan deniz-kum-güne üçlüsünden oluşan deniz turizmidir. Bu çalışmanın amacı, Manavgat ilçesinin Ornitoturizm (ku gözlem turizmi) potansiyelini belirlemek ve sahanın turizm planlanmasına yönelik katkılarda bulunmaktır. Yapılan planlama sayesinde ilçenin var olan ku potansiyelini kullanarak ilçede dört mevsim turizm canlılığı geliştirilmeye olacaktır.

Çalışmada tarama modeline bağlı olarak gerçekleştirilmiş nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada bu yöntemin birincil ve ikincil veri kaynakları kullanılmıştır. Araştırmanın birincil veri kaynaklarında, kısa görüşme ve gezi-gözlem; ikincil veri kaynaklarında; tezler, makaleler, bildiri, raporlar (kamu ve özel kuruluş raporları) ve internet erişilebilir siteleri kullanılmış ve edinilen bulgular değerlendirilmiştir.

Araştırma sahasında başta Titreyengöl ve Bozazkent sulak alanları olmak üzere, bünyelerinde ender görülen ku türlerini barındıran birçok sulak alan bulunmaktadır. Bu ana kadar sadece Titreyengöl (175) ve Bozazkent'te (136) toplam 311 ku türünün olduğu tespit edilmiştir. Bu türler içerisinde 23'ü nesli büyük ölçüde tükenme tehlikesindedir. Sahanın ku türleri, ku gözlem meraklılarının görmeyi arzuladıkları türlerdendir ki ilçenin bu potansiyeli turizme kazandırılabilir.

Sonuçta, mevcut sektörel tecrübe, konaklama tesisi ve yatak kapasitesi varlığı ile ilave bir yatırıma gerek duyulmaması Manavgat'ta bu ornitoturizm türünün geliştirilebilmesinde önemli bir avantajdır. Böylelikle sahanın ornitoturizm turizm potansiyelinin ilçe turizmine eklenmesi ile aktivitelerinin tüm yıla yaygınlaştırılması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Potansiyeli, Alternatif Turizm, Ornitoturizm, Manavgat

SUMMARY

ORNITHO TOURISM POTENTIAL OF MANAVGAT COUNTY

The purpose of this research is to determine the potential of ornithotourism and to contribute tourism planning of the areas in Manavgat. Tourism is vital for Manavgat's economy due to its cultural and natural heritage. Even though the province has many potentials of alternative tourism, sea tourism is the most known of these branches.

Ornithology is a widespread discipline that is being exercised around the world which can also be of great use in Manavgat. With the potential of ornitho-variety of Manavgat, tourism can be advanced to another level which will enable the region tourism to be active throughout 4 seasons.

The research is based on qualitative assessment. Primary and secondary data sources are included in the following lines. Primary sources are short interviews and field observation. Secondary sources are thesis', articles, papers, reports(both private and governmental reports) and open access internet websites. Consequently, all the data is evaluated.

Titreyengöl and Bo azkent are the primary wetlands of Manavgat which are home to rare bird species. Thus far, in Titreyengöl (175) and Bo azkent (136), in total, 311 bird species have been identified in this region and 23 of these species are in danger of extinction. The unique species of this region would attract the majority of bird observers around the world which is a great potential for ornitho-tourism in Manavgat.

In conclusion, current sectoral experience, accommodation facilities and bed capacities are to be considered as advantages to develop this sort of tourism without further expenses in Manavgat. With the addition of field potential of ornithotourism to traditional tourism in Manavgat, the activities can be spreaded throughout the year.

Keywords: The Potential of Tourism, Alternative Tourism, Ornithotourism, Manavgat.

ÖNSÖZ

“Manavgat İçesinin Ornitoturizm Potansiyeli” konulu tez çalı mamda bana destek olan; yakın ilgi, alaka, ho görü ve töleransını benden esirgemeyen, de erli tecrübelerinden faydalandı ım danı man hocam sayın Doç. Dr. Cemali SARI’ya sonsuz ükranlarımı sunarım.

Kendilerini tanımaktan ve ö rencisi olmaktan gurur duydu um, de erli fikir ve engin bilgilerini benimle payla an hocalarım sayın Prof. Dr. hsan BULUT’a, sayın Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK’e, sayın Prof. Dr. Tuncer DEM R’e te ekkürlerimi sunarım.

Bu çalı ma süresince bana destek olan aileme, yanımda olan arkada larıma, ö rencilerime ve tabi ki de erli tecrübe, bilgi ve birikimlerini benimle payla an, her zaman örnek aldı ım, gurur duydu um sevgili dayım Prof. Dr. Ali ERDO AN’a saygı, sevgi ve te ekkürlerimi sunuyorum.

Ferhat TUNÇ

Antalya, 2018

G R

Son yıllarda dünyada tartışılan konuların başında gelen “sürdürülebilirlik” kavramı tüm alanlara yansımaları gibi turizmde de sıkça kullanılmaktadır. Turizmde sürdürülebilirlik açısından günümüzde en çok üzerinde durulan konulardan biride ekoturizmdir. Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES)¹ ekoturizmi, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeterek, doğal alanlara karşı duyarlı seyahat, olarak tanımlamaktadır (Zorlu, 2014: 1). Ekoturizm başka bir deyişle; turizme kaynak olan yerel ve bölgesel özelliklerin korunup, geliştirilerek devamının sağlanması olarak ifade edilebilir.

Ekoturizmin birçok alt dalı bulunmakta olup bunlar içerisindeki önemli türden birisi de Kuş Gözlem Turizmi (Ornitoturizm)’dir. Kuş Gözlemciliği, kuşları doğal ortamlarında gözleme ve tanımlama faaliyetidir. Kuş gözlemcileri, eğitimli ve yüksek gelir seviyeli en büyük turist grubunu oluşturdularından dolayı, ekoturizm gelirinin en iyi kaynaklarından biridir (Ekerçioğlu, 2002: 282-289).

Dünyada ekoturizm faaliyetine talep son yıllarda önemli ölçüde artmıştır. Örneğin Amerika’da bir kuş gözlemcisinin ortalama yıllık geliri 50.000 \$’ın üzerindedir ve üçte biri en azından üniversite mezunudur. ABD’de doğa hobileri konusunda ulusal ölçekte yapılan en son anketin tahminlerine göre, 16 yaş üzerinde olan 69 milyon insan yarıdan bir deyişle Amerika’nın 16 yaş üzeri nüfusunun üçte biri anketten önceki 12 ay içinde kuş gözlemine, tanımlama ya da foto raflamıştır. Tayvan’ın Chang-Hua Nehri, ahin Gözleme Günü’nde 30.000 kuş gözlemcisi tarafından ziyaret edilmiştir. Patagonya’da bulunan 16 Önemli Kuş Alanı (ÖKA)²ndaki su kuşu kolonileri, her yıl 100.000’den fazla kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Güney Afrika’da Capetown Nehri yakınlarındaki penguen kolonileri, yılda ortalama 200.000’den fazla kişi tarafından ziyaret edilmektedir (Ekerçioğlu, 2002: 282-289). Görüldüğü gibi dünya ölçüsünde bu ekoturizm faaliyetine olan ilgi oldukça yüksektir. Ayrıca ziyaretçi profillerinin yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip olması bu turizm faaliyetinin değerini arttıran diğer özelliklerdir.

Dünyanın önemli kuş göç yolu üzerinde yer alan Türkiye kuş türleri bakımından oldukça zengindir. Bu göç yolu, Rusya’nın kuzeyinden başlayıp Karadeniz, Boğazlar ve Anadolu’yu izleyerek doğu Afrika’ya uzanan göç yoludur (Erdoğan vd., 2010a: 48). Avrupa

¹ The International Ecotourism Society (TIES): Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES), ekoturizmi tanımlamak üzere kar amacı gütmeyen Uluslararası Turizm Örgütü’nün bir organıdır. (<http://www.ecotourism.org/ties-overview>. erişim tarihi: 14.02.2017)

²ÖKA (Önemli Kuş Alanları): Dünya Kuşları Koruma Örgütü-(BirdLife International) tarafından belirlenen kriterlere göre seçilen ve kuşlar için uluslararası öneme sahip olan doğal alanlarına verilen isimdir (Pekçetinöz, 2006: 24).

kıtasında 430'u üremek üzere 455 ku türü ya arken Türkiye'de ise 184 adet Önemli Ku Alanı'nda bu sayı göçmen ve yerli ku larla birlikte 502 (437'si düzenli, 65'i rastlantısal)'dir (Kızıro lu, 2008: 48). Türkiye'de ku popülasyonunun bu kadar zengin olmasında bulundu u co rafi konumun etkisi büyüktür. Farklı iklim özellikleri ve hidrolojik yapıya sahip olan kara zonlarının kav ak noktasında yer alan Anadolu yarımadası, mevsimsel geçi lerde göç hareketlerine ev sahipli i yapmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin ku gözlemcili i için önemli bir potansiyele sahip oldu unu söylemek olasıdır.

Türkiye'nin güneyinde yer alan Antalya da gerek co rafi konumu gerekse iklim artlarının elveri lili i ile Türkiye'nin önemli ku popülasyonuna sahip sahalarındandır. Do u Avrupa üzerinden gelen ku lar bu alan üzerinden geçi sa layarak güneye inmektedir. 1988-2009 yılları arasında Antalya'da yapılan yüzey ara tırmalarında toplam 316 ku türünün bulundu u gözlenmi tir (Erdo an vd., 2010a; Erdo an vd., 2010b; Kızıro lu, 2008). Saha dinlenmek için bir mola alanı olmasının yanı sıra kı lama ve ku göçü sırasında beslenme açısından önemli oldu u görülmü tür. Ayrıca birçok ku üreme alanı da bulunmaktadır. Bu alanlardan en önemlisi ara tırma sahası olan ve Antalya'nın do usunda bulunan Manavgat'tır. Ara tırma sahasında ba ta Titreyengöl ve Bo azkent sulak alanları olmak üzere, bünyelerinde Türkiye hatta Dünya'da nadir görülen ku türlerini barındıran sulak alanlar bulunmaktadır. Cüce su yelvesi (*Porzana pusilla*), Bataklık bayku u (*Asio flammeus*), boyun çeviren (*Jynx torquilla*), küçük a açkakan (*Dendrocopus minor*), büyük örümcekku u (*Lanius excubitor*) bu türlerden bazılarıdır (Erdo an vd., 2010a: 43-46).

Bu ara tırmada amaç, Manavgat ilçesinin ku popülasyonunu dikkate alarak Ornitoturizm (ku gözlem turizmi) potansiyelini ortaya koymak ve sahanın turizm planlanmasına yönelik katkılarda bulunmaktır. Bu sayede alanda var olan mevcut turizm olanaklarının daha i levsel ve aktif bir ekilde de erlendirip ilçeye ekonomik de eri yüksek olan ornitoturizmi kazandırmaktır.

B R NC BÖLÜM

ARA TARMA SAHASININ DO AL CO RAFYA ÖZELL KLER

1.1. Ara tırmanın Konusu ve Amacı

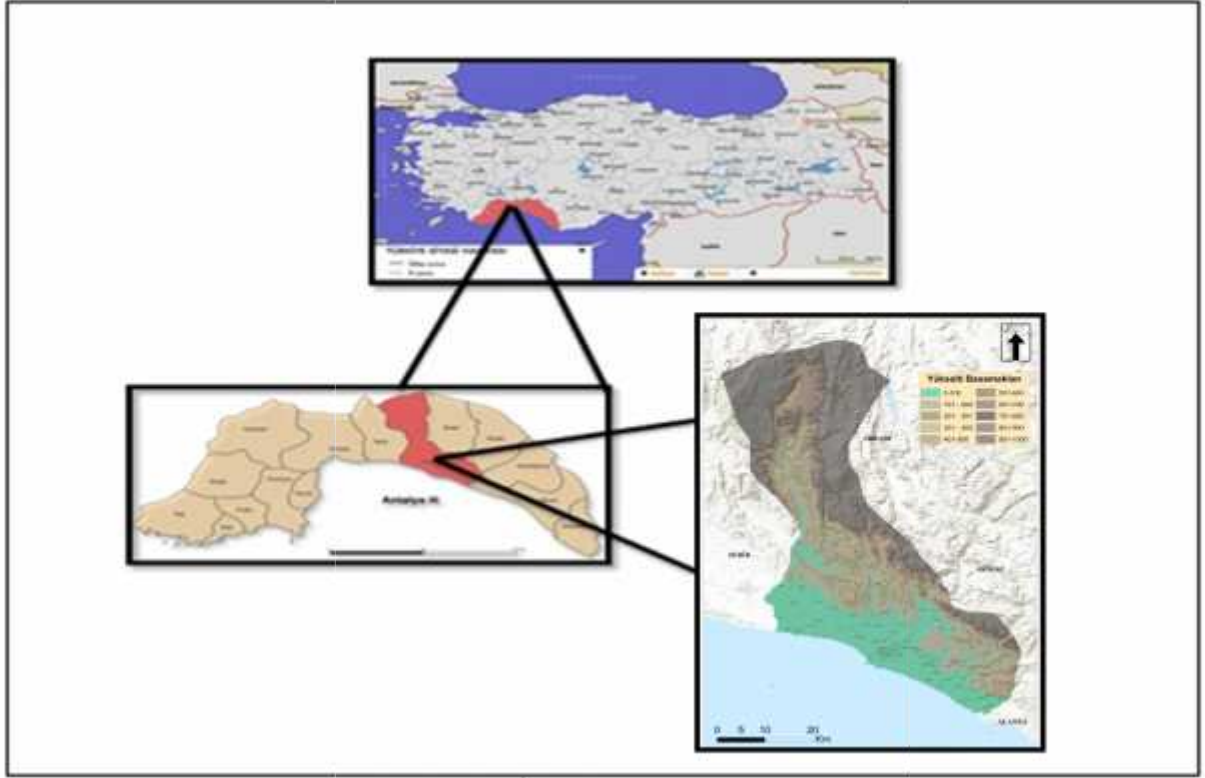
Günümüzde ülkeler açısından önemli bir ekonomi olarak görülen turizm sektörü hızla büyümektedir. Eldeki veriler büyümenin önümüzdeki yıllarda artarak devam edeceğini göstermektedir. Dolayısıyla turizmin ülkeler ve kentler için önemli olduğu bir çağda, turizm ile ilgili çalışmaların artırılması da önemlidir.

Manavgat'ta deniz-kum-güneş üçlüsünden oluşan yaz turizminin ön planda olması turizm sezonunun belirli bir döneme sıkılaşmasına sebep olmuştur. Bu nedenle ara tırma sahası özellikle kış döneminde ekonomik canlılığı kaybetmektedir. İlçede zaten var olan sektörel tecrübe ve konaklama tesisinin varlığı ile ilave bir yatırıma ihtiyaç duyulmadan turizm sezonunun tüm yıla yayılması mümkündür.

Ara tırmanın amacı, Manavgat ilçesinin ornitoturizm (ku gözlem turizmi) potansiyelini ortaya koymak, sahanın turizm planlanmasına yönelik katkılarda bulunmaktır. Dünyanın birçok ülkesinde yaygın olarak yapılan do al ortamda ku ları gözleme aktivitelerinin Manavgat ilçesinde de (Titreyengöl ve Bo azkent) gerçekleştirilebilmesi mümkündür. Yapılacak turizm planlaması ile ilçenin var olan ku potansiyelini kullanarak (tanıtım afişleri, broşürler, ku gözlem festivalleri, ku gözlem kuleleri vs.) ilçede dört mevsim turizm devam ettirilmesi olacaktır.

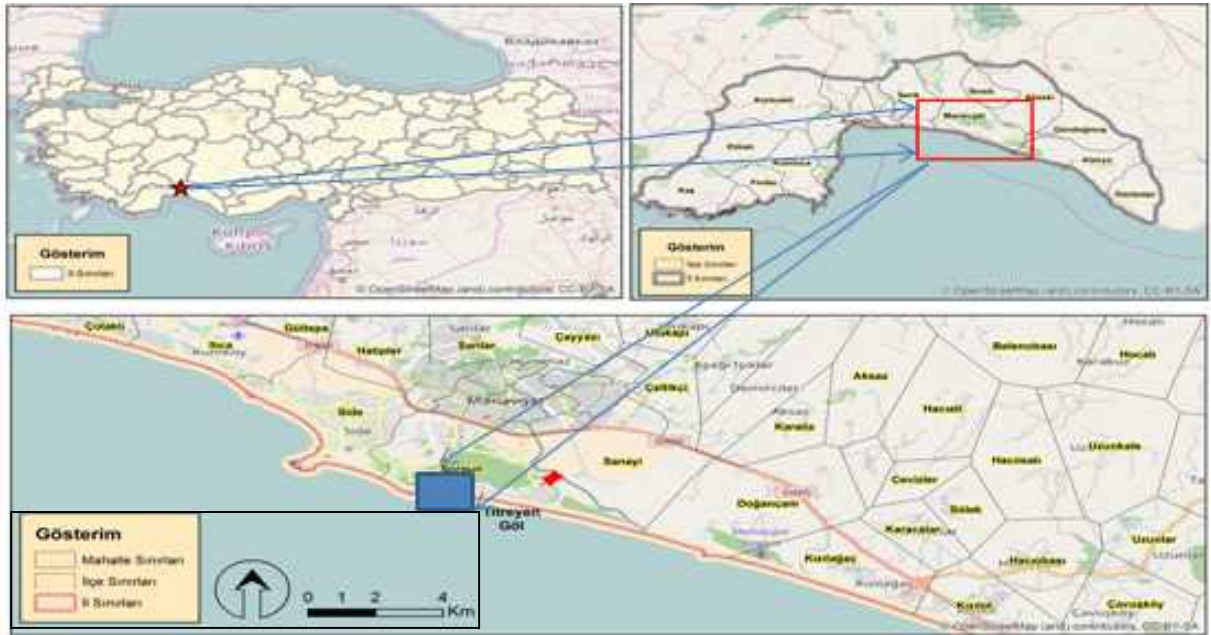
1.2. Ara tırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Ara tırma sahası olan Manavgat, Akdeniz Bölgesi'nde Antalya iline bağlı bir ilçe olup $36^{\circ} 47' 12''$ kuzey enlemi ve $31^{\circ} 26' 49''$ doğu boylam konumunda yer almaktadır (Asker, 2015: 21). Manavgat; Antalya ilinin doğu bölümünde bulunmakta olup güneyi Akdeniz ile çevrilidir (bk. Harita 1.1). Manavgat; sahil kesimi ilçesi olarak adlandırılmasına karşın topraklarının bir bölümü Toros'ların engebeli ve dağlık kesiminde yer alır. İlçe kıyıda, Serik ilçesinin 5 km doğusundan geçen Köprüçayı'ndan başlayıp Alanya'nın 30 km batısında bulunan Alara Çayı'na kadar uzanmaktadır (Çelik, 2013: 48). İlçe; batıda Serik, kuzeyde Sütçüler (Isparta), doğuda Bradı ve Akseki, güneydoğuda ise Alanya ilçeleri ile komşudur.

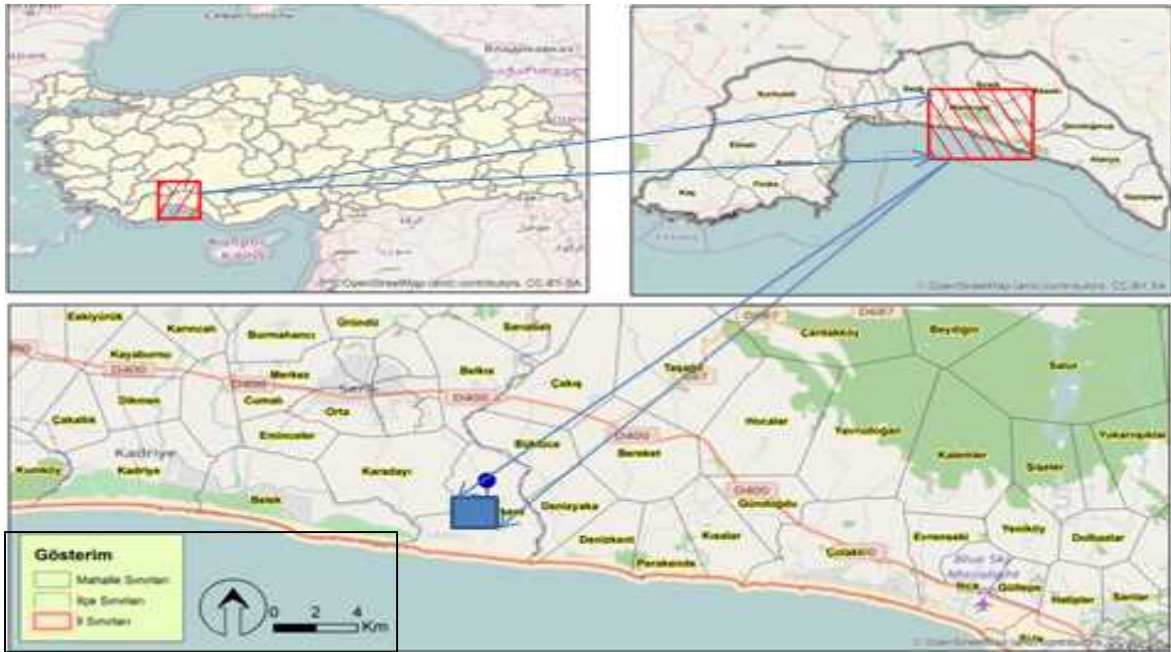
Harita 1.1 Manavgat İlçesinin Yeri ve Sınırları

Titreyengöl, Antalya ilinin 67 km güney doğusunda, Manavgat ilçe sınırları içerisinde ve ilçe merkezinin 2,5 km güneyinde bulunmaktadır (bk. Harita 1.2). Göl, Manavgat Çayı'nın denize döküldüğü yerin batısında, $36^{\circ}45'20.2''$ kuzey ve $31^{\circ}27'15.9''$ doğu enlemleri arasında yer almaktadır (Erdoğan vd., 2010a: 2).

Harita 1.2 Titreyengöl Yeri ve Sınırları

Bo azkent, Antalya ilinin yakla ık 60 km do usu, Manavgat ilçesinin batısı, Serik ilçesinin güneyinde Köprüçayı ile Acısu deresinin arasında bulunmaktadır (bk. Harita 1.3). Ara tırma alanı aynı zamanda Bakanlar Kurulu kararı ile 1990 yılında Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi (BÖÇKB)³ olarak ilan edilen alanın batı ucunu olu turmaktadır. Ara tırma sahası 31°04'53" ve 31°21'08" do u boylamları ve 36°48'08" ve 36°53'23" kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (Solak, 2013: 3).

Harita 1.3 Bo azkent Yeri ve Sınırları

1.3. Ara tırma Sahasının Genel Co rafia Özellikleri

1.3.1. Manavgat İlçesinin (Titreyengöl - Bo azkent) Fiziki Co rafia Özellikleri

1.3.1.1. Yer ekilleri

Ara tırma sahası, 3. Zamanın Eosen devrin olu umuna ait kalkerli bir yapıdadır. Genellikle Kretase ve özellikle Üst Kretase'de meydana gelmi tir. Orta Toroslar farklı stratigrafik, litolojik, tektonik ve metamorfik özellikler sunabilen de i ik birliklerden olu mu tur. Ara tırma sahasında yer alan tektonik birlikler; Geyik Da ı Birli i, Antalya Birli i, Miyosen denizel sedimentler ve ofiyolitler olmak üzere özetlenebilir (Bulut, 2006: 5). Bunlardan otokton durumunda olan Geyik Da ı Birli i Infra Kambriyenden Eosene kadar de i en kaya stratigrafi birimlerini kapsamaktadır (Özgül, 1976: 16).

³Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi (BÖÇKB): Belek'te, do al zenginliklerin korunması amacıyla 22.10.1990 tarih ve 90/1117 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmi olan 111.79 km²'lik alandır (<http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=7796> . eri im tarihi: 22.02.2017).

Ara tırma sahasında genel olarak orojenik, epirojenik ve tektonik hareketlerle de i en kaide seviyelerine ve farklı iklim ko ullarına göre 4 ayrı dönemi karakterize eden a nım yüzeyleri geli mi tir. Sahada görülen en eski a nım yüzeyi Orta Miosen dönemine aittir (Bulut, 2006: 6).

Manavgat havzasının kuzey kesimlerdeki en genç denizel tortullar Lütisien'e ait olup, Bey ehir-Hoyran napları da bu dönemde olu mu tur. Üst Eosen-Oligosen sıkı ma sisteminin etkisinde kalan Orta Toroslar'da Miosen Havzaları dı nda kalan alanlar için karala ma zamanı Üst Eosen-Alt Oligosen ya da Orta Oligosen sonu olarak kabul edilmektedir. Ara tırma sahasının kuzeyinde Oligosen çökellerine rastlanmaması da bu de erlendirmeleri do rulamaktadır. Bu ifadelere göre çalı ma alanının kuzey kesiminin Oligosen'de iddetlenen tektonik hareketlerden etkilenerek karala mı ve a nım süreci de bu dönemde ba lamı tır (Do an, 2002: 54).

Sahanın güneyinde ise Oligosen'de olu maya ba layan Antalya Miosen Havzası, Akitanien-Burdigalien dönemindeki alçalmaya ba lı olarak kuzeye do ru ilerlemeye ba lamı tır. Geç Burdigalien Langien'de Antalya Miosen Havzası çökmesini sürdürmü Oymapınar kireçta ı da bu dönemde olu mu tur. Serravalien'de Likya naplarının geli mesi ile deniz ilerlemesi olmu ve havza olmaya ba lamı tır (Do an, 2002: 54-55).

Genel olarak ara tırma sahası topo rafik bakımdan bir kısmı düz, bir kısmı hafif dalgalı yapı gösterir. Yerle imin topo rafik yapısına bakıldı nda ise büyük bölümünün düzlük alana kuruldu u görülmektedir. İçede rakım deniz seviyesinden ba layarak kademeli olarak artar. Sahada dü ük e ime sahip olan ovalar, kıyıdan içeri 25-30 km girmekte ve kıyıya paralel olarak ortalama 10 km'lik geni likte bir bant ekinde uzanmaktadır Bu arazilerin bir kısmı düz bir kısmı ise hafif dalgalı bir topo rafik yapıya sahiptir. Sahanın e im derecelerinin alansal da ılımı u ekildedir;

Tablo 1.1 Ara tırma Sahası E im Dereceleri ve Alansal Da ılımı

E im dereceleri (%)	Alan (ha)	Oran (%)
0-5	3010,96	75,54
5-15	784,64	19,68
15-30	122,5	3,07
30-üstü	67,9	1,70
Toplam	3986	100,00

Kaynak: Çelik, 2013: 52

Tablo 1.1'de de görüldü ü gibi ilçe topraklarının büyük bir bölümü (%75,54) düz ve hafif e imli olarak de erlendirilen %0 ila %5 derecesindedir. Türkiye ortalama e iminin %17.3 oldu u dü ünüldü ünde ilçenin ortalama e im-engebelilik de eri oldukça dü üktür.

İlçe merkezinin ise deniz seviyesinin biraz üstünde 2-8 m aralığında düz ve kısmen az eğimli bir alanda kurulmuştur (Asker, 2015: 24).

Ara tırma sahası olan Manavgat ilçesinin jeomorfolojik özellikleri, göstermiştir. Özellikle kısa mesafelerde farklı kuş türlerinin de bünyesinde barındırmasını sağlamıştır. Örneğin; eğim derecesi düşük olan kıyı bölgelerde akarsu yatakları genişlemeye ve yer yer küçük sulak alanların oluşmasına sebep olmuştur. Bu sahalarda birçok kuş türü hem üreme hem de barınma imkanı bulabilmektedir. Bunun dışında eğim derecesi yüksek olan sarp kayalık alanlarda ise endemik bazı türler yaşam ortamıdır. Köprülü Kanyon Milli Parkı'ndaki Anadolu sıvacı (Sitta krueperi) bu türlerden bir tanesidir.

1.3.1.2. Toprak Yapısı

Manavgat ilçesinde alüvyal topraklar, kolüvyal topraklar, regosoller, kahverengi orman toprakları, rendzinalar, kırmızı akdeniz toprağı ve kireçsiz kahverengi orman toprakları olmak üzere 7 büyük toprak grubu yer almaktadır. Toprak grupları içinde alüvyal topraklar akarsuların akmakta oldukları vadi tabanlarında, akarsuların yığılmasıyla meydana gelen taşkın ovalarında, alüvyal ana materyalin depolanması ile oluşmuştur. Manavgat ovasında ve mevcut çayların etrafında alüvyal topraklar yer almaktadır. Ara tırma sahasında, dağ ve tepe yamaçlarında, vadilerin yakın yerlerinde küçük alanlar halinde görülen kolüvyal topraklar dağlık tepelik arazilerin eteklerinde dar vadi tabanlarında yer çekimi ve küçük akıntılarla sürüklenmiş zerre büyüklüğüne göre alüvyallerdeki gibi sıralanmamış birikintilerdir. Bunlar eğim faktörüne bağlı olarak su erozyonuna hassas topraklardır (Kaplan, 2010: 31).

Titreyengöl ve çevresinin büyük bir kısmı kumullar ve hidromorfik alüvyal topraklardan oluşmaktadır. Hidromorfik alüvyal topraklar, akarsular veya göller tarafından oluşturulmuşlardır. Profil tekkülü bahis konusu olmadığından azonal topraklara dâhil olurlar. Bu topraklara özgü iklimi tipi yoktur, fakat özel bitki örtüsü mevcuttur. Bu bitkiler kamış, saz ve tuzlu bataklık bitkileri olmak üzere su seven bitki türleridir. Hidromorfik alüvyallerde ana madde Dördüncü Zaman'ın genç dolguları olup alüvyallerin aynıdır.

Bu toprakların en önemli karakteri isminden de anlaşılacağı gibi her zaman ya olmalarıdır. Yağlık, çok yüksek olan taban suyundan ileri gelmektedir. Yılın büyük kısmında toprak yüzeyinde göllenme hâkimdir. Genellikle yüzeyde olan taban suyu bazı zamanlar yüzeyden ağırdır. Esas olarak çayırılık ve sazlık ekinde görülen yer yer bataklıklar bulunabilir. Toprakların devamlı su ile doymuş olması oksidasyona mani olup, redüksiyon yolu açmakta ve böylece toprakta renk lekeleri ve gley tekkül etmektedir.

Hidromorfik alüviyal topraklarda saz, kamı ve çayır otlarının kök, sap ve yaprakları çok fazla bulunduğundan organik madde miktarı yüksektir. Organik materyalin havasız ortamlarda dekompoze olması organik asitleri meydana getirmekte ve dolayısıyla toprakta asit vasat yaratmaktadır. Hidromorfik alüviyal toprakların bir kısmı da tuzluluk arz etmektedir (Erdoğan vd., 2010a: 4).

Bozazkent ÖÇKB'nin içerisinde yer aldığı Köprüçay Havzası kuzeybatı- güneydoğuya uzanımlı bir antiklinalin batı kanadı üzerinde yer almaktadır. Bölgenin jeolojik durumunu belirleyen bu kıvrımın ekseninde yöreye tektonik olarak taşınımı içerisinde ofiyolitik kayalarında bulunduğu Antalya Napları olarak adlandırılan kaya toplulukları yer almaktadır. Ofiyolitik kayalar Köprüçay Irmağı'nın drenaj alanının kuzeyinde mezozoyik yaşlı kireçtaşlarının üzerine tektonik olarak gelir. Kireçtaşlarının ve ofiyolitik kayaların üzerine otokton konumlu ve genellikle kırıntılı tortul kayalardan oluşan Tersiyer yaşlı örtü kayaları gelmektedir. Havzadaki yükseklikler havzanın üst kesimlerinde yaklaşık 2500-3000 m ve alt kısımlarda ise deniz seviyesine kadar inmektedir (Özkan, 2012: 3-4).

Köprüçay havzası kuzeyden Beyşehir ve Eridir Gölleri, batıdan Aksu çayı havzası, doğudan Manavgat Çayı havzası ile sınırlanmıştır. Köprüçay havzasının kuzeyi sarp engebeli bir topografya sunmaktadır. Güneydoğrudan denize 20-25 km mesafede sarp topografya yerini ortalama 50 m yükseklikteki geniş bir kıyı ovası şeklinde bir yapı almaktadır. Bu yapı içerisinde ana jeomorfolojik üniteler, havzanın üst kesimlerinde tektonik hareketlerle yükselmiş, kıvrılmış ve kırılmış yapı gösteren eski deniz tabanları, bunların eteklerinde kolüviyal, bajada ve pediment oluşumları şeklinde, havzanın alt kesimlerinde ise daha çok flüviyal yer şekilleri ile eski göl ve delta tabanları şeklindedir. Akdeniz kıyısında ise kıyı ve rüzgar hareketleri neticesinde gelişen kısmen stabil kıyı kumulları ve plajlar yer almaktadır (Özkan, 2012: 4).

Ara tırma sahasındaki hakim toprak yapısı olan hidromorfik alüviyal topraklar, su seven bitkiler olan kamı, saz ve tuzlu bataklık bitkilerinin alanda yoğunlaşmasını sağlamıştır. Bu bitkilerin varlığı sahadaki kulla popülasyonuna ciddi derecede artmasını sağlamaktadır. Yetiştirme alanında birçok mikroorganizmayı barındıran bu bitkiler kullar için önemli birer beslenme sahasını oluşturur. Yaz ve kış göçeri kulların bu alanı konaklama sahası olarak seçmesi hatta yer yer üreme alanı oluşturması bu özelliği sayesinde.

1.3.1.3. İklimi

Ara tırma sahası tipik Akdeniz ikliminin etkisi altındadır; yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağlıdır. Söz konusu bu iklim tipi, yüksekliğe bağlı olarak değişimler

göstermekle birlikte, özellikle da ların Akdeniz’e bakan kısımlarında yine de tipik Akdeniz iklimi baskın durumdadır. Sahadaki sıcaklık de erleri yükselti basamaklarına göre farklıla maktadı ve giderek azalmaktadır. Yazları oldukça sıcak geçer ve sıcaklık 45 dereceyi bile geçebilir. İçede don olayı hemen hemen hiç yoktur ve yılda sadece birkaç kez görülmektedir (Derman, 2015: 57). Sıcaklı ın yıl içindeki de i imi daha çok güne lenmenin etkisindedir. Çünkü aralık ayından haziran ayına kadar Kuzey Yarım Küre’nin Orta Ku a ı’nda oldu u gibi Manavgat’ta güne ı nımlarını gittikçe dik alır. Bunun sonucu olarak güne ten alınan enerji miktarı da artmaktadır. Kı ın ilk aylarında bu enerji artı nına kar ılıklı yenden sıcaklık kaybı henüz güne lenme de erinden çok oldu u için sıcaklıklar dü meye devam eder. Güne ten gittikçe artarak gelen enerji 21 Haziran’da en yüksek de eri bulduktan sonra azalmaya ba ladı ı halde havanın en yüksek düzeyde ısınması ısı birikiminden dolayı 1-1.5 ay sonraya kadar sürer. İçede aylık ortalama sıcaklı ın en yüksek oldu u ay 29,4°C ile a ustostur (bk. Tablo 1.2).

Tablo 1.2 Ara tırma Sahasında Aylık Ortalama Sıcaklık Da ılı ı (2015)

Aylık ortalama sıcaklık(°C)												
STASYON ADI/NO: MANAVGAT/ 17954												
Yıl/a y	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2000	8.7	10.7	11.8	16.6	20.8	27.3	29.4	28.6	25.7	20.6	16.8	12.6
2001	12.3	11.8	15.8	16.9	21.5	25.3	28.1	28.4	25.2	21.2	15.2	12.2
2002	9.4	12.6	14.5	15.5	20.2	25.7	29.1	28.5	24.9	21.0	16.8	11.2
2003	13.0	9.6	11.6	16.0	22.8	26.1	29.5	30.0	26.3	22.2	16.7	12.9
2004	10.3	11.2	14.0	16.6	20.7	25.1	29.0	28.0	25.9	22.1	16.1	12.6
2005	11.9	11.3	13.7	16.8	20.9	25.1	28.4	29.3	25.2	19.3	14.1	12.7
2006	10.1	11.3	13.7	17.1	21.0	25.4	28.9	28.8	25.8	19.8	14.1	12.6
2007	10.8	11.3	13.7	17.8	21.6	25.0	28.3	28.6	25.6	20.5	14.8	11.8
2008	9.8	10.5	14.9	16.9	20.5	26.8	28.8	29.7	25.5	21.3	17.4	12.1
2009	10.7	11.6	13.2	17.2	20.9	26.5	29.3	29.0	24.8	22.4	16.4	12.6
2010	12.3	12.7	15.4	17.7	21.2	25.0	27.7	30.2	26.9	21.2	18.3	14.1
2011	11.4	11.9	13.7	16.6	20.3	25.1	28.3	29.4	26.9	20.4	14.6	12.1
2012	9.9	10.2	13.1	17.3	20.8	26.3	30.2	30.9	26.7	22.3	17.7	13.0
2013	11.5	13.2	14.6	17.7	20.5	24.8	29.3	29.9	25.7	20.2	17.0	10.7
2014	12.3	12.5	14.5	17.0	20.3	25.3	27.9	29.1	25.9	20.8	17.5	13.6
2015	10.1	10.9	13.6	17.5	21.0	25.5	28.3	29.6	29.5	26.4	21.9	13.5

Kaynak: Antalya Meteoroloji Bölge Müdürlü ü Verileri, 2016

Tablo 1.2’de görüldü ü üzere ocak ve ubat ayında 11°C bir sıcaklık de eri, mart ayında ortalama 13°C, nisan ayında 16°C, mayıs ayında 21°C, haziran ayında 26°C, temmuz ayında 28°C a ustos ayında 29°C sıcaklık de eri, eylül ayında 25°C sıcaklık de eri, ekim ayında 21°C, kasım ayında 16°C ve aralık ayında ortalama 12°C sıcaklık de erleri ya andı ı gözlenmektedir. Bu veriler bölgede tipik bir “Akdeniz iklimi” hüküm sürdü ünü göstermektedir.

Mayıs ayı başlangıcı ile eylül ayı sonu arasında kurak bir dönemin, ekim ayı başlangıcı ile nisan ayı sonu arasında da yaklaşık bir dönemin olduğu bilinmektedir. Sahadaki yağış sistemleri orografik (yamaç) veya cephesel (frontal)'dir. Bu sistem içerisinde ara sırma sahasındaki yağış dağılımı, iki önemli alt bölgeye ayrılmaktadır. Söz konusu bu ayrımında etkili olan unsurlar, ara sırma sahasının kuzeyinde yer alan yüksek arazilerin ara sırma sahası ile olan ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Üst kesimlere çıkıldıkça kuraklık azalırken yağış artar. Düşük rakımlı alanlarda ise denizin etkisi ile nem artmakta ve taban suyu yükselmektedir. Bu nedenle sahil kenarında çorakçıl bir ortam meydana gelmektedir.

Manavgat'ta yağışın mevsimlere göre dağılımını incelediğimizde, yağışın mevsimlere eşit dağılımadığı dikkati çeker. Manavgat'ta ocak ayı yağışın en fazla düştüğü aydır (241,2 mm). Aralık ayında da yağış miktarı (239,4 mm) yüksek olmasına rağmen ufak bir farkla ocak ayının gerisindedir. Manavgat'ta en az yağış alan ay 0,65 mm ile temmuz ayıdır, ekim ayından itibaren ise yağışlar tekrar artmaya başlar (bk. Tablo 1.3).

Tablo 1.3 Ara sırma Sahasında Aylık Ortalama Yağış Dağılımı (2015)

Aylık toplam yağış (mm)												
STASYON ADI/NO: MANAVGAT/ 17954 -999: Yağış Yoktur. // Bölge: Yağış Ölçümü Yapılmamıştır.												
Yıl/ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2000	177.2	153.3	58.7	89.4	38.4	-999	-999	10.4	-999	59.2	206.2	234.2
2001	192.8	98.7	34.4	51.0	60.7	-999	-999	3.7	24.9	27.8	481.9	602.6
2002	202.5	32.2	106.2	94.4	12.2	20.6	-999	-999	23.5	26.1	190.8	236.9
2003	268.7	112.0	219.4	49.2	21.0	12.4	-999	-999	18.3	5.7	59.8	249.3
2004	413.0	133.3	55.6	27.9	0.3	4.4	-999	-999	-999	43.2	280.9	134.3
2005	243.8	147.9	57.2	51.0	0.4	8.0	-999	-999	31.8	113.1	249.3	42.8
2006	173.5	157.7	130.5	20.5	6.0	0.6	5.1	1.6	11.0	403.7	167.9	19.7
2007	139.6				3.9	1.0	4.0	0.2	-999	78.2	181.7	432.6
2008	52.2	39.0	151.0	37.4	6.8	0.0	-999	0.8	49.0	21.1	93.6	240.8
2009		298.9	76.0	14.6	22.3	-999	-999	-999	98.1	117.7	164.1	
2010	308.4	280.2	5.3	43.6	44.1	17.9	-999	-999		123.7	55.7	374.8
2011	281.2	243.3	19.2	97.3	57.4	5.3	-999	12.5	13.5	142.2	33.0	227.7
2012	539.7	200.6	143.8	48	42.6	0.8	0	0	0	151.6	133	502.8
2013	332.4	201.2	22.6	96.6	26.4	0	0.3	0	3	67	208.6	105.4
2014	312.0	50.8	56.0	26.2	18.0	35.4	0	0	0.6	498.0	57.2	430.2
2015	222.4	146.8	139.1	23.0	13.0	36.3	1.0	10.6	29.7	321.5	0	

Kaynak: Antalya Meteoroloji Bölge Müdürlüğü Verileri, 2016

Tablo 1.3'te görüldüğü üzere ara sırma sahasına ocak ayında ortalama 250 mm, şubat ayında 200 mm, mart ayında 100 mm, nisan ayında 60 mm, mayıs ayında 40 mm, haziran-temmuz- ağustos-eylül aylarında yok denecek kadar az, ekim ayında 30 mm, kasım ayında

150 mm ve aralık ayında da 250 mm ya 1 dü tü ü gözlenmi tir. Bu veriler de gösteriyor ki aynı sıcaklık de erlerinde oldu u gibi bölgede Akdeniz ikliminin karakteristik özellikleri ya anmaktadır.

Sahada hâkim rüzgârlar kuzey ve güneyden esmektedir. Yazın genellikle batı ve güney yönlü rüzgarlar hakim iken zaman zaman hatta bir gün içerisinde kuzey-güney ve do u-batı do rultu de i imli rüzgarlar da etkili olmaktadır (Sabancı, 2012: 62).

Ara tırma sahasında hakim olan iklim artları hidrografik yapıyı ve bitki örtüsü çe itlili ini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu durum alanda var olan ku popülasyonu üzerinde di er fiziki co rafia unsurlarında oldu u gibi olumlu etki yapmaktadır. Sıcaklık ortalamalarının özellikle kı döneminde göstermi oldu u yüksek seyirler kı göçeri olan türlerinin bu dönemde sahayı tercih etmesini sa lamı tır. Ya 1 ın Türkiye ortalamasının üzerinde olması ve özellikle kı ın yo un bir ekilde alana dü mesi sulak alanların varlı na katkı sa layan temel faktör niteli indedir. Bu alanların ku üreme ve konaklama sahaları oldu u dü ünüldü ünde ilçedeki popülasyonda iklimsel özelliklerinin ne kadar önemli oldu u görülmektedir.

1.3.1.4. Bitki Örtüsü

Akdeniz Bölgesinde iklimin bitkiler üzerindeki etkisi dikkat çekicidir. Kıyıya yakın bölümlerde ba layan kızılçam ormanları, kıyıda iç bölgelere do ru uzandıkça yerini yaprak döken a aç türlerine bırakır. Ara tırma sahasının iklimsel özelliklerinden dolayı kurakçıl vejetasyonun hakimiyeti ve do al yapıdaki çe itlilik vejetasyon örtüsüne de yansımaktadır. Akdeniz bölgesinin vejetasyon formasyonları ana hatlarıyla orman, maki ve ot formasyonundan olu maktadır (Kaplan, 2010: 39). Deniz seviyesinden 800 m'ye kadar Akdeniz bitki örtüsü hâkim oldu u için yöre daima ye ildir. Yaz kuraklı na uyabilmek için terleme ve su sarfiyatını azaltacak özelliklere sahiptir. Bu özellikler; yaprakların kayganlı ı, parlaklı ı, sertli i, ya lı, kokulu, tüylü, küçük ve dikenli olmasıdır. Maki olarak adlandırılan bu bitki örtüsü, dallarının karma ıklı ı, çiçeklerinin çoklu u, köklerinin derin ve yaygın olu u ile tanınır. Sarma ıklar (hedera), çalı süpürgesi (calluna vulgaris), mersin (communus murulus), yemi ya da koca yemi (arbutus unedo), tav an otu (arbutus andrache), karaçalı (ulex eurapacus), çitlenbik-menengiç (pistacia terebinthus) ve harnup (ceratonia siliqua) makilerin en tanınmı larındandır (Çelik, 2013: 58-59).

Ara tırma sahasında yüksek taban suları, tuzlu ve alkali özelli e sahip alanların büyük bir kısmı çayır ve mera alanları olarak görülmektedir. Manavgat'ın batısı önemli sayılabilecek büyüklükte çayır-mera vejetasyonunu temsil etmektedir. Bu alanlarda geli en çe itli otsu

bitkiler, gerek büyükba ve gerekse küçükba hayvanlar için besleme kayna mını olu turmaktadır. Sahada çayır-mera vejetasyonu bitki türlerinden genel olarak; yonca (*medicago spp.*), ek i yonca (*oxalis spp.*), kokulu yonca (*melilotus spp.*), korunga (*onobrychis spp.*), tırfıl (*trifolium spp.*), fi (*vicia spp.*) türleri ile domuz ayrı ı (*dactylis glomerata*), köpek di i (*cynodon dactylon*), tarla ayrı ı (*agropyron repens*), yumak otu (*festuca sipylea*), ak üçgül (*trifolium repens*), kırmızı üçgül (*trifolium pratense*), yıllık salkım otu (*poa annua*) ve arpa (*hordeum vulgare*) bulunmaktadır (Kaplan, 2010: 39).

İlçe merkezindeki en yo un bitki örtüsü, yerle imin güneyinde bulunan Sorgun ormanlarıdır. Side-Sorgun kumul ormanları adıyla da anılan sık ormanlık alan, ulusal ve uluslararası öneme sahip olmakla birlikte 1. Derece Do al Sit alanı statüsündedir. Side-Sorgun kumul ve ormanları Manavgat Çayı'nın getirdi i malzemenin dalga ve rüzgâr etkisinde kıyı boyunca yı ılması sonucu olu mu özel bir ekosistemdir (Erdo an vd., 2010b: 7) Bu alan ya lı orman a açları olarak adlandırılan kızılçam ve fıstıkçamı ile kaplıdır. Alanda görülen otsu bitkiler ilkbahar ya murları ile hemen ortaya çıkarlar.

Ara tırma sahasındaki bitki türü çe itlili i ku popülasyonuna etki etmi tir. Var olan birçok ku türünün birincil tüketici oldu u dü ünüldü ünde özellikle meyvesi olan (menengiç, harnup, koca yemi vb.) bitkilerin sahada bulunması bu ku lar için birer besin kayna ı durumundadır. Meyvesi bulunan bitki formasyonları dı ında sulak alanlarda görülen sazlıklar ve sucul di er a aç türleri ku ların yuvalanma alanları konumundadır.

1.3.1.5. Hidrografya

Ara tırma sahasının en önemli akarsuları, Manavgat Çayı, Köprüçayı, Karpuzçayı ve Alanya ilçesi ile sınırı olu turan Alara Çayı'dır. Manavgat elalesi; Manavgat Çayı üzerinde ve ilçe merkezine 2 km uzaklıktadır. Manavgat Irma ı üzerinde bulunan Oymapınar ve Manavgat I barajları hidroelektrik santrallerine sahiptir (Kaplan, 2010: 37). Alanın en önemli akarsuyu olan Manavgat Çayı; Bey ehir Gölü'nün 30 km güneyindeki Akda (2400 m)'dan do ar, 93 km sonra Manavgat Ovası'nı kat ederek Akçasaz mevkiinden Akdeniz'e dökülür. Debisi 126 m³/sn olan Manavgat Çayı'nı, Oymapınar baraj gölünün altında kalan Dumanlı kayna ı ve di er bazı kaynaklar beslemektedir. Foto raf 1.1'de de görüldü ü üzere sahanın en önemli sulak alanı Manavgat Çayı'nın denize döküldü ü yerde 3000 m²'lik alana sahip Titreyengöl'dür (DS , 2016).

Foto raf 1.1 Titreyengöl, Ara tırma Sahasının Önemli Sulak Alanlarındandır, 2017

Titreyengöl; Manavgat ilçesi sınırları içerisinde, eski Manavgat Çayı'nın denize dökülen yatağının çevrilmesi sonucu çayın eski yatağından oluşan bir sulak alandır. Göl ile deniz arasındaki uzaklık 220 m kadar olup, göl kum setleri ile denizden ayrılmaktadır. Titreyengöl'ün uzunluğu 550 m, genişliği ortalama 250 m, alanı ise 8,2 ha'dır. Manavgat Çayı'na küçük bir kanalla bağlantısı bulunan göl, denizden ortalama 2-4 m. yükseltide bulunmaktadır. Manavgat Çayı bağlantısında yer alan pompaj istasyonundan bırakılan suya bağlı olarak göl alanı değişim göstermekte olup, su seviyesi de buna bağlı olarak 3-5 m arasında farklılık göstermektedir (DS , 2016).

Sahada ayrıca yağışın ve akarsu debilerinin arttığı dönemde taşkınlarla bağlantılı olarak doğal göletler oluşmaktadır. Erimin azaldığı denize yakın alanlarda oluşan bu su kütleleri var olduğu dönem içerisinde birçok flora ve fauna çeşitliliğini bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle Manavgat Çayı denize döküldüğü alanlarda bu oluşumlara rastlamak mümkündür (bk. Foto raf 1.2).

Foto raf 1.2 Manavgat Çayı ve Titreyengöl; Manavgat ehri ve Kıydaki Sayıları Her Geçen Gün Artan Turistik Tesislerinin Baskısı Altındadır

Kaynak: Abdi I ık, 2016

Foto raf 1.2’de de görüldü ü üzere çay a a ı ç ı ır bölgesinde e imin azalmasına ba lı olarak menderesler olu turmu ehir de bu sahanın etrafına kurulmu tur. Manavgat’ta ya ı ların arttı ı k ı döneminde zaman zaman ta kınlar ya amakta, ta kın sahası yerle im alanları içerisinde kaldı ı için bu durum ehirde maddi zararlara sebep olmaktadır. Benzer durum Titreyengöl için de geçerli olup kıyı boyunca in aa edilen turistik yürüyü rotaları gölün do al yapısını bozucu niteliktedir (bk. Foto raf 1.1).

Ara tırma sahasının önemli sulak alanlarından birisi de ilçenin batısında, Serik ile idari sınıırını olu turan Bo azkent sulak alanıdır. Bu alan taban ve yüzey su seviyesi açısından oldukça zengin durumdadır. Batısında Acısu deresi, do usunda Köprüçay deresi alanı besleyen kaynaklardır. Her iki ırmakta da zaman zaman ta kınlar ve alttan beslemeler sonucunda bataklık-sazlık alanlar da olu mu tur (bk. Foto raf 1.3). Alanın en önemli su kayna ı olan Köprüçay, Göller Yöresi’nden çıkarak güneyde Akdeniz’e dökülmektedir. Köprüçay’ın toplam uzunlu u 184 km olup, kayna ını E irdir Gölü’nün güneydo usundaki Sarıdris Da ı’ndan çıkan dereler olu turmaktadır. Manavgat’ın Derme yaylası da larından do an muhtelif derelerin birle mesiyle büyür; Düza aç ve Zerk köyleri arasındaki di er

dereler bu çaya dökülür. Olukköprü mevkiinde derin ve kesif bir çay manzarası almaktadır. İçenin tarım arazilerini sulayan en önemli kaynaklardan biri olup, karstik kaynaklardan beslenmektedir (Kanabakan, 2013: 20).

Foto raf 1.3 Köprüçay'ın Denize Döküldü ü Sahil Bölümündeki Sulak Alan ve Turistik Tesisler, Bo azkent, 2017

Antalya 1 Çevre Durum Raporu 2008 yılında, Manavgat ve yakın çevresindeki ovalarda yapılan jeofizik etütlere ve açılan sondaj kuyularından alınan verilere göre en önemli akiferin Miyosen ya lı çakıl ta ları oldu unu tespit etmi tir. Tüm inceleme alanında dere yatakları ve Akdeniz kıyısına yakın yerlerdeki alüvyonda önemli bir akiferdir. Manavgat, Karpuzçay ve Alara ovalarında görülen Pliosen ya lı çakıl ta ları, alıntılarının az olması ve yüzeyde küçük tepecikler halinde bulunması nedeni ile iyi bir akifer de ildirler. Ova içerisinde dikkate alınabilecek önemli bir kaynak yoktur. Kuzeydeki tepelerle ova sınırında küçük debili kaynaklar vardır. Kı ve bahar aylarında bazılarının debileri 100lt/sn'ye kadar ula abiliyorsa da yaz aylarında birço u tamamen kurur. Bir kısmının debisi ise çok azalır. Ovaların drenaj alanlarında büyük debili kaynaklar bulunmaktadır (Salcan, 2011: 31).

Ara tırma sahasının hidrografik özellikleri ku popülasyon alanlarını belirleyen temel faktörlerin ba nda gelmektedir. Su kaynakları di er tüm canlılarda oldu u gibi ku türleri için de en önemli ya am alanları niteli indedir. Ara tırma sahası mevcut konumu itibariyle

özellikle su ku larının barındı ı ve yuvalandı ı, göç öncesi ve sonrasında konakladı ı bir yer niteli indedir.

Sulak alanlar dünyadaki en önemli ekosistemlerden biridir. Öncelikle göç eden ku lar ba ta olmak üzere, cesitli memeliler, sürüngenler, hem karada hem de suda yaşayan bazı hayvanlar ve balık türleri gibi yaban hayatı için vazgeçilmez bir habitat oluşturur. Sulak alanların koruma girişimleri 1960'larda başlamı tır. Sulak alanlara ba ımlı olarak ya ayan özellikle su ku larının korunması tek bir ülkenin yapabilece i bir i olmadığı için bu konuda uluslararası i birli i yapmak zorunluydu. Bu amaçla ba layan girişimler, 1971'de ⁴Ramsar Sözle mesi'nin imzalanması ile somut bir eyleme dönü mü oluyordu.

Ramsar Sözle mesi sulak alanların önemini, do a için i levleri ve insanlar için de erleri olmak üzere iki bölümde ele almaktadır. Sözle meye göre genel olarak sulak alanların i levleri unlardır:

- a. Su depolama
- b. Fırtınadan korunma ve ta kın azaltma
- c. Kıyı stabilizasyonu ve erozyon kontrolü
- d. Yeraltı suyunu besleme (re-sarj)
- e. Yeraltı suyunun yüze çıkmasına imkan sa lama (de-sarj)
- f. Suyu temizleme
- g. Besin maddelerini tutma
- h. Kirleticileri tutma
- ı. Sedimanları depolama
- j. Ya ı ve sıcaklık baste olmak üzere yerel iklim şartlanm stabilize etme

Sulak alanlar bu i levlerini yerine getirerek ekosistemlerin ya amasına önemli katkı sa lar. Bu i levlerin her biri ekosistemde devam eden birbirine ba ımlı süreçler için önemlidir. Ayrıca birçok sulak alan hem do rudan hem de dolaylı olarak insan ya amına katkı yapar. Bu faydalar sözle mede u ekilde sıralanmaktadır:

- a. Su temini (miktar ve kalite anlarında)
- b. Balıkçılık (dünya üretiminin 3'te 2'si sulak alanlardan elde edilir)
- c. Yeraltı su tablasını destekleme ve besin maddelerini tutma yolu ile tarıma destek
- d. Kereste ve di er in aat malzemeleri

⁴ **Ramsar Sözle mesi:** Özellikle su ku ları ya ama alanı olarak uluslararası önem ta ıyan sulak alanların korunması için, 2 ubat 1971 tarihinde ran'ın Ramsar kentinde imzalanan çok taraflı anla ma. Belirtilen nitelikteki sulak alanların ulus-lararası koruma altına alınmasına temel olu turan ilk toplantı "Uluslararası Sulak Alan Ekolojisi Teknik Toplantısı" adıyla 1967 yılında Ankara'da yapıldı. Burada alınan karar uyarınca, dört yıl sonra ran'ın Ramsar kentinde düzenlenen toplantıda "Özellikle Su Ku ları Ya ama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözle me" imzalandı (<http://bgc.org.tr/ansiklopedi/ramsar-sozlesmesi.html>, eri im tarihi: 18.06.2018).

- e. Turba ve bitkiler gibi enerji kayna ı
- f. Yaban hayatı ürünleri
- g. Ula ım
- h. Sifalı otlar gibi bir dizi ürün sa lama
- 1. Rekreasyon ve turizm

Ramsar Sözleşmesi'nin 1. maddesi sulak alanları "bataklık, sazlık, çayırılık veya turbalık; doğal veya yapay; geçici ya da sürekli; akan ya da duran; tatlı, tuzlu ve acı sulak alanlar ile en çekik zamandaki su derinliği 6 metreyi geçmeyen denizel ortamlar" olarak tanımlamaktadır. Sözleşmenin 2. maddesinin 1. bendi de "sulak alanlara komşu kıyı zonlarının ve nehirlerin, adaların, sulak alan içerisinde kalan ve çekilme döneminde suyu 6 metreden daha derin olan denizel ortamların da, özellikle su kuşları için önemli habitat oluşturmaları durumunda sulak alan sayılması gerektiğini" belirtmektedir. Burada hemen dikkati çeken husus tanımın çok geniş tutulmuş ve bir ekilde içerisinde su barındıran neredeyse her yerin sulak alan sayılması gerektiğidir (Arı, 2006: 278-282).

Genel tanım altında Ramsar Sözleşmesi sulak alanları 3 ana grupta sınıflandırmaktadır. Bunlar denizel/kıyı sulak alanları, kara içi sulak alanlar ve insan yapımı sulak alanlardır (<https://www.ramsar.org/>, erişim tarihi: 18.06.2018). Bu özellikler doğrultusunda ara tırma sahasının “denizel/kıyı sulak alanları” statüsünde yer alabileceğini söyleyebiliriz. Ancak Ramsar Sözleşmesi Hükümleri gereğince “Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar” listesinde de değildir. Özellikle Titreyengöl 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 9.Maddesine dayanılarak çıkarılan Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'ne göre önemli bir sulak alandır. Dolayısıyla, göl ve çevresinde yapılması planlanan faaliyetler yönetmelik kapsamında değerlendirilmelidir. Yönetmeliğin ikinci Bölüm 5. Maddesi F. bendinde “Ramsar listesinde yer alsın veya almasın uygun sulak alanlarda su kuşları popülasyonlarının artırılması için çaba gösterilecektir”, 13. Madde “sulak alan koruma bölgelerinde, kuşların barınması ve üremesi için yeni habitatlar oluşturmak amacıyla açılmalar yapılabilir”, Üçüncü Bölüm 19. maddesi C. bendinde “Kuş gözlem kuleleri, eğitim, sportif, bilimsel ve koruma amaçlı binalar ile madensel tuzların çıkarılması, su ürünleri istihali, içme, kullanma ve sulama suyu projelerine ait zorunlu tesisler, seyir amaçlı yaya yolları yapılabilir” (Erdoğan vd., 2010a: 60) denilmektedir. Sahada yapılması planlanan turizm aktivitesi ile bu özellikler örtüşür durumdadır. Geliştirilmesi planlanan ornitoturizm hem sahanın ekolojisini koruyucu hem de ekonomik gelir sağlayıcı bir düzenleme özelliğinde olacaktır.

1.3.2. Manavgat'ın Be eri Co rafya Özellikleri

1.3.2.1. Yerle me

Manavgat isminin nereden geldi i ve ne anlam ta ıdı ı kesin olarak bilinmemekle birlikte bu konuda çe itli görü ler bulunmaktadır. Manavgat'ın antik ça daki adının "Mavava" oldu u, Luwi dilinde tanrıça tapına ı anlamına gelen "Manavwa" ekinde geçti i belirtilmektedir. Ayrıca ırma ının batı tarafına Akseki yöresinden geldikleri söylenen ve daha ziyade manavcılık yapan Manav o ulları halkına dayandıranlar da bulunmaktadır. Yine ba ka bir de erlendirmede ise "manav" Selçuklu zamanında, "yörük" ise Osmanlı zamanında yerle enlere denmektedir. Bütün bunların yanı sıra Manavgat Çayı'nın do u yakasında ya ayan Dü enbe veya Pazarcı adıyla anılan göçebe yörüklerin batı yakasında yerle ik hayat süren ve ziraatla u ra an halka yaptıkları i lerden dolayı Manav adı koymaları ile ilgili olabilece i dü ünülmektedir (im ek, 2013: 1).

Manavgat'ın tarih öncesi devirlerine dair bilgilerin kısıtlı olması, kurulu zamanı ve kimler tarafından kuruldu u hakkında bilgi vermemektedir. Fakat Manavgat'ın güney tarafları ki büyük ço unlu u ilk ça daki ismiyle Pamfilya bölgesinde, kuzey tarafları ise Pisidya bölgesi sınırları içerisinde kalmaktadır. Bu bölgenin Türk hâkimiyetine kadar geçirdi i devirler kısaca:

- 1-Prehistorik devir (M.Ö. ?-1800)
- 2-Hititler Devri (M.Ö.1800-1200)
- 3-Lydialılar Devri (M.Ö.560-546)
- 4-Persler Devri (M.Ö.546-334)
- 5-Makedonyalılar Devri (M.Ö.334-301)
- 6-Ptolemaioslar Devri (M.Ö.301-218)
- 7-Selevkoslar Devri (M.Ö.218-189)
- 8-Bergamalılar Devri (M.Ö188-133)
- 9-Roma Eyaleti Kilikia Devri (M.Ö.102-36)
- 10-Amyntas Devri (M.Ö. 36-25)

11-Roma mparatorlu u (M.Ö.25-M.S.284) ve Bizans Devri'dir (Çınar, 2016: 79). Bu bilgiler de gösteriyor ki Manavgat tarihsel süreçte hep tercih edilen ve bu nedenle sık sık istilalara u ramı bir alandır.

Manavgat ilçe merkezinde belediye te kilatı 1913 yılında kurulmu tur. Antalya Bayındırlık ve şkan l Müdürlü ü verilerine göre yerle ime ait belediye sınırı; 19 adet merkez mahalle ve Kum Mevkii denilen alanla beraber 3306 ha'lık bir alanı kapsamaktadır.

Bunun dışında 78 adet kapanan köy ve beldeler Manavgat'a bağlı mahalle haline dönüşümü tür (Asker, 2015: 24).

Ara tırma sahasında tarım ve turistik potansiyelden dolayı nüfusun yoğunlaştığı irili ufaklı yerleşmeler bulunmaktadır. 6360 Sayılı Büyük şehir Belediye Kanunu kapsamında Mart 2014 seçimlerinden önce Manavgat ilçesinde belediye statüsünde 10 adet yerleşim bulunmaktadır. Belediyelerden Oymapınar hariç tümü sahil kesimi olarak adlandırılan bölgede bulunmakta ve karayolu boyunca batıdan doğuya uzanmaktadır. İlçeye bağlı 78 adet köy bulunmaktadır. İlçede bulunan köylerin 71'i orman köyü statüsündedir. Bu köylerden 30'u orman içi iken 41'i de orman bitişinde durumdadır (Çelik, 2013: 69).

Manavgat ilçesinin coğrafi ve ekonomik koşulları idari yapının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Sahil kesiminden engebeliliğin arttığı Toroslara kadar uzanan verimli tarım arazilerinde nüfusun yoğunlaştığı mahalleler görülürken, ilçe topraklarının iç kısmını oluşturan engebeli alanlarında ise dağınık kır yerleşmeleri bulunmaktadır.

1.3.2.2. Nüfus

Ara tırma sahasının nüfus yapısını etkileyen en önemli faktör, alandaki turizm hareketleridir. Yirmi beş yılda sahadaki turizm sektörünün büyümesine paralel olarak mekânsal kullanımlardaki gelişimle birlikte sosyal yapıda da önemli bir değişim süreci başlamıştır. İlçede yazın nüfusu; yerleşik halk, çoğunlukla yaz aylarında gelen ve ikinci konutlarda yazın yerli turistler, son olarak da tatil köylerinde konaklayan çoğunlukta yabancı turistler olmak üzere üç grupta sınıflandırabiliriz.

Hem Antalya il geneli hem de Manavgat ilçesinde hızlı bir nüfus artışı vardır. 1970 yılı baz alındığında 2016 yılında ilçede toplam nüfusun %369.7 oranında artışı görülür (MATSO, 2017: 40). Sürekli göç alan bir ilçe olup özellikle ilçe merkezindeki nüfus artışı kırdan-kente göçten çok dış göç biçimindedir. Bu nedenle nüfus ile ilgili rakamlar Manavgat'ta yazın gerçek nüfusu yansıtmamaktadır. İlçedeki turistik tesislerde çalışmaları halinde kendi ilçe ve il merkezlerine sayım için gidenler de mevcuttur. Turizm sezonunda ilçeye gelen yerli ve yabancı turistlerle mevsimlik çalışan elemanlar da dahil edildiğinde ilçe nüfusunun 500 binini aşması tahmin edilmektedir.

2016 yılı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sitemine (ADNKS) göre, Manavgat'ın nüfusu ilçe merkezi de dahil olmak üzere, toplam 224.664'tür. Bu nüfus, 115.303 erkek ve 109.361 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %51,32 erkek, %48,68 kadındır (TÜİK, 2017. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21530>, erişim tarihi: 13.11.2016).

İçenin son on yıllık kır, kent ve toplam nüfusu değerlendirildiğinde sürekli bir artış oldu u gözlenmektedir (bk. Tablo 1.4).

Tablo 1.4 Manavgat İlçesinin Yıllara Göre Nüfus Sayıları

Yıllar	İlçe Merkezi	Köy-Kasaba	Toplam	Antalya İli Toplam Nüfusu
2007	75.163	89.951	165.114	1.789.295
2008	76.605	102.706	179.311	1.859.275
2009	81.903	97.476	179.379	1.919.729
2010	89.307	95.827	185.134	1.978.333
2011	94.661	99.077	193.738	2.043.432
2012	99.254	101.773	201.027	2.092.537
2013	-	-	208.526	2.158.265
2014	-	-	215.526	2.222.562
2015	130.136	92.283	222.419	2.288.456
2016	131.830	92.831	224.664	2.328.555

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21530>, (erişim tarihi: 13.11.2016)

06.12.2012'de Resmi gazetede yayınlanan Büyük şehir Yasası'nın çıktığı yıl Manavgat ilçesinde nüfusun %49,4'ü ilçe merkezinde, %50,6'sı kasaba veya köylerde yaşamını sürdürmekte idi (MATSO, 2017: 40). Burada ortaya çıkan temel olgu, Manavgat ilçesi kır a ırlıklı bir nüfus yapısı göstermektedir. 2012 yılı verilerine göre Manavgat ilçesi 9 kasaba ve toplam 78 köyden oluşan bir ilçe konumundadır. Kasabalar; Evrenseki, Çolaklı, Gündoğdu, Ilıca, Kızılot, Oymapınar, Sarılar, Side ve Taşlıdır. 2012 yılında çıkan Büyük şehir Yasası ile tüm bu köyler ve kasabalar ilçeye bağlı birer mahalleye dönüşmüştür.

Belirli bir alandaki nüfus özellikleri ve sonucunda ortaya çıkan belirli faaliyetler birçok ekoturizm türünü etkilediği gibi kuzey gözlem turizmini de (ornitoturizm) etkilemektedir. Doğal ortamda kuşları gözleme faaliyeti olan bu turizm türünde kuşların yaşam alanları insanlar tarafından ihmal edilmemesi korunaklı sahalar olmalıdır. İlçenin nüfus özelliklerine bakıldığında özellikle yaz döneminde yoğun mevsimlik göçebe olarak ciddi bir artış gerçekleşmektedir. Ancak bu durumun yazın gerçekleşmesi ve sahada düzenlenen ornitoturizm faaliyetinin daha çok kışın yoğunlaşturulması bu etkiyi en alt seviyede tutmaktadır.

1.3.2.3. Ulaşım

Antalya'nın fiziki coğrafya özellikleri ulaşım üzerinde etkili olup, herhangi bir ulaşım ağı ancak coğrafi artların izin verdiği ölçüde gelişme imkânı bulmuştur. Beydağları-Akdallar arasındaki yüksek yayla Antalya'yı-Korkuteli-Elmalı üzerinden Kaş-Fethiye ve

Finike'ye ba lar. Bu yol Isparta ile Burdur'u da güneye ba lar. Ayrıca Çavdır-Acıpayam-Denizli güzergâhıyla Ege Bölgesi'ne ula ımı sa lar. li zmir'e ba layan (Korkuteli-Denizli-Aydın üzerinden) açılan yol ise Türkiye'nin üçüncü nüfusça büyük ilinin ülkenin en önemli turizm merkezi ile irtibatını sa layan en kısa karayolu (Burdur üzerinden zmir'e ula an eski yola göre) olma özelli indedir.

Antalya'ya ula ımın can damarlarından birisi de havayolu ula ımıdır. Antalya, Türkiye'nin hava trafi i bakımından en büyük hava limanına sahiptir. Antalya hava limanına dı hatlardan 2015 yılında 123.559 ini -kalkı yapan uçak ile 10.875.464 yolcu gelmi , 10.873.623 yolcu gitmi tir. ç hatlardan da 51.346 uçak ini -kalkı yapan uçaktan 3.438.691 yolcu gelmi , 3.450.871 yolcu gitmi tir. 2015 yılında sahaya gelen turistlerin neredeyse tamamına yakını ula ım sistemi olarak havayolunu tercih etmi lerdir (<http://www.antalyahavalimani.gov.tr>: 2015 istatistikleri. eri im tarihi: 21.12.2016).

lin di er bir ula ım a ı da deniz yoludur. Limanı bulunmasına ra men bu limanın daha çok yük ta ımacılı ında kullanılması, hava ve karayolu kadar tercih edilmemesine neden olmu tur. Her ne kadar, Antalya, Alanya, Finike ve Ka limanlarından deniz yoluyla giri yapan turistler varsa da, Antalya'ya gelenler içindeki oranı çok dü ük kalmaktadır.

Ara tırma sahası olan Manavgat'a, karayolu, havayolu ve denizyolu ile ula ım kolayca sa lanmaktadır. Yurt içinden gelenler kara yolunu tercih ederken, yurt dı ndan gelenler ise hava yolu ve kara yolunu tercih etmektedirler. Bölgenin havayolu ula ımı Antalya ve Gazipa a havalimanlarından sa lanmaktadır. Manavgat'ın Antalya havalimanına uzaklı ı 67, Gazipa a havalimanına ise 104 km'dir (MATSO, 2017: 73). Manavgat Antalya'ya karayoluyla D-400 karayolu ile ba lanır. Ticari taksile, aktarmalı olarak otobüslerle ve bazı havayollarının özel servisleriyle havayoluna ula ım mümkündür.

Manavgat ilçesinin di er merkezlerle olan ba lantısı sadece karayolu ile sa lamaktadır. İçedeki otobüs irketleri batıda Antalya, do uda Alanya üzerinden di er ilçelere ula ımı sa lar. Otobüs irketleri yaz aylarında artan turist sayısına göre seferlerini arttırmaktadır. İçeden Manavgat elalesi, Side, Sorgun gibi tarihi ve turistik yerlere kar ılıklı dolmu seferleri yapılmaktadır. Manavgat' ta ehiriçi ve ehirlerasası ula ım çok kolaydır. Manavgat otoparkından Türkiye' nin her yerine araç sıkıntısı çekmeden ve beklemeden ula mak mümkündür. Ayrıca turizm sezonu içerisinde her otele ba lı taksi durakları sayesinde misafirler sorun ya amadan her istedi i saatte gitmek istedi i yere ula abilmektedir. Bunun dı nda turistik sahalara toplu ta ıma araçlarıyla da gün içerisinde seferler düzenlenmektedir.

İlçenin Türkiye'nin büyük şehirlerine olan mesafeleri ise şöyledir (MATSO, 2017:73):

- Manavgat- İstanbul=802km.
- Manavgat-Ankara=466km.
- Manavgat - İzmir = 524 km.

İlçede ve yakın yerlerde liman olmadığından deniz ulaşımı Antalya ve Alanya limanından sağlanır. Yüksek Toros Dağları ve Akdeniz Bölgesi'nin doğal konumu nedeniyle ilçede tren istasyonu bulunmamaktadır. İlçeye en yakın tren istasyonları Isparta ve Burdur illerindedir.

Görüldüğü üzere ara tırma sahasının ulaşım olanakları çevresindeki olumsuz jeomorfolojik yapıya rağmen gelişimi durumdadır. Türkiye'nin büyük şehirlerine kolayca ulaşımın sağlanabildiği ilçede şehiriçi ulaşım da oldukça gelişimlidir. Ulaşım ağının bu denli yoğun olması sahada turizm aktivitelerine de pozitif etki yapmaktadır. Dolayısıyla alanda düşünülen kış turizmi de bu özelliği sayesinde ilçeye kolayca entegre olabilecektir. Çünkü ornitoturizm aktivitesine katılacak olan turistler popülasyon alanlarına belirli periyotlarda gitmek isteyecek ve bu sahalarda gözlem yapacaklardır.

1.3.2.4. Ekonomi

Manavgat ekonomisi merkezde ve bazı beldelerde turizme ve buna bağlı olarak ticarete dayanmakla birlikte, kırsal kesimde tarıma dayalıdır.

İlçede, büyük ve küçük ölçekli birçok turizm tesisi ile birlikte birçok ikincil konut bulunmaktadır. Bu turizm yapıları yeni tesislerin oluşmasına sebep olarak birçok aileye iş imkanı sağlamaktadır. Tüm bunların dışında ilçedeki turizm yapılarının ülke ekonomisine katkısı da yadsınamaz bir gerçektir. Sahada var olan yatak kapasitesi ve gelen turist sayısı, Türkiye'deki turizm gelirinin de önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bugün yabancı ziyaretçiyi en çok çeken il olması özelliği taşıyan Antalya'da zamanla turizmin diğer ekonomik sektörleri geliştirici etkisi görülmüştü özellikle son 10 yılda turizm işletmelerine hizmet veren sektörlerin gelişimine katkıda bulunmuştur. Manavgat da bu anlamda Antalya'nın en önemli ilçelerinden bir tanesidir. İlçenin; Kızılağaç, Titreyengöl, Side, Ilıca, Çolaklı, Evrenseki ve Gündoğdu turizm alanları bulunmaktadır.

Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası (MATSO)'nın 2016 Ekonomik Raporu'na göre 2015 yılı Ocak-Aralık döneminde Manavgat'a 145.320'si yerli, 3.443.582'si yabancı turist olmak üzere toplamda 3.588.902 turist gelirken bu rakam 2016 yılı Ocak-Aralık döneminde 147.676'sı yerli, 1.892.354'ü yabancı olmak üzere yaklaşık %43,2 oranında düşerek 2.040.030 olmuştur. Manavgat'ı; 1.669.761 ziyaretçi ile Alanya, 1.651.852 ziyaretçi ile

Antalya merkez, 1.404.866 ziyaretçi ile Kemer ve 987.812 ziyaretçi ile Serik ilçeleri takip etmektedir (bk. Tablo 1.5). Bu veriler Manavgat'ın turizm açısından önemini göz önünde sermektedir (MATSO, 2017: 57).

Tablo 1.5 2016 Yılı İlçelere Göre Gelen Turist Sayıları

İlçeler	Turist sayısı
Manavgat	2.040.030
Alanya	1.669.761
Antalya merkez	1.651.852
Kemer	1.404.866
Serik	987.812

Kaynak: <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/>, (erişim tarihi:17.05.2017)

2013 yılında Avrupa sınıflamasındaki 54 ülke içinde 28 ülkeden daha fazla turizm geliriye sahip olan Manavgat, 2014 yılındaki 3 milyar 735 milyon dolar geliri ile Dünya Turizm Örgütü'nün raporunda yine Avrupa sınıflaması arasında yer alan 54 ülkenin 29'undan daha fazla gelire sahip olmuştur. Aynı sınıflamaya göre yine açıklanan veriler içinde 2015 yılında Manavgat, yaklaşık 3 milyar 426 milyon dolarlık turizm geliri ile 54 ülkenin 31'inden fazla turizm geliri elde etmiştir (<http://www2.unwto.org/>, erişim tarihi: 17.12.2016). 2016 yılında özellikle Rusya ile yaşanan uçak krizi nedeniyle hem gelen turist sayısında hem de yıllık turizm gelirinde bir önceki yıla göre ciddi bir düşüş yaşanmış ve 1 milyar 438 milyon dolar seviyesinde kalmıştır (bk. Tablo 1.6). Manavgat, işletme belgeli ve yatırım belgeli toplam 209 tesis, 59.033 oda ve 128.233 yatak kapasitesine sahiptir. Manavgat'ta var olan tesis-oda sayıları ilçenin 12 aylık süreçte bölgeye gelen misafirleri karşılayabilecek seviyededir (MATSO, 2017: 58).

Tablo 1.6 Türkiye, Antalya ve Manavgat'ın 2015-2016 Yılları Turizm Gelirleri

	Turizm gelirleri (000.000\$)	
	2015	2016
Türkiye	31.464	22.107
Antalya	10.383	7.383
Manavgat	3.426	1.438

Kaynak: <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/>, (erişim tarihi:17.05.2017)

İlçenin doğal yapısı kısmen tarıma uygun olup bu yörelerde tarım gelişmiştir. Manavgat Ovası yaklaşık 2.500 km²'lik verimli alanı ile Antalya ilinin en verimli ovası olup, tahıl, endüstri bitkileri, örtü altı ve açık alan sebzeçiliği, yem bitkileri, meyvecilik (özellikle

narenciye), süs bitkileri ve özellikle son yıllarda zeytincilik giderek önem kazanmaktadır (MATSO, 2017: 56). Geri kalan araziler olan orman ve fundalık alanlar ve hayvancılı ın geli ti i köyler olarak ayrılır. Son yıllarda özellikle keçi sütünden elde edilen süt ürünlerindeki fiyat artı ı ile ilçede küçükba hayvancılı ın ekonomik katkısının artaca ı ön görülmektedir.

Manavgat'ta sanayi çok geli memi olmakla birlikte, tarım ve ticarete dayalı küçük ve orta boy i letmeler faaliyet göstermektedir. İlçedeki turizm ve tarım sektörü hareketlili i yeni i sahalarının, istihdam alanlarının, küçük ve orta ölçekli sanayi kurulu larının ortaya çıkmasına fırsat tanımaktadır.

K NC BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turizmle İlgili Genel Kavramlar

Turizm: Turizm kelimesinin Latince de dönmek, etrafını dola mak, geri dönmek anlamına gelen “tornus” kökünden üretildi i söylenmektedir. Türkçeye girmi olan “tornistan” sözcü ü de aynı köke dayanmaktadır. Bilindi i gibi tornistan etmek sözü; geri dönmek, tersyüz etmek, içini dı na çevirmek anlamında kullanılmaktadır. Futbol maçlarında galip gelen ya da kupa kazanan takımların saha etrafında “tur” attıklarından söz edilir. ehirlerin gezi yerlerinde dola maya da “tur” denilmektedir. Bisiklet sporunda zaman zaman “Akdeniz Turu”, “Türkiye Turu”, “Cumhurba kanlı ı Turu” düzenlenmektedir. Denizcilik i letmesinin gemileri yaz mevsiminde “Akdeniz Turları” düzenlemektedir. Örne in; stanbul’dan hareket eden gemi yolcularını zmir, Antalya, Mersin, skenderun’a götürüp aynı yolla geri dönmektedir. Bütün bu örneklerde geçen “tur” kökü, bir hareketi, dola mayı ve ba langıç yerine geri dönü ü ifade etmektedir (Sezgin, 2001: 5).

Turizm, özü bakımından bo zaman kullanımının evrimsel bir geli im noktasında yer alan ve rekreasyon faaliyetlerinden geni bir yelpaze içinden seçim yapabilme olana ını simgeleyen çok kapsamlı bir kavramdır. Turizm bugüne de in birçok kez tanımlanmaya çalı ılmı olmakla birlikte üzerinde tam olarak görü birli ine varılabilmı bir tanıma henüz ula ılamamı tır (Sarı, 2007: 4). Özgüç (2015)’e göre turizm, ‘‘en basit bir sistem halinde alınırsa üç mekânsal unsurdan meydana gelir: (a) Turistlerin ya adı ı yerler (turist çıkarıcı bölgeler); (b) insanların gezmek üzere gittikleri yerler (turistlerin varı bölgeleri); (c) turist gönderen ve alan yerler arasında yapılan yolculuklardır’’ ekinde tanımlamı tır. Bir di er tanıma göre ‘‘Turizm’’; sürekli oturlan yer dı nda yapılan yolculuk ve gidilen yerlerde geçici konaklamalardan do an, tatil- dinlenme- e lence gibi gereksinimlerin giderilmesi amacıyla yapılan etkinliklerdir. Genel kaniya göre turizm, insanlar arasında kar ılıklı dostluk ili kilerinin kurulmasına ve geli tirilmesine, kültür, örf- adet ve tarihi geçmi leriyle ilgili bilgiler edinmesine, do al, sosyal ve kültürel çevrenin korunması ve de erlendirilmesine olanak tanımaktadır. Böylece ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve hukuksal ili kilerin iyile tirilmesine neden olmaktadır. Bu tanımlara göre turizm sadece tüketim yönü olan, para kazanma amacı ta ımayan seyahat ve konaklamaların bir sonucudur. Seyahat ve konaklama fonksiyonları da esasen geçici olarak yer de i tirme eyleminin parçalarıdır. Turizm bugün bütün ülkelerin sosyal ya amlarında ve geli melerinde büyük rol oynamaktadır.

Turist: Turist sözcü ünün sosyal ya amda kullanılmasına 17. yüzyılda ba lanmı tır. Ancak turist kavramının ça da bir anlam kazanması ilk kez 1933 yılında F.W. Ogilvy tarafından yapılan tanımla olmu tur. Ogilvy turisti, “sürekli oturdu u yerden en çok bir yıl ayrılan ve geçici olarak gitti i yerlerde kazanmadı ı paraları harcayan kimsedir” biçiminde tanımlanmı tır. 1936 yılında ise A.F. Norvel “turist, sürekli olarak kalmak ve para kazanmaktan farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici süre kalaca ı bu yerde, ba ka memlekette kazandı ı parayı harcayan kimsedir” ekinde bir tanım yapmı tır. Milletler Cemiyeti turisti öyle tanımlamaktadır; “Devamlı oturdu u ülkenin dı nda herhangi bir ülkeyi 24 saatten az olmayan bir süre içinde ziyaret eden ki i turist olarak kabul edilmi tir (Kamacı, 2015: 7; Yıldız, 2011: 56).

Rekreasyon: nsanların varolu (uyuma-yeme-içme vb.) ve geçim (çalı ma, i e gidi , çocuklar için okul, kadınlar için ev i leri vb.) için gerekli olanın dı ndaki tüm zamanlar olarak tanımlanan bo zamanlarında yaptıkları faaliyetleri ifade eden bir kavramdır (Özgüç, 2015: 3).

Destinasyon: Turist denilen tüketici gruba bütünle tirilmi hizmetler sunan ve turizm ürünlerinin birle mesinden olu mu co rafi bir bölge akla gelmelidir. Turistlerin ya adı ı yerden ayrılıp da tatil ya da i gezisi vs. için gidece i yerler bir bütün olarak ‘destinasyon’ ekinde tanımlanmaktadır (Ongun, 2013: 11).

Turizm ürünü: Bir turistin seyahatinin ba langıcından bitimine kadar geçen zaman dönemi içerisinde gereksinimlerini kar ılamak amacıyla elde etti i ve turizm arzını olu turan faktörler tarafından sunulan nesnel ve öznel de erlerin bütünü ekinde tanımlanmaktadır. Farklı bir tanımda ise turizm ürününün; bir a yapısını olu turan, birçok farklı hizmet türü bile enlerinden meydana geldi i vurgulanmaktadır, turizm ürününün tanımını yaparken tümle ik ve kombinasyonel özelliklerine dikkat çekmektedir (Küçükşarı, 2011: 8).

Turizm endüstrisi: Turizm endüstrisinin amacı turisti gitmek istedi i yere götürüp, orada konaklatacak ve zevk almasını sa layacak hizmetleri sa layarak bir kar elde etmektir. Turiste sa lanan bu hizmetler bütününe turistik ürün denilmektedir. Turizm endüstrisi parçalıdır; her biri kendi hizmetini sa layan birçok farklı i kolundan olu mu tur. Bu i kolları birbirine ba ımlı oldu undan turistin memnun kalması için i birli i yapmak zorundadır ve i birli i, aynı zamanda turistleri o yere çeken özelli in korunması açısından da sürdürülebilirdir. Bununla birlikte Serbest Pazar ekonomilerinde çe itli i kolları zamanda birbirleriyle de rekabet halindedir ve bu yüzden de hayatta kalabilmeleri daha iyi, daha farklı ya da daha yeni ürünleri sa layabilmelerine ya da aynı ürünü daha ucuz fiyata sunabilmelerine ba lıdır (Özgüç, 2015: 41).

2.2. Ekoturizm

Ekoturizm kavramı ilk defa 1978' de Kenton Miller tarafından kullanılmıştır. Daha sonra ekoturizm ile ilgili birçok tanım ortaya konmuş olsa da bu konu üzerinde tam bir fikir birliği varılmı ve uluslararası kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Ancak, birçok ekoturizm tanımında ortak özellikler bulmak mümkündür.

TIES ekoturizmi, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeterek doğal alanlara karşı duyarlı seyahat, olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer ekoturizm tanımı ise, nispeten dokunulmamış ya da bozulmamış doğal alanlara, manzaralarını, yabani bitki ve hayvanlarını olduğu kadar, varsa, mevcut kültürel özelliklerini de inceleme, görme- öğrenme gibi belirli bir amaçla seyahat etme şeklinde tanımlanmaktadır (Zorlu, 2014: 19). Ekoturizmin birçok tanımı bulunup üzerinde anlaşılabilir bir tanım olmasa da üç temel belirleyicisi vardır. Bunlar;

- Doğanın sürdürülebilir olması
- Kültürel olması
- Kaynağın değerini anlamasıdır.

Zaman içerisinde ekoturizm kavramı birçok farklı şekillerde ifade edilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır (Zorlu, 2014: 20):

- Doğa dayalı turizm
- Yumuşak turizm
- Özel ilgi turizm
- Yeşil turizm
- Sorumlu turizm
- Alternatif turizm
- Ekoturizm

Dünya Turizm Örgütüne (WTO) göre ekoturizmin bileşenleri;

- Biyolojik çeşitliliğin korunmasına destek olması,
- Küçük tesislerde, küçük turist gruplarına hizmet vermesi,
- Turistlerin ve yerel halkın turizm endüstrisi üzerine sorumlu davranmasının istenmesi,
- Yenilenemeyen kaynakların minimum düzeyde tüketilmesinin arzu edilmesi,
- Turizm yönetimine yerel düzeyde katılımın sağlanmasının önemsenmesi,
- Fırsatlarının ve mülkiyetin yerel halk adına ilerlemesinin sağlanması olduğunu belirtmiştir

Ekoturizm kavramı sürdürülebilir kalkınma ile beraber değerlendirilmektedir. Ekoturizm anlayışı Habitat II'de kabul edilen sürdürülebilir bir çevre sağlanması kararı ile belirginleşmeye başlamıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, çevre ve ekonomi politikalarıyla yakından ilişkilidir. Sürdürülebilir kalkınma çevresel değerlerin artırılması,

insan ihtiyaçlarının karşılanması, bugün ve gelecekteki nesillerin refahının artırılması ve tüm insanların yaşam standartlarının yükseltilmesini amaçlar.

Sürdürülebilir kalkınmada turizm gelişimi, bölge halkının ve turistlerin bugünkü gereksinimlerini karşılarıken, geleceği korumak ve değerini arttırmaktır. Bu amaca ulaşmada, kültürel bütünlüğü sağlayan, biyolojik çeşitliliği arttıran ve canlıların yaşamını destekleyen, ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçları karşılayan kaynakların yönetiminin planlanması önem kazanmaktadır.

Son on yıl içerisinde giderek artan şekilde sözü edilmeye başlanan ekoturizm kavramı, turizm-çevre ilişkilerinin önem kazanması ve sürdürülebilirlik tartışmaları ile birlikte gündeme gelip popüler olmuştur. Ekoturizm doğaseverler ve çevre duyarlılığı olan turistlerin hareketlerinden daha geniş kapsamlı bir konudur. Gerçekte bu olgu, çevresel, ekonomik ve sosyal ilişkiler bütünüdür (Pekçetinöz, 2016: 5).

Ekoturizmin özellikleri değerlendirildiğinde 6 önemli unsur ön plana çıkar. Bunlar;

Katılım: Ekoturizm küçük gruplar halinde nispeten bozulmamış doğal alanlara yapılan seyahattir. Bu seyahatlere genellikle 25 kişiyi aşmayan gruplar katılır. Grupların özellikle küçük olmasına dikkat edilerek, çevre hassasiyeti için ihtiyaç duyulan kontrolün sağlanması düşünülür. Katılım sadece turistler tarafından sağlanmaz aynı zamanda yerel halkın da katılımı bu turizm çeşidinin özelliğidir. Turizme kendi istekleriyle katılan turistlerin yanı sıra, yerel halkın da turizmi destekleyen katılımcı etkileri söz konusudur.

İletişim: Katılımın çok yönlü olduğu bu turizm çeşidinde karşılıklı iletişim ve etkileşim önemlidir. Bu iletişim ve etkileşimde saygı unsuru oldukça önemlidir. Katılımcılar ve yerel halk arasında üstünlüğe dayalı iletişim ve etkileşim söz konusu değildir. Yeni kültürleri tanıma isteğinde olan turistlerin yerel halkla kuracakları iletişimde kültürlerin tanınması yine karşılıklı olmaktadır.

Karşılıklı Öğrenme: Turistler ve yerel halk arasında kurulan iletişim ile karşılıklı öğrenmeye dayalı bir etkileşim gerçekleşebilir. Farklı kültür özelliklerine has davranış kalıpları ve yaşam tarzları her iki taraf için ilgi çekicidir.

Saygı: Gerek doğayla gerekse kültürlerle oluşturulan etkileşimde mümkün olduğunca saygılı davranmak gerekmektedir. Özellikle farklı kültürlere saygılı bir şekilde yaklaşmalı oldukları değerlendirilmeli ve olumsuz etkilerden uzak durulmalıdır.

Duyarlılık: Karşılıklı saygı esas itibarıyla duyarlı olmayı gerektirir. Ekoturizme katılan turist profili çevreye ve kültürlere karşı duyarlı kişilerden oluşmaktadır. Ekoturizmin amaçlarından ve ilkelerinden uzaklaşmamak için duyarlılık en önemli kavramlardan biridir.

Üretkenlik: Ekoturizme katılanların en önemli amaçları yeni yerleri gezip görürken aynı zamanda ya am deneyimlerini artırmaktır. Dünyanın farklı yerlerinde, farklı özellikteki yerleri tanımak, farklı kültürlerle etkileimde bulunmak bu amacı gerçekleştirmek için başvurulan bir yoldur. İnsanların kişisel deneyimlerini arttırmalarının dışında, çevresel farkındalığın oluşması ve insanların çevre duyarlılığının gelişmesi açısından bu turizm çeşidinin önemli bir etkisinden söz edilebilir (Kamacı, 2015: 18-19).

Ekoturizmin amacı, turistik tesislerin doğal kaynaklara ve çevreye zarar vermeden insanların doğayla doğrudan ilişki kurmasına ve kullanılmasına olanak vererek, yörenin, bölgenin ve ülkenin sosyo ekonomik gelişmesine katkıda bulunacak şekilde gereken kalkınma düzeyine ulaşmasını sağlamaktır. Ekoturizm, bu amaç çerçevesinde gerçekleştirilinde çevre bilinci oluşacak, doğayı koruyarak ve geliştirerek kullanan bir toplum yapısına sahip yöre ve ülkeler uluslararası turizmden almış oldukları payları arttırabilme olanakları bulabileceklerdir.

2.3. Ekoturist

Ekoturizmde teorik olarak doğanın kıymetini bilme, doğayı seyretme, bozmadan kullanma, doğayla iç içe olma, doğadan bir şekilde zevk alma gibi amaçlar vardır ve bu etkinliklere katılanlar da doğaya duyarlı olan turistlerdir. İşte bu turist grupları ekoturist olarak adlandırılırlar. (Zorlu, 2014: 23). Turizm deneyimlerine göre, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indiren turistler çevreye ve yerel kültürlere karşı duyarlı olanlardır. Ekoturistler daha basit ve sade hizmetlerle yetinerek çevresel etkileri minimize edebilmektedirler.

Turizm çeşitleri kişilerin ihtiyaçlarından doğar ve turizme yönelen talepler genellikle bu ihtiyaçlar tarafından belirlenir. Ekoturizmde ihtiyacı belirleyen ana unsurlar doğa ve yerel kültürlerdir. Kişilerin doğaya olan ilgileri ve yerel kültürleri deneyimleme istekleri bu turizme yönelmelerindeki temel güdüleri oluşturmaktadır. Bu açıdan ekoturizm doğa turizminin özel bir alt sınıfını oluşturmaktadır.

2.4. Ekoturizm Çeşitleri

Ekoturizmin çoklu ve en iyi biçimiyle idealleştirilmiş tanımları yanı sıra, ekoturizm etkinliklerinin çevreyi koruma derecelerine göre kendi içerisinde çeşitli sınıflamalar yapılmaktadır. Bazı araştırmacılar, aktif ve pasif olarak iki gruba ayırmıştır. Aktif ekoturizm, gidilen çevreyi geliştirmeye yönelik olarak, sürdürülebilir formda olmalıdır. Bu tür turizme katılanlar daha fazla çevre bilincine sahiptir. Çevreyi geliştirme girişi yoktur. Pasif ekoturizm ise, fiziki ve kültürel çevreye olumsuz etki yapmayan turizm faaliyetlerinin sadece

gerekliliği üzerinde durur. Bu tür turizm, kaynağın mevcut durumunun muhafaza edilmesi konusunda daha toleranslıdır ve buna bağlı olarak daha yaygın hizmet ve donanım vardır (Zorlu, 2014: 25).

Diğer bir sınıflama ise turizmde kullanılan araçlar (bisiklet, balon, raft, at) gidilen yerin doğası (dağ, yayla, mağara), yapılan etkinliğin özelliği (akarsu, av, bilim, trekking) ekinde yapılan gruplamadır.

Polat (2006) ise çalışmasında ekoturizm aktivitelerini öğrenmeye dayalı, eğlenmeye dayalı ve dinlenmeye dayalı olmak üzere üç temel başlık altında incelemiştir. Bu sınıflama aşağıdaki tabloda görülmektedir (bk. Tablo 2.1).

Tablo 2.1 Ekoturizm Aktivitelerinin Sınıflandırılması (Polat, 2006'ın çalışması temel alınarak derlenmiştir)

EKOTURİZM AKTİVİTELERİ			
1-Eğlenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri		2-Dinlenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri	3-Öğrenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri
A-Maceraya Dayalı Aktiviteler	B-Sportif Aktivite	-Kamp Karavan Turizmi	-Botanik Turizmi
-Dağcılık	-Bisiklet Turizmi	-Yayla Turizmi	- Tarım Çiftçilik Turizmi (Agro-Turizm)
-Safari	-Sualtı Dalış Turizmi		- Jeomorfolojik Oluşumları İzleme
-Balon Turizmi	-Doğa Yürüyüşü (Trekking)		- Doğa Fotoğrafçılığı
-Yamaç Paraütü Turizmi (Parapente)	-ATV Safari Turları		- Yaban Hayatı Gözlemleme
-Akarsu Turizmi(Kano ve Rafting)	-Atlı Doğa Yürüyüşü		-Kuş Gözlem Turizmi (Ornitoturizm)
	- Sportif Olta Balıkçılığı		
	-Av Turizmi		

Dağcılık: Dağların temiz ve güzel havasından yararlanmak üzere insanların dağlara yönelik olarak gerçekleştirdikleri turizm türüdür. Dağ turizmi yürüyüş ve tırmanma ekinde gerçekleştirilebilmektedir (Polat, 2006: 59).

Safari: Ekoturizm etkinliklerinden bir olan safari doğaya keşif olarak adlandırılmaktadır. At safari ya da cipe safari olarak gerçekleştirilir (Kavak, 2015: 41-42).

Balon Turizmi: Dünyada ilk ortaya çıkışı 18.yy sonlarına uzanan balonla uçuş sporu Türkiye'de de yoğun ilgi görmektedir. Uzun yıllardır bireysel sportif amaçlı yapıldığı gibi, turistik yörelerde yerel etkinliklerde balonla kent turları düzenlenmektedir. Balon, içine doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması ile havalanmaktadır (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10167/balon.html>, erişim tarihi: 19.04.2017).

Yamaç Para ütü Turizmi (Parapente): Yamaç para ütü sporu ilk bakı ta serbest atlama para ütüne benzeyen bir para üt ile uçak yerine yüksek bir tepeden ko ulmak suretiyle havalanmaktır. Adrenalin ve macera arayanlara sunulan bu turizm türü son yıllarda yaygınla maktadır (<http://www.ktbayatirimisletmeler.gov.tr>, eri im tarihi: 19.04.2017).

Akarsu Turizmi (Kano ve Rafting): Akarsu kaynaklarının çe itli rekreatif amaçlarla kullanılmasına akarsu turizmi adı verilmektedir. Rafting, trekking, yüzme, av turizmi (balık avlama) gibi turizm türleri, çe itli akarsularda (nehir, dere, ırmak vb.) yapılması durumunda akarsu turizmi kapsamında yer almaktadır (Kavak, 2015: 48).

Bisiklet Turizmi: Ekoturizm kapsamında ve gençlere yönelik olarak geli tirilen turizm türlerinden biri de bisiklet turuna dayanan bisiklet turizmi olmaktadır. Rekreatif spor türü olarak da literatürlerde yer alan bu tür, do a ile bütünle meye dönük, seyahat eden (kısa mesafeli) turistlerin ra bet ettikleri bir turizm türü olarak geli mi tir (Polat, 2006: 59).

Sualtı Dalı Turizmi: Su altı dalı turizmi; su altı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, foto raflamak, filme almak ve sportif balık avlama amaçlı olarak gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve e itim amaçlı dalı lar ile kıyıda verilen konaklama ve a ırlama hizmetleri içine alan bir turizm çe ididir (Kavak, 2015: 44).

Do a Yürüyü ü (Trekking): Do a yürüyü leri veya di er adıyla *trekking*; bir bölgenin da lık kesimlerinde, da cılık tekni i gerektirmeden, zor ve sarp yerlere girmeden, küçük patikaların takip edildi i, belirli zorluklar ve özellikler gösteren do a ko ullarında, ya gruplarına uygun ve zamanla sınırlı olarak düzenlenen uzun yürüyü lerdir (Kaygusuz, 2014: 110-111).

ATV Safari Turları: Son yılların en popüler do a sporlarından olan ATV Safari, macera ve adrenalin tutkunlarının bir numaralı tercihleri arasında yer alan turizm türüdür. ehir hayatının karma ıklı ı ve yo un trafik çilesinden bir sürelik uzakla mak isteyenlerin tercih etti i sporların heyecan arayanlar için en üst sırasında yer alan bu turlar arazi için üretilen ve da , tepe gibi zorlu yol artlarında kullanılabilen araçlar ile yapılan turlardır (Kamacı, 2015: 28).

Atlı Do a Yürüyü ü: Turizmin çe itlili i içinde yer alan atlı do a yürüyü leri tarihi ve do al güzelliklerin bulundu u yörelerde düzenlenen günübirlik veya birkaç günlük gezi programları ile yapılmaktadır (Polat, 2006: 59).

Sportif Olta Balıkçılı ı: Genel anlamda rekreatif balıkçılık; e lence, yarı ma ve bireylerin kendilerine yetecek kadar yiyecek amaçlı balık avlaması ekinde tanımlanmaktadır. Di er taraftan, Rekreatif balıkçılık içerisinde en yaygın avlanma tekni inin olta ile avlanma olduklarını belirtmi lerdir. Bu ba lamda, olta ile avlanmanın en

yaygın kullanıldı ı rekreasyonel balıkçılık türü içerisinde de erlendirilebilecek olan sportif olta balıkçılı ı ise, “Do a ile iç içe, ticari olmayan, ho ça vakit geçirmek amacıyla orman içi akarsu ve göl/göletlerde sportif olarak yapılan balık tutma aktivitesi” olarak adlandırılmaktadır. Bir ba ka tanıma göre ise; ticari amaçlı olmayan olta ile yapılan balıkçılık ekinde ifade edilmektedir (Dinçer vd., 2016: 91).

Av Turizmi: Av turizmi, bilinçli ve belli bir e itime dayanarak, do aya zarar vermeden yapılan sadece olgunlu a eri mi hayvanların avlanması olayıdır (Kavak, 2015: 46-47).

Kamp Karavan Turizmi: Do ada rekreatif veya sportif etkinlikler gerçekleştirilmek, kısa bir süreli ine konaklamak, dinlenmek gibi farklı amaçlarla çadır, baraka, karavan benzeri konaklama araçlarından faydalanılarak gerçekleştirilen bir rekreasyon biçimidir. Kamp ve karavan turizmi bir taraftan do a ile iç içe olmayı sa larken, di er taraftan insanlarla etkile im ve ileti im sa lamaya yardımcı olur (Kavak, 2015: 47-48).

Yayla Turizmi: Yayla turizmi, günümüzde ehirlerde ya ayan insanların, ehin gürültü ve kirlenmi ortamından uzakla arak da lardaki do al güzelliklere sahip sessiz yerleri tercih etmeleri sonucu ortaya çıkmı tır. Bu turizm türünde turistin amacı, tatilinde da larda bulunarak buralarda dinlenmek, e lenmek ve da larda olan rekreatif faaliyetlerden yararlanmaktır (Kamacı, 2015: 26).

Botanik Turizmi: Botanik turizmi bitki izlemek için gruplar halinde bir tur liderinin öncülü ünde yapılan bir turizm etkinli idir (Polat, 2006: 51).

Tarım Çiftçilik Turizmi (Agro-Turizm): Tarım turizmi, sürdürülebilir turizmin gelişimini sa layan, çevreye saygı gösteren, bölgelerin kültürel mirasına ve otantik özelliklerine de er veren bir turizm çe ididir (Kavak, 2015: 39).

Jeomorfolojik Olu umları zleme: Ülkelerin do al ve kültürel de erleri büyük önem ta imakta, özel ilgi alanları ve yörelerinde turizm a ırlık kazanmaktadır. Bu özel ilgi alanlarından biri, do al çevrenin co rafi karakteri üzerine odaklanan jeoturizm (geotourism) e ilimidir. Jeoturizmde; jeolojik, jeomorfolojik yapı ve unsurlar, kıyıları, göller, kanyonlar, jeotermal kaynaklar, endemik bitkiler ve di er do al anıtları özel ilgi odaklarını olu turmaktadır (Polat, 2006: 51-52).

Do a Foto rafçılı ı: Do a, onu olu turan ö elerin gösterdi i çe itlilik ve estetik çekicili iyle foto rafçılara konu olmayı sürdürme gelmi tir. Foto rafçılı ının do aya olan bu ilgisi do a foto rafının özel bir alan olmasını ve sınırlarını çizmesini de beraberinde getirmi tir (Polat, 2006: 51). Do ada foto raf fırsatları yakalandı ında hazırlıklı olmak, ko ulları en iyi ekinde de erlendirebilme imkânı sa lar. Di er foto rafçılık türlerinde

foto raflanan konunun içinde etkin bir rol oynamadan makine ile gözlemcilik görevi yapılmaktadır. Ancak do ada yapılan foto rafçılıkta foto rafçı, foto raflanan konunun bir katılımcısı olmaktadır.

Yaban Hayatı Gözleme: Bazı canlı türlerindeki çe itlilik ve az bulunurluk, insanlarda nadir görülebilen varlıkları görme arzusunu cazip kılmakta ise yaban hayat bireyler açısından ilgi uyandırmaktadır. Bu tür canlılar görmek için yapılan aktiviteler bütününe yaban hayatı gözleme turizmi adı verilir (Haznedar, 2016: 12-13).

Ku Gözlem Turizmi (Ornitoturizm): Ku ları do al ortamlarında izlemeye dayanan ve bireysel ya da toplu olarak gerçekleştirilen rekreasyonel aktivitelere ku gözlemcili i denir. Gözlem, izlenen türlere ve gözlemcilerin deneyimine göre kimi zaman çıplak gözle, ço unlukla dürbün ve kara teleskopları ile bazen de ku seslerini dinleyerek gerçekleştirilir. Kimi kaynaklarda fiziksel aktiviteler içermesi nedeniyle gözlem sporu olarak tanımlanan etkinli in temelinde, ço u zaman sessiz ve hareketsiz ekilde ku seyri vardır (Sevindi, 2013: 64). Bu aktivitenin turizme entegre olması ve belirli bölgelerin ku gözlemek için ziyaret edilmesi de ku gözlem turizmini do urmu tur. Dolayısıyla ku gözlemcili ini, ekoturizmin alt bile enleri içerisinde, “yaban hayatı gözleme” grubuna dahil etmek daha uygundur. Bu turizm türünün var olabilmesi için hem alanda ku popülasyonunun yo un olması hem de ender bulunan türlerin yayılı göstermesi gerekmektedir. Türkiye, Antalya ve Manavgat ölçe i de erlendirildi inde bu alanlarda tür çe itlili inin varlı ı göze çarpmaktadır. Ara tırmanın da konusu olan bu turizm türü kapsamında yapılmı olan ara tırmalarda Manavgat ilçesinin iki önemli sulak alanı detaylandırılmı tır. Ara tırmalar sonucunda her iki alanda da (Titreyengöl-Bo azkent) hem popülasyon yo unlu u hem de nadir gözlenen türlerin varlı ı söz konusudur.

Ku gözlemcisi, amatör veya profesyonel olarak do al ortamda ku gözlemi yapan ki idir. Kimileri sadece hobi olarak ilgilenirken kimileri ise (ornitologlar) bilimsel amaçlı bu gözlemlemeyi yapar. Ku gözlemcileri ku ları izlemek için sık sık ku gözlem gezilerine çıkar ve gördüklerini di er gözlemcilerle paylaşırlar. Genelde, ku gözlemcileri e itimli ve iyi gelirli insanlardır. Amerika’da bir ku gözlemcisinin ortalama yıllık geliri 50.000 \$’ın üzerindedir ve üçte biri en azından üniversite mezunudur (ekercio lu, 2002: 283). Yüksek do a bilinci ta imaları ve ku lar için önemli miktarlarda para harcamaları, ku gözlemcilerini ideal eko-turistler yapmaktadır.

Foto raf 2.1. Do al Ortamda Ku ları Foto raflayan Ku Gözlemcisi, Titreyengöl/Bo az Ormanı, 2017

Ku gözlemi için en uygun sahalar Önemli Ku Alanları (ÖKA)'dır. ÖKA'lar, ku ların üremelerine, kırı geçirmelerine olanak sa layan veya göç yolları üzerinde bulunan alanlardır. Ku gözlemcileri, ço unlukla birçok ku türünün veya özel birkaç türün gözlemlenebildi i ÖKA'ları veya di er do al alanları ku gözlemek için tercih etmektedirler.

ÖKA, do adaki ku türlerinin nesillerini sürdürebilmesi için özel önem ta ıyan co rafyaları tanımlar. ÖKA terimi ilk olarak 1981 yılında basılmı olan "Avrupa Birli i'nin Önemli Ku Alanları" kitabında kullanılmı tır. Daha sonraki yıllarda bu kitap geni letilerek yeniden basılmı ve 1989 yılında ise tüm Avrupa ülkelerini ve Türkiye'yi de kapsayan yeni bir envanter yayımlanmı tır (ekercio lu, 2002: 283).

ÖKA'lar veya di er do al alanlar, binlerce ziyaretçi, ku gözlemcisi ve aviturist için çekim merkezi haline gelmektedir. A a ıda, turizm açısından çekim merkezi haline gelmi çe itli ÖKA'lardan ve do al alanlardan örnekler verilmektedir (Çakıcı ve Harman, 2006: 161-168).

Tayvan'ın Chang-Hua ehri, 1999'da ahin Gözlemeleme Günü'nde 30.000 ku gözlemcisi tarafından ziyaret edilmi tir.

Patagonya'da bulunan 16 ÖKA'daki su ku u kolonileri, her yıl 100.000'den fazla ki i tarafından ziyaret edilmektedir.

Güney Afrika'da Capetown ehri yakınlarındaki penguen kolonileri, 1996 ile 1997 yılları arasında 200.000'den fazla ki i tarafından ziyaret edilmi tir.

Amerika'nın Pensilvanya Eyaleti'ndeki Hawk Mountain Koruma Alanı, 1990 ile 1991 yılları arasında 53.583 ku gözlemcisi tarafından ziyaret edilmi tir.

Avusturalya'nın Philip Island Do a Parkı'ndaki penguen kolonilerini gözlemek için 1995 yılında 100.000'den fazla aviturist bu bölgeyi ziyaret etmi tir.

Amerika'nın Texas Eyaleti'ndeki Rock Pat Kasabası, Hummer Bird Festivali'nin düzenlendi i 4 gün süresince 4.000 ku gözlemcisi tarafından ziyaret edilmi tir.

Türkiye'nin farklı biyoco rafik özellikleri temsil eden toplam 184 ÖKA tanımlanmı tir. ÖKA'ların toplam yüzölçümü 11.638.525 hektardır ve Türkiye'nin % 14'ünü kaplar. Do u Anadolu Bölgesi'nde 45, ç Anadolu Bölgesi'nde 34, Akdeniz Bölgesi'nde 28, Ege Bölgesi'nde 23, Marmara Bölgesi'nde 19, Güneydo u Anadolu Bölgesi'nde 16, Orta ve Batı Karadeniz Bölümü'nde 13, Do u Karadeniz Bölümü'nde ise 6 ÖKA bulunur.

ÖKA'ların kapladığı alan dikkate alındı nda ise bölgelere göre da ılım daha farklıdır. En çok ÖKA Do u Anadolu'da bulunmasına ra men en büyük yüzölçümü 2.077.649 ha. ile Akdeniz Bölgesi'ndedir (Pekçetinöz, 2006: 26).

2.5. Dünyada Turizm

Günümüzde turizm, birçok ülke için milli ekonomiye katkı sa layan temel girdilerden biri haline gelmi tir. 500 milyar doları a an bu pazardan daha fazla pay almak için yarı an kamu kesimini temsil eden ulusal turizm organizasyonları ve özel kesimi olu turan seyahat ve turizm irketleri, pazardaki rekabet artlarını a ırla tırmı tir. Dünya Turizm Örgütü (WTO)⁵ verilerine göre küresel turizm hareketinden turist sayısı bakımından en büyük payı 331.8 milyon ile Avrupa kıtası almaktadır. Avrupa'yı, 103.9 milyon ile Amerika kıtası ve 55.6 milyon ile Do u Asya ve Pasifik takip etmektedir. 2016 yılında, yakla ık olarak uluslararası turist giri leri 950 milyon, küresel turizm geliri ise yakla ık 700 milyar dolar olarak rapor edilmi tir (WTO, <http://www2.unwto.org/>. eri im tarihi: 17.12.2016).

⁵ Dünya Turizm Örgütü (WTO): Seyahat ve turizm alanında faaliyet gösteren uluslararası bir örgüttür. Birle mi Milletlerin ilkeleri çerçevesinde görev yapan Örgütün amacı, uluslararası anlayı , barı , refah ve evrensel de erler ile insan haklarına saygı ilkeleri do rultusunda, özellikle üye ülkelerin ekonomik geli imlerini destekler mahiyette dünya turizmüne katkıda bulunmaktır (<http://www2.unwto.org/>. eri im tarihi: 17.12.2016).

Tablo 2.2’de gösterilen en çok turist alan ülkeler sıralamasında 82.5 milyonla Fransa birinci, 73.8 milyonla Amerika Birle ik Devletleri ikinci sırayı almaktadır. Ancak turizm gelirlerine incelendi inde sıralama de i mektedir. Dünyanın en çok turist çeken ülkesi Fransa, en çok turizm geliri elde eden ülkeler sıralamasında dördüncü sıraya dü mektedir.

Tablo 2.2 Dünyada En Çok Ziyaret Edilen Ülkeler (2015-2016)

Sıra	Ülke	Kıta	Uluslararası Gelen Turist Sayısı	
			2015 (000.000)	2016 (000.000)
1	Fransa	Avrupa	83.5	82.5
2	Amerika Birle ik Devletleri	Kuzey Amerika	74.2	73.8
3	spanya	Avrupa	68.4	75.3
4	Çin Halk Cumhuriyeti	Asya	55.8	56.5
5	talya	Avrupa	48.9	48.7
6	Türkiye	Avrupa	36.2	25.3
7	Almanya	Avrupa	33.4	34.3
8	Birle ik Krallık	Avrupa	33.2	33.7
9	Rusya	Avrupa	29.9	31.3
10	Meksika	Kuzey Amerika	32.1	32.8

Kaynak: WTO, <http://www2.unwto.org/> (eri im tarihi: 17.12.2016)

Tablo 2.2’de görüldü ü üzere Birle mi Milletler (BM)’in⁶ önde gelen 10 ülkesi uluslararası turizm pazarının yarısından fazlasını (494.2 milyon ki i) elinde bulundurmaktadır. Ekonomik olarak da üst seviyede olan bu ülkeler için turizmdeki gelirler önemli bir paya sahiptir. Tablo 2.3’te dünyada turizmden elde etti i gelirler bakımından ilk on sırada yer alan ülkeler verilmi olup gerek 2015 gerekse 2016 da sa ladıkları turizm gelirleri verilmi tir. Bu veriler ülke kalkınması için turizmin ne kadar önemli oldu unu ortaya koymaktadır.

⁶Birle mi Milletler (BM-UN): Birle mi Milletler, kısaca BM, 24 Ekim 1945’te kurulmu uluslararası bir örgüttür. Birle mi Milletler kendini "adalet ve güvenli i, ekonomik kalkınma ve sosyal e itli i uluslararası tüm ülkelere sa lamayı amaç edinmi global bir kurulu " olarak tanımlamaktadır. Örgütün, kuruldu u yıllarda 51 olan üye sayısı u an itibariyle üyeli i kaldırılan Vatikan ve de i tirilen Çin Halk Cumhuriyeti dahil 192’ye ula mı tir. Türkiye kurucu üyeler arasında yer alır (https://www.turkcebilgi.com/birle mi _milletler, eri im tarihi: 19.12.2016)

Tablo 2.3 Dünya Turizm Gelirleri Dağılımı (2015-2016)

Sıra	Ülke	Kıta	Turizm Geliri	
			2015 (000.000.000\$)	2016 (000.000.000\$)
1	Amerika Birleşik Devletleri	Kuzey Amerika	178.4	173.2
2	İspanya	Avrupa	70.3	67.8
3	Çin Halk Cumhuriyeti	Asya	58.0	61.6
4	Fransa	Avrupa	56.3	53.6
5	İtalya	Avrupa	44.6	47.5
6	Birleşik Krallık	Avrupa	45.8	46.4
7	Almanya	Avrupa	43.8	44.1
8	Tayland	Asya	37.0	35.7
9	Avustralya	Okyanusya	32.2	33.4
10	Türkiye	Avrupa	31.5	22.0

Kaynak: WTO, <http://www2.unwto.org/> (erişim tarihi: 17.12.2016)

2015 yılı turizmde uluslararası turist sayısında artık bazı bölgelerde yavaşlama durumu vardır. Bu bölgelerin başında Avrupa geliyor. WTO'dan alınan veriler de gösteriyor ki sadece 2015 yılında Avrupa'ya giden turist sayısı 609 milyon ve bu rakam bölge turizmde %5'lik bir artış görülmesini sağladı. 277 milyon turist ile Asya ve Pasifik'te %5'li bir artış sağlarken, Amerika'da %5'lik artış 191 milyon turist geliri ile sağlandı (bk. Tablo 2.4). Amerika'da doların yükselişi bir önceki yıla göre turist sayısının azalmasına sebep olmuştur. Avrupa'da refah düzeyinin yüksek olması nedeniyle en fazla turist sayısına sahip olan kıta konumundadır. Afrika ise Avrupa'nın aksine gelir düzeyinin ve yatırımların düşük olması dünya payındaki oranı %5 seviyesinde bırakmıştır. Arap yarımadasındaki turist sayısının büyük bir bölümü ise dini amaçlı (hac) yapılan turistik aktivite konumundadır.

Tablo 2.4 Dünyada Genel Turist Sayısının Kıtalara Dağılımı (2015)

Kıta/ bölge	Turist Sayısı (000.000)	Dünyadaki payı (%)	2014 Yılına Göre Bölge Turizmdeki Değişimi (%)
Asya	277	23	5
Avrupa	609	51	5
Afrika	53	5	3
Kuzeydoğu Afrika/ Arap Yarımadası	54	5	2
Amerika	191	16	5
Toplam	1.184	100	20

Kaynak: WTO, <http://www2.unwto.org/>. (erişim tarihi: 17.12.2016)

Turizmin ekonomik katkıları oldu u kadar politik, sosyo-kültürel ve çevresel de etkileri bulunmaktadır. Ülkeler arasındaki ili kiler üzerinde ülkelerin birbirlerini tanınması önemli bir etkidir. Turizm kapsamında düzenlenen festivaller, fuarlar ve organizasyonlar sayesinde farklı uluslara sahip pek çok insan bir arada bulunma ve tanı ma fırsatı bulmaktadır. Bu da evrensel barı nın sa lanmasına önemli katkılar sa lamaktadır.

Turizm, insanların farklı co rafi yerleri gezmelerine ve ba ka türlü bir araya gelmeyen ki iler arasında sosyal ili kiler kurulmasına katkıda bulunur. Turistler; kültürler, etnik yapılar, dini gruplar, de erler, ya am tarzları ve dillerini o bölgeye ta ıyıp o bölgenin de aynı de erlerini alarak kar ılıklı bir kayna manın gerçekleşme sine neden olur. Ayrıca turistler; hatıra e yaları, sanat eserleri, el sanatı ürünleri, kültürel izler ta ıyan ö elerle ilgilenirler. Turistler tarafından gösterilen bu ilgi, sanatkârların de erli görülmelerine katkıda bulunmakta ve kültürel geleneklerin korunmasına yardımcı olmaktadır.

2.6. Türkiye’de Turizm

Son yıllarda artan konaklama tesislerine ve turist sayısına paralel olarak turizmden elde edilen gelirlerde de olumlu yönde geli me olmu tur. Turistik yatırımlar da ekonomideki her yatırım gibi gelir meydana getirmektedir. Turistik tüketim ve yatırım harcamaları sonucunda turizmin ekonominin genelinde meydana getirece i gelir etkisinin, ilk etapta harcamanın kendisine e it, sonraki etaplarda ise meydana getirece i dolaylı etkiler sonucu harcama miktarının çok üzerinde olması beklenir (Önen, 2008: 23). Türkiye’de son yıllarda turizm sektöründe yapılan yatırımlarla birlikte tanıtma ve pazarlama çalı malarında gösterilen büyük desteklerin sonucunda, turizm gelirlerinde önemli artı lar sa lanmı tır (bk. Tablo 2.5)

Türkiye, dünya turizm pazarında %3,7’lik, Avrupa pazarında %7,1’lik paya sahiptir. Dünya Turizm Örgütü (WTO)’nun verilerine göre Türkiye, dünyada en çok ziyaret edilen ülkeler arasında 2016 yılında 6. Sırada (bk. Tablo 2.2), en çok turizm geliri elde eden ülkeler arasında 10. sırada yer aldı (bk. Tablo 2.3).

Son 10 yılda Türkiye’ye gelen turist sayısı 2006, 2015 ve 2016 yılları haricinde sürekli artı kaydetmi tir. 2006 yılında güçlü baz etkisinin yanı sıra turistlerin 9 Haziran - 9 Temmuz arasında gerçekleşme tirilen Dünya Kupası nedeniyle Almanya’ya yönelmeleri Türkiye’ye gelen ziyaretçi sayısının gerilemesinde etkili olmu tur. 2015 yılında ise, Rusya’da ya anan ekonomik kriz gelen turist sayısının gerilemesinde önemli rol oynamı tır. 2016 yılında da Rusya-Türkiye uçak krizinin yarattı ı siyasi gerginlik Türkiye’ye gelen Rus turist sayısında ciddi derecede dü ü e neden olmu tur (bk. Tablo 2.5).

Tablo 2.5. Yıllara Göre Türkiye'ye Gelen Turist Sayıları, Turizm Geliri ve Ortalama Harcama

Yıllar	Ziyaretçi Sayısı	Turizm Geliri (000\$)	Ortalama Harcama(\$)
2007	27 214 988	20 942 500	770
2008	30 979 979	25 415 067	820
2009	32 006 149	25 064 482	783
2010	33 027 943	24 930 997	755
2011	36 151 328	28 115 692	778
2012	36 463 921	29 007 003	795
2013	39 226 226	32 310 424	824
2014	41 415 070	34 305 904	828
2015	41 617 530	31 464 777	756
2016	31 365 330	22 107 440	705

Kaynak: <https://www.tursab.org.tr/turizm-verileri/istatistikler/turist-sayisi-ve-turizm-geliri-gelirsayi-ve-ortalama-harcama68.html>, (erişim tarihi: 07.05.2017)

Türkiye'ye 2015 yılında 41.617.530 turist geldi, turizm geliri de 31,4 milyar dolar olarak gerçekleşti (bk. Tablo 2.5).

Türkiye'de gelişen turizmin yapısında ülkenin kıyasal kaynaklarının artırılması, dünya genelinde ilimine de uygun olarak, ezici bir şekilde kendisini hissettirir. Aslında binlerce yıldır çeşitli medeniyetlerin beşerî olan bu ülkede kültür ve tarihsel turizm de çok büyük potansiyele sahiptir. Bunun yanında, doğal özellikler de derinlik turizm faaliyetlerinin gelişmesine çok uygundur (Özgüç, 2010: 509). Bu bağlamda Türkiye'de turizm genel olarak batı ve güney bölgelerde gelişme göstermiştir. Zira ülkenin turizmdeki göz bebeği olan Akdeniz Bölgesi, doğal güzellikleri ve bu güzelliklerin turizme servis edilmesi neticesinde ziyaretçilerin uğrak tatil bölgesi haline gelmiştir. Kuşkusuz bu bölgenin en değerli şehri de Antalya'dır (Sarı ve Aligil, 2016: 1652). 1960'lı yıllardan bu yana bir turizm destinasyonu olan Antalya, 1970'lerde merkezi yönetimin Güneybatı Antalya Turizm Gelişim Projesi ile önemli bir gelişme kaydetmiştir. 1980'ler, Turizm Tevvik Kanunu ile belirlenen birçok turizm merkezi gibi Antalya için de bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Küçüksarı, 2011: 58). Bu dönemdeki yasal düzenlemeler, politikalar ve büyük ölçekli turizm gelişme projeleri, Antalya'daki turizm gelişimini şekillendirmede rol oynamıştır. Yapılan yatırımlarla yaratılan istihdam ve turizm odaklı hizmet sektörünün gelişimi ile Antalya, Türkiye'de en hızlı gelişme kaydeden bölge haline gelmiştir.

Yapılan araştırmalarda son 10 yılda Antalya'ya gelen turist sayısında giderek yükselen bir grafik olduğu gözlenmiştir (bk. Tablo 2.6).

Tablo 2.6 Antalya'ya Son 10 Yılda Gelen Turist Sayıları

Yıllar	Turist sayıları
2007	7.689.061
2008	8.993.137
2009	8.704.847
2010	9.759.044
2011	10.900.914
2012	10.726.136
2013	11.535.762
2014	11.942.183
2015	11.331.840
2016	6.182.000

Kaynak: <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/>, (erişim tarihi:17.05.2017)

2016 yılındaki keskin düşüşe ilin önemli bir turist pazarına sahip olduğu Rusya ile Türkiye arasında yaşanan siyasi kriz nedeniyle gerçekleşmiştir. Ortalama 10 milyon civarında bir turist potansiyeline sahip bölge için turizm en önemli ekonomik gelir kaynağıdır.

Tablo 2.7'de görüleceği üzere, 2016 yılı verilerine göre, Antalya ili genelinde turizm işletme ve yatırım belgeli toplam 870 tesis, 200.564 oda ve 431.294 yatak mevcuttur.

Tablo 2.7 Antalya İlinin Turizm Tesisi, Oda ve Yatak Sayıları

İletme Belgeli Tesisler			Yatırım Belgeli Tesisler			Toplam		
Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı
716	168.124	359.912	154	32.440	71.382	870	200.564	431.294

Kaynak: <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/>, (erişim tarihi:17.05.2017)

Türkiye genelinde işletme belgeli konaklama tesis sayısı 3.402, oda sayısı 409.163, yatak sayısı 857.896 olduğu düşünüldüğünde ülke için ilin ne kadar önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Antalya ili ilçelerinin bazı turizm sektörü göstergelerine göre incelendiğinde, özellikle Alanya, Kemer, Manavgat, Serik ve Merkez ilçelerinin öne çıktığı gözlemlenmektedir. Serik ilçesinde, Belek; Manavgat ilçesinde Side; Merkez ilçede Lara-Kundu turizm merkezleri, buldukları ilçenin turizm potansiyelini oluşturmaktadır. Kemer ve Manavgat (Side), Turizm Gelişim Projeleri ile özellikle kitle turizmi ve büyük ölçekli konaklama tesisleri ile gelişen turizm bölgeleridir. 2.047 km² yüzölçümü ile Antalya'nın ikinci büyük ilçesi olan Manavgat'ın 64 km'lik sahil bandında; Titreyengöl, Side, Ilıca, Çolaklı, Evrenseki ve

Gündo du turizm alanları; Manavgat Kızıla aç mahallesinde Orman Bakanlığı ince tahsis edilen turizm alanı; Evrenseki, Çolaklı, Gündo du Kızılot, Kısalar, Perakende, Denizyaka mahalleleri D-400 karayolu ile kıyı arasındaki Özel Çevre Koruma alanında kalan alanları mevcut olup, buralardaki tesislerde Antalya'ya gelen turistlerin yaklaşık % 30'una hizmet verilmektedir (Küçüksarı, 2011: 60).

2.7. Ku Gözlemcili inin Dünya Turizmindeki Yeri

Ku gözlemcileri yeteri kadar seyahat edince ve/veya seyahat ettikleri bölgede konaklayınca, ku gözlemcili i ticari hale gelmekte ve turizm endüstrisi için bir pazar haline gelmektedir. Ku gözlemcili inin ekonomik etkilerini belirlemeye yönelik yapılan ara tırmaya göre, ara tırma katılımcıları (Texas Ornitoloji Derne i Üyeleri), ku gözlemcili i ile ilgili seyahatlere yıllık ortalama 2000 dolarlık harcama yapmaktadırlar. Ku gözlemcili inden ekonomik kazanç sa layan i letmeler, örgütler ve ki iler; konaklama, seyahat ve akaryakıt i letmeleri, ku gözlem ekipmanı ve ku yemi üreten-satan i letmeler, yayınevleri (ku gözlem klavuzu yayıncılı ı), do al hayatı koruma örgütleri ekinde sıralanabilir (Çakıcı ve Harman, 2006: 161-168).

2001 yılında Amerika'da, ku gözlemcileri, ku gözlemcili i faaliyeti için 32 milyar dolarlık harcama yapmı lardır. Ku gözlemcili inin Amerikan ekonomisinde yarattı ı toplam gelirin de 82,5 milyar dolar civarında oldu u belirtilmektedir. Ayrıca, ku gözlemcili i nedeniyle 1 milyondan fazla ki inin de istihdam edildi i vurgulanmaktadır (ekercio lu, 2002: 282). Ku gözlemcilerinin yerel mal ve hizmetleri kullanımı nedeniyle, bölgedeki ku çe itlili i ile yerel halkın elde etti i gelir arasında bir ili ki ortaya çıkmaktadır.

Yüksek do a bilinci ta ımaları ve ku lar için önemli miktarlarda para harcamaları, ku gözlemcilerini ideal eko-turistler yapmaktadır. ABD'de 800.000'in üzerinde insana i imkanı sa layan ku gözlemcili i ile ilgili harcamaların 1996 yılında 23 milyar doların üzerinde oldu u tahmin edilmektedir. Sadece 1996'da, tahmini 17.7 milyon üzerinde ku gözlemcisi, ku gözlemek için evlerinden en az 1 mil (1.6 km) uza a gitmi ler ve kullandıkları ekipman hariç sadece gezi masrafı olarak 7.6 milyar dolar para harcamı lardır. ABD'de be büyük ku gözlem alanının ekonomik etkisi 2.4 milyon dolardan 40 milyon dolara kadar de i mektedir. Güneydo u Peru'da çok turist çeken macaw papa anlarından ortalama bir bireyin, turistlerden yılda 750-4700 dolar, ömür boyu da 165.000-225.000 dolar arası bir para getirdi ini tahmin edilmektedir (ekercio lu, 2002: 282-284).

(*BirdLife International*)⁷ tarafından 1989 yılında başlatılan ve dünyanın birçok ülkesinde yürütülen önemli kuş alanlarını belirleme projesi, Türkiye’de Doğu Akdeniz Hayatı Koruma Derneği’nin⁸ koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiştir. *Türkiye’nin Önemli Kuş Alanları* projesi kapsamında, ulusal ve uluslararası öneme sahip bu envanter çalışması 1990 yılında yayınlanmıştır. Detaylı içeriğe sahip olması da bu ilk araştırmalar, Türkiye’nin koruma statüsünden yoksun birçok önemli kuş alanının tanıtımına önemli katkılar sağlamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye’de turizmin geliştirilerek, turizm gelirlerinin ülke geneline ve tüm yıla yayılması hedefleri doğrultusunda; mevcut bilgi birikiminden yararlanarak kuş gözlemcileri alternatif turizm türlerinden ekoturizmin alt bileşeni olarak belirlenmiş ve desteklemeye başlamıştır.

2.9. Kuş Gözlemcileri Antalya Turizmindeki Yeri

Antalya ili, sahip olduğu doğa, kültürel, tarihi değerleri ile iklimi, coğrafi özellikleri, alt ve üst yapı olanakları ile turistik bir çekim merkezi olmuştur. Bu nedenlerden dolayı günümüzde Antalya’ya dünyanın dört bir yanından turistler gelmektedir ve yine bu nedenlerden dolayı Antalya’nın, çok sayıda turizm ve turistik ürün çeşidine sahip olduğu görülmektedir (Sarı, 2007). Zengin flora ve fauna ile Akdeniz arasında kalan ve ılıman bir iklime sahip olan il kuş popülasyonu açısından da oldukça önemlidir. Önemli kuş gözlem alanları ve göç rotasında onlarca kuş türüne rastlanmaktadır. Güllük Dağı Milli Parkı, Kurunlu Çayırı, Doğu Akdeniz Parkı, Yamansaz Gölü ve Çevresi, Manavgat ve Çevresi, Belek Özel Koruma Alanı, Akseki Ormanlık Alanı ve Dalyan (Demre) Kuş gözlem alanlarının başında geliyor (Sarı vd., 2010: 165-172). Kuş türlerini tespit etmek için birçok proje geliştirilmiş ve çalışmalar hala devam etmektedir. Bu projelere ve kişisel gözlemlere dayanarak 316 kuş türü tespit edildi.

İlde yaz turizminin yoğun olarak yapılması ve bu konuda tecrübenin var olması bu turizm türünü geliştirme için büyük avantaj olarak görülebilir. Antalya ili turizm tesisi açısından ülkenin en önemli şehirlerinden bir tanesi olup konaklama ihtiyacını karşılayabilecek seviyededir. Herhangi bir ek yatırıma gerek duymadan potansiyelin tanıtılması alanı yüksek gelir düzeyine sahip, kuş gözlemcilerine meraklı bu ekoturistleri

⁷Birdlife International (BIE): Görevi; Vahşi doğada yok olmayı önlemek, kuşlar ve diğer biyolojik çeşitlilik için önemli olan alanları korumak, insanların geçim kaynaklarını destekleyen hayati ekolojik sistemleri sürdürmek ve insanların yaşam kalitesini zenginleştirmektir (<http://www.birdlife.org/worldwide/partnership/our-vision>. erişim tarihi: 09.03.2017).

⁸Doğu Akdeniz Hayatı Koruma Derneği (WWF): Küresel iklim değişikliği ve doğa kaynaklarının sürdürülemez tüketimi gibi insan kaynaklı olan, hem doğaya yaşam alanlarının hem de türlerin kaybıyla sonuçlanan tehditleri durdurmayı amaçlayan uluslararası kuruluştur (<http://www.wwf.org.tr/bizkimiz/> erişim tarihi: 09.03.2017).

çekebilecektir. İde mevcut bulunan yatırım ve işletme belgeli tesislerin oda ve yatak kapasiteleri Tablo 2.6’da verilmiştir.

Yalnızca deniz turizmi için kullanılan tesisler yaz döneminde ortalama 6-7 ay hizmet vermekte diğer aylarda ise boş kalmaktadır. Özellikle “Kı ziyaretçisi” olan türlerinde alanda bulunması önemli bir özelliğidir. Turizm aktivitelerinin tükenme noktasına geldiği kı dönemlerinde bu faaliyetin yapılması bölgeye ciddi bir canlılık getirecektir. Zaten dünyada tanınırlık düzeyi yüksek olan bu ilin ornitoturizm potansiyelini de ortaya koymak var olan ilgiyi tüm yılda da arttıracaktır. Sahada kayıt altına alınan kuşların dönem, yer ve tür sayıları Tablo 2.8’de gösterilmiştir.

Tablo 2.8 Antalya Çevresi Kuş Popülasyon Sayıları

<i>Yer</i>	<i>Gözlemlenme dönemi</i>	<i>Tür Sayısı</i>
Akdeniz Üniversitesi Kampüsü	1998-2003	151
Demre	2002-2003	149
Termessos Milli Park	1998- 2000	113
Yamansaz	1997- 2001	161
Bozazkent / Kocagöl-	2000-2002 ve 2009	213
Manavgat Irmağı	1988- 1995	188
Titreyengöl	2002-2007	175
Kuruluşlu elalesi	1992-1995	152

Kaynak: Sarı vd., 2010:48

Tablo 2.8’de görüldüğü üzere Antalya’nın gerek doğu gerekse batı yönlerinde çeşitli dönemlerinde yapılmış çalışmalarda çok sayıda kuş türüne rastlanmıştır. Bu çalışmalarda rastlanmıştır olan kuşların birçoğu Red Data Book (RDB-Kırmızı Liste)⁹- Uluslararası Doğal Hayatı Koruma Birliği (IUCN)¹⁰ ve Birdlife International (BIE) kriterlerine göre “Nesli Tükenmekte veya Tükenme Tehdidi Altında Olan Türler” statüsündedir. Özellikle bu türler içerisinde Yeşil Arıkuşu (*Merops persicus*), Peçeli Baykuşu (*Tyto Alba*) ve Arap Bülbülü (*Pycnonotus xanthopygos*) gösterilebilir. Bu kriterlerin genel özellikleri şöyledir:

Red Data Book (RDB-Kırmızı Liste): Kırmızı Liste Sistemi ilk kez 1963 yılında, kuş ve türlerin koruma değerlendirilmesi için bir standart kurulmasıyla başladı. Ancak zaman içinde, IUCN tehdit durumunu belirlemek için koruma biyolojisi gibi daha objektif ve bilimsel bir sisteme ihtiyaç olduğu tartışılmaya başlandı. 1988 yılında tüm kuş türleri değerlendirildi ve IUCN Konseyi yeni Kırmızı Liste sistemini 1994’te onayladı. 1996

⁹Red Data Book (RDB-Kırmızı Liste): Doğadaki tükenme riski yüksek olan türleri sınıflandırmak için kolayca anlaşılabilir bir sistem olarak tasarlanmıştır. Bu sistemin amacı, farklı türleri tükenme risklerine göre sınıflandırmak için açık ve gerçekçi bir yöntem oluşturmaktır(<https://fensefe.wordpress.com/2013/04/13/red-data-book-ve-iucn-kirmizi-liste-kategorileri/>). Erişim tarihi: 09.03.2017).

¹⁰Uluslararası Doğal Hayatı Koruma Birliği (IUCN): Sekreteryası İsviçre’nin Cenevre yakınlarındaki Gland kasabasında yerleşik olan IUCN, doğal hayatın bütünlüğünü korumak, kaynakların hakça ve sürdürülebilir kullanımı konusunda halkı bilinçlendirmek amacıyla faaliyet göstermektedir. Kurulu, çevre ve doğanın korunması ve sürdürülebilir çevre yönetiminin sağlanmasına yönelik uluslararası çabaları organize etmekte, “clearinghouse” olarak işlev görerek, doğanın korunmasına yönelik politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (<http://cenevrefisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203426>). Erişim tarihi: 09.03.2017).

yılında ise IUCN Kırmızı Listesi tehdit altındaki hayvanların ve dünyadaki bütün memeli türlerinin koruma statüsü ilk kez de erlendirildi. 2011 yılı Kırmızı Listesi ile 61.000 türün de erlendirilmesi yapılmı tır.

Günümüzde Kırmızı Listeler, türlerin korunmasına yönelik ölçeklendirme çalı malarında kullanılan en önemli araçtır ve bu listelerin hedefleri;

- Türlerin küresel ölçekte tükenme hızlarının önüne geçebilmek için korumaya en çok ihtiyaç duyan türlerin belirlenmesi ve kaydedilmesi,

- Biyolojik çe itlili in de i imine dair küresel bir dizin olu turmaktır (<https://fensefe.wordpress.com/2013/04/13/red-data-book-ve-iucn-kirmizi-liste-kategorileri/>, eri im tarihi:14.05.2017).

Tablo 2.9a Türkiye Ku ları Red Data Book A Grubu'na Giren Türlerin Kriterleri

A Grubu'na giren türler: Ya tam yıllık ku türü olup yerli ya da yaz göçmeni; yani kuluçkalandıktan sonra Türkiye'yi terk eden türlerdir.			
Statüsü	Özellikleri	Statüsü	Özellikleri
A.1.2	Bu kriterde yer alan türlerin nüfusları Türkiye genelinde çok azalmı tır. zlendikleri bölgelerde 10 çift (20 birey) ile temsil edilir. Bu türlerin soyu büyük ölçüde tükenme tehdidi altındadır. Türkiye genelinde mutlaka korunmaları gereken türlerdir.	A.3.1	Bu kriterdeki türlerin popülasyonlarında gözlendikleri bölgelerde azalma vardır. Bu türlerin nüfusu da 251-500 çift (502-1000 birey) arasında de i ir. Gözlendikleri bölgelerde eski kayıtlara göre azalma olan türlerdir.
A.2	Bu kriterde yer alan türlerin sayıları, gözlendikleri bölgelerde 11-25 çift (22-50 birey) arasında de i ir. Bu türler önemli ölçüde tükenme tehdidi altındadır. Tükenme baskısı günümüzdeki gibi sürerse mutlak tükenmeyle kar ı kar ıya kalacak türlerdir.	A.4	Bu kriterdeki türlerin IUCN ölçütlerine göre yo unlukları, gözlendikleri bölgelerde henüz tükenme tehdidi altına girmemi olmakla birlikte, popülasyonlarında lokal bir azalma olup zamanla tükenme tehdidi altına girmeye adaydırlar. Bu türlerin popülasyonları gözlendikleri bölgelerde 501-5000 çift (1002-10000 birey) arasında de i ir.
A.3	Bu kriterdeki türlerin türkiye genelindeki nüfusları, gözlendikleri bölgelerde genel olarak 26-250 çift (52-500 birey) arasında de i ir. Bunlarda tükenebilecek duyarlıkta olup vah i ya amda soyu tükenme riski yüksek olan türlerdir.	A.5	Bu kriterdeki türlerde herhangi bir azalma veya tükenme tehdidi bulunmamaktadır.
A.7	Türkiye için endemik tür olup ilk kayıttır.		

Kaynak: Erdo an vd., 2010a; Karaardıç vd., 2009

Tablo 2.9b Türkiye Kuşları Red Data Book B Grubu'na Giren Türlerin Kriterleri

B Grubu'na giren türler: Ya kı ziyaretçisi ya da transit göçer türlerdir			
Statüsü	Özellikleri	Statüsü	Özellikleri
B.3	Bu kriterdeki türlerin türkiye genelindeki nüfusları gözlemlendiği bölgelerde genel olarak 26-250 çift (52-500 birey) arasında değişir. Bu türler de tükenebilecek duyarlılıkta olup vahşi yaşamda soyu tükenme tehlikesi büyük olan türlerdir.	B.4	Bu kriterdeki türlerin popülasyon yoğunlukları, gözlemlendiği bölgelerde henüz tükenme tehdidi altına girmemiş olmakla birlikte popülasyonlarında bir azalma vardır. Bu türler zamanla tükenme tehdidi altına girmeye aday olanlardır.
B.3.1	Bu kriterdeki türlerin popülasyonlarında gözlemlendiği bölgelerde azalma vardır. Türkiye genelindeki nüfusları 251-500 çift (502-1000 birey) arasında değişir.	B.5	Bu kriterdeki türlerin gözlenen popülasyonlarında henüz bir azalma ve tükenme tehdidi gibi bir durum söz konusu değildir.

Kaynak: Erdoğan vd., 2010a; Karaardıç vd., 2009

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN): Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN), 185 ülkeden 1.300'ün üzerinde Hükümet kuruluşu ve sivil toplum örgütünü aynı çatı altında barındıran bir çevre örgütüdür. Ülkemizden Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın yanı sıra, TEMA Vakfı, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (TTKD), Doğa Hayatı Koruma Vakfı (WWF Türkiye), Doğa Derneği (DD), Kuzey Doğa Derneği (KuzeyDoğa), Kaz Dağı ve Madra Dağı Belediyeler Birliği (KMBB) de bu kuruluşa üyedir.

1948 yılında kurulan ve sekreteryası İsviçre'nin Cenevre yakınlarındaki Gland kasabasında yerleşik olan IUCN, çevre ve doğanın korunması ve sürdürülebilir çevre yönetiminin sağlanmasına yönelik uluslararası çabaları organize etmekte, doğanın korunmasına yönelik politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

IUCN, Türkiye'nin de taraf olduğu BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, BM Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi, Nesli Tehlikede Olan Türler (CITES) Sözleşmesi ile Ramsar Sulak Alanlar Sözleşmesi Sekreteryaları ile ortak projeler geliştirmekte; çevre sözleşmelerinin yanı sıra, doğal kaynakların yönetimi ve strateji belgelerinin hazırlanması sırasında diğer uluslararası kuruluşlara teknik destek verebilmekte; sözkonusu belgelerin hazırlanmasında anahtar rol oynayabilmektedir.

Örgütün icra kanadı olan IUCN konseyi, başkan, muhasip, komisyon başkanları ve bölgesel konsey üyelerinden oluşmaktadır (http://www.mfa.gov.tr/uluslararası-dogay-koruma-birligi-_iucn_.tr.mfa, erişim tarihi:15.05.2017).

IUCN Kriterleri :

EN (Endangered): Vahşi ya da yarı vahşi türlerde soyu tükenme tehlikesi en yüksek olan türlerdir.

CR (Critically Endangered): Vahşi ya da yarı vahşi türlerde soyu tükenme tehlikesi çok büyük olan türler.

VU(Vulnerable): Vahşi ya da yarı vahşi türlerde soyu tükenme tehlikesi yüksek olan türdür.

NT (Near Threatened): Bu kriterdeki türler şu anda tehlikede olmayan fakat yakın gelecekte VU-Vulnerable, EN- endangered veya CR- critically endangered kategorisine girmeye aday olan türlerdir.

LC (Least Concern): En düşük derecede tükenme tehdidi altında olan türlerdir.

Birdlife International (BIE): Günümüzde BirdLife'in oluşturduğu örgütün en önemli amacı, göç eden kuşların korunması, kuşların toplandığı alanların belirlenmesi ve tehdit altındaki kuşların tespit edilmesidir.

20 Haziran 1922 tarihinde farklı ülkelerden bir grup insan, İngiltere Kuş Koruma Enstitüsünü (ICBP) kurdu. Bu kuruluş dünyanın uluslararası alanda kuşları korumak için kurduğu ilk kuruluş tur (<http://www.birdlife.org/>). Bu örgütün kriterleri Tablo 2.10'da verilmiştir.

Tablo 2.10 Birdlife International (BIE) Kriterleri

Statüsü	Özellikleri	Statüsü	Özellikleri
SPEC I	Bu kritere göre türler küresel ölçekte koruma önceliği olan Avrupa türleridir.	SPEC IV	Küresel popülasyonu yarı vahşi ya da vahşi türler olup Avrupa'da yarı vahşi ya da vahşi türler olup popülasyonları kritik durumda değildir.
SPEC II	Küresel popülasyonu Avrupa'da yarı vahşi ya da vahşi türler olup "Kesin Koruma Altında" olan türlerdir.	SPEC V	Küresel popülasyonu yarı vahşi ya da vahşi türler olup Avrupa'da yarı vahşi ya da vahşi türler olup popülasyonları henüz kritik durumda değildir.
SPEC III	Küresel popülasyonu yarı vahşi ya da vahşi türler olup Avrupa'da yarı vahşi ya da vahşi türler olup küresel durumunun kötü olmasından dolayı koruma altında olan türlerdir.		

Kaynak: Erdoğan vd.a, 2010; Karaardıç vd., 2009

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Ara tırmanın Yöntem ve Metodu

Ara tırma, “Tarama” modeline ba lı olarak gerçekte tirilmi nitel ara tırma yöntemi uygulanmı tır. Tarama modelinde bilimin gözleme kaydetme, olaylar arasındaki ili kileri tespit etme, kontrol edilen de i mez ili kiler üzerinde genellemelere varma ve var olan bilgiler üzerine yenileri ekleme vardır. Yani bilimin tasvir ve korelasyon fonksiyonu ön plandadır (Arı ve Kaya, 2014:268). Ara tırma sahası ve yakın çevresinde yapılan akademik çalı malarda ula ılan nicel verilerden yararlanılarak sahanın ku gözlem turizmi potansiyeli ortaya konulmu tur. Bu do rultuda ilçede var olan ku popülasyonu ve ya am alanları turizme kazandırılabilce i, yöre için turizmde alternatif yaratılabilece i tespit edilmi tir.

Çalı mada birincil ve ikincil veri kaynakları kullanılmı tır. Birincil veri kaynaklarında, kısa görü me ve gezi-gözlem; ikincil veri kaynaklarında; tezler, makaleler, bildiri, raporlar (kamu ve özel kurulu raporları) ve internet haberleri kullanılmı ve edinilen bulgular de erlendirilmi tir.

Çalı ma dört a amada tamamlanmı tır. ilk a amasında literatür taraması yapılmı ve ilgili tez, makaleler ve raporlar ara tırılmı tır. kinci a amada, çalı mayla ilgili veriler toplanmı ve analiz edilmi tir. Üçüncü a amada arazi çalı ması (saha gezi-gözlem, foto raflama ve kayıt) yapılmı tır. Dördüncü ve son a amada ise tez yazımı gerçekte tirilmi tir.

3.2. Ara tırmanın Sınırlılıkları

Ara tırma ekoturizme yapaca ı katkılarının dı nda bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunların ba nda yapılacak olan ornitoturizm faaliyetinin yöre halkı ve özellikle alandaki i letmeciler tarafından bilinmemesidir. İlçede yıllardır var olan yaz turizmi yöre halkının temel geçim kayna ı ve ya am tarzı konumundadır. Yerle mi olan bu gelene in üzerine yeni bir turizm türü halkın tepkisiz kalmasına neden olabilir. Ayrıca alandaki i letmeciler için de benzer bir durum söz konusu olacaktır. Çünkü birçok i letme otel etrafında do al yapıyı bozacak faaliyetlerde bulunmakta olup do a temelli olan bu turizm türüne negatif tepki olu turabilecektir.

3.3. Ara tırma ile ilgili Önceki Yapılan Çalışmalar

Ara tırma ile ilgili geçmiş dönemde yayınlanmış olan makale ve bildiri bazı çalışmaları bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların genel ve yüzeysel bir özelliğe sahiptir. Konuyla ilgili yüksek lisans tezi türündeki kısmen benzer özelliğe sahip olan tek ara tırma Pekçetinöz, 2006'nın "Denizel Koruma Alanlarında Ekoturizmin Bir Segmenti Olarak Kuş Gözlemciliği Aktiviteleri ve İzmir Kuş Cennetinin Potansiyeli" isimli çalışmasıdır. Bu çalışmanın konusu ve içeriği şöyledir: "Bu çalışmada, ekoturizmin yapısal özellikleri göz önünde bulundurularak kuş gözlemciliği göz önüne alınmıştır. Çalışmanın temel amacı; Türkiye'yi tercih eden ekoturistin kimliğini tanımlamaktır. Bu amaçla internet surveyi yoluyla elektronik ortamda bulunan kuş gözlemcilerinin günlüklerinden veri olarak faydalanılmıştır. Kuş gözlemcilerinin günlüklerinden bir anket çalışması yapılmış ve çok sayıda ciddi tehditler altında olan İzmir Kuş Cenneti üzerindeki potansiyel ortaya konulmuştur." (Pekçetinöz, 2006: iv) Çalışmada daha çok gözlemcilerin özellikleri ve İzmir Kuş Cenneti'nin içinde bulunduğu tehditler dikkate alınmıştır. Bir bölümünde ise alandaki kuş türlerinin yalnızca isimleri verilmiştir. Türlerin özellikleri, fotoğrafları, potansiyel sahaları ve sahanın turizm aktiviteleriyle bütünlükte değerlendirilmesi konusu üzerinde durulmamıştır.

Kuş gözlemciliği ile birçok çalışma yapan Biyolog Çakan H. Ekercioğlu'nun konuyla ilgili çalışmalarından birisi de "Kuş Gözlemciliğinin İnsanlar ve Kuşlar İçin Önemi" isimli makalesidir. Bu makalesinin özeti şöyledir: "Eğer eko-turizm yerel eko-sistemlerin ve insanların faydasına kullanılırsa, toplum-tabanlı koruma için iyi bir araç olabilir. Kuş gözlemcileri, en büyük eko-turist grubunu oluşturmaktadır ve ortalamaya bakıldığında kuş gözlemcileri iyi eğitimli, iyi gelirli ve bu işe gönülden bağlı insanlardır. Bu yüzden, kuş gözlemcileri toplum tabanlı koruma için ideal turistlerdir. Bunun için, koruma biyolojisi açısından kuş gözlemciliğinin kapsamlı bir incelemeye ihtiyacı vardır. Burada ana amaçlar: (1) toplum-tabanlı koruma için turizm amaçlı kuş gözlemciliğinin ekonomik potansiyelinin incelenmesi; (2) bu aktivite ile bağlantılı olan potansiyel fayda ve sorunların altının çizilmesi; ve (3) kuş gözlemciliğinin koruma değerinin geliştirilmesi için öneriler sunmaktır. Kuş gözlem turizmi, yerel halkın ekonomi ve çevresel durumunun iyileştirilmesinde, biyoçeşitliliğin de eri konusunda yerel halkın eğitiminde ve bağlantılı koruma ve doğal alanların muhafazası için yerel ve ulusal teşvikin yaratılmasında yüksek potansiyele sahiptir. Her ne kadar bu hobinin ekonomik ve çevresel etkileri üzerinde daha çok ara tırma yapılmasına ihtiyaç olsa da, kuş gözlemcilerin doğaya verdiği rahatsızlık azaltılmalı ve kuş gözlemciliğinin yerel halka olan ekonomik katkısının artırılması için daha fazla girişimlerde bulunulmalıdır." (Ekercioğlu, 2002: 282). Görüldüğü üzere bu makalenin konusu ve amacı ile Manavgat

İçesinin Ornitoturizm Potansiyeli isimli ara tırmanın benzerlik göstermektedir. Ancak ba ta da belirtildi i gibi makale boyutunda yapılan ve belirli bir bölgeyi kapsamayan ara tırma niteliindedir.

Makale boyutundaki di er bir çalı ma ise Sert, 2017'nin ‘‘Termessos National Park as a Nature Education and Tourism Area (Do a E itimi ve Turizm Alanı Olarak Termessos Milli Parkı)’’ adlı makalesidir. Çalı manın konu özeti öyledir: ‘‘Bu çalı ma Termessos Milli Parkında do a gezisi yapmak isteyen ö retim üyeleri, ö retmenler, turist rehberleri ve ziyaretçiler için nerelerde hangi ekosistemleri ve ku ları görebileceklerine katkıda bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca Antalya gibi turistik bir merkeze çok kısa bir mesafede bulunan bu do a ve tarih harikası alana dikkat çekerek, ku varlı ı ve e itim alanı olarak daha iyi tanınması amaçlanmaktadır. Termessos Milli Parkında 2009-2017 yılları arasında toplam 596 ö retmen aday ı ö retmen olmadan önce ‘‘Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri’’ dersi kapsamında do a ve biyoçe itlilik e itimi almışlardır. Bu dersi alan ve milli park gezilerine katılan ö rencilerde çevre korumaya ve ku lara yönelik farkındalıklarında artı gözlenmiştir.’’ (Sert, 2017: 89).Görüldü ü üzere çalı ma sahanın ornitoturizm potansiyelini detaylandırmaktan ve sahanın ornitoturizme açılmasını önermekten çok alan hakkında farkındalık olu turma amacındadır.

Sözüer, 2013'nin de ‘‘Adana ilinin Ku Gözlem Turizmi Potansiyeli’’ isimli çalı masında ara tırma ile ilgili özet öyledir: ‘‘Ku Gözlem Turizmi, ekoturizmin bir dalı olarak gün geçtikçe artan bir geli me göstermektedir. Bu bildiride temel olarak ku gözlem turizminin öneminden ve geli iminden, Adana ilinin bu alandaki potansiyelinden ve bu konuda atılması gereken adımlardan söz edilecektir. Ku gözlem turizminin öneminden söz ederken Amerika Birle ik Devletleri'nin Pennsylvania Eyaleti'nde bulunan Hawk Mountain Sanctuary'den elde edilen bazı ziyaretçi verilerinin de erlendirilmesi de bize rehberlik edecektir. Adana ilinin ku gözlem potansiyeli için ise Adana ve çevresinde yaralı olarak ele geçen ku ların türleri tanımlanacak ve ekolojik olarak de erlendirilmeye çalı ılacaktır. Ku gözlem potansiyelinden bahsedilirken Adana li sınırlarındaki habitat çe itlili inden, süzülen göçmen ku ların göç yollarından ve önemli ku kayıtlarından da örnekler sunulacaktır. Atılması gereken adımlar ise Adana kentinin yansıması olabilecek bir yerel bir ku logosunun tasarlanması, Adana ku larının tanıtıldı ı bir albüm olu turulması ve alı ılagelmi bir Hayvanat Bahçesi yerine do aya salma için üretim ve rehabilitasyon eylemlerini de içeren bir yerel ku merkezi yapılmasıdır.’’ (Sözüer, 2013: 1). Bu çalı mada ku gözleminin önemi ve sahanın bir potansiyel alan oldu u belirtilmi , ku gözlem turizmine açılabilen i dile getirilmi tir. Ancak ara tırma detaylandırılmamı ve sadece bildiri boyutunda kalmı tır.

Sevindi, 2013'ün ‘‘Ekoturizm ve Ku Gözlemcili i Açısından Kuyucuk Gölü Ku Cenneti (Arpaçay-Kars)’’ isimli makalesi de konuyla benzer özelli e sahip bir çalı ma olup zeti öyledir: ‘‘Dünyada do al kaynakların sürdürülebilir kullanımıyla ilgili ortak kanaatler, 40 yılı a kın sürede ve o u ya anan kötü tecrübelerin ardından olu mu tur. Türkiye’de su, orman ve biyoe itlik rezervlerinin tükenme e ilimini dikkate alarak, ekonomik getirileri bir kenara; ekoturizmi bu gün için do al alanların korunmasında bir fırsat olarak görmemiz mümkündür. Bu alı maya konu olan Kuyucuk Gölü de sıradan bir avlak durumundayken, 2009 yılında Ramsar alanı ilan edilmesinin ardından, uluslararası düzeyde korunma statüsüne kavu mu ve alanda ku gözlemcili i turizmi geli meye ba lamı tır. Kuyucuk Gölü’nde gerek ku ların ve gerekse de barınma alanlarının korunması açısından önemli ba arılar elde edilse de, yapılan tespitler gln etkin bir ekilde siltasyona ve biyolojik kirlenmeye maruz kaldı nı, beslenme kaynakları ile hassas bir dengede varlı nı sürdürdü n ortaya koymaktadır. Bu durum alana uygun koruma tedbirlerinin geli tirilmesini ve uygulamaya konulmasını zorunlu kılmaktadır. Di er taraftan mevcut ku zenginli inin ve Kuyucuk Gölü’nün ekoturizm amaçlı de erlendirilmesi konusunda, özellikle turizm arzının temel ihtiyaçlarını kar ılayabilecek yatırımlara ve turistik hareketlili in yerel ekonomiye katkısını artırmaya yönelik çalı malara da ihtiyaç bulunmaktadır. Do al veya kültürel bir de eri korumak ve tüketmeden kullanmanın yanı sıra ekonomik katkılarının görünür hale gelebilmesi, planlı çalı maların yanı sıra sabır gerektiren bir süreçtir. Türkiye’nin önemli ku turizm merkezlerinden biri olan Kuyucuk Ku Cenneti’nde de mevcut sorunların geli im süreci içerisinde çözümlenebilmesi mümkün gözükmektedir.’’(Sevindi, 2013: 63). Bu alı mada da Kars Kuyucuk Gölü’nün ku potansiyeli IUCN kriterlerine göre sınıflandırılmı , yöredeki do al kaynakların korunması, tanıtımı ve turizme sa ladı ı katkılar ele alınmı tır. 2013 yılında Türk Co rafya Dergisinde yayınlanan bu önemli ara tırma doktora veya yüksek lisans tezi olarak geli tirilerek yayınlanmamı tır.

Ara tırma konusu ile ilgili yapılan bir di er çalı ma ise Kandır, 2015’in ‘‘Do ada Görsel len: Ku lar ve Ku Gözlemcili i’’ isimli çalı masının zeti öyledir: ‘‘Ku gözlem faaliyetleri ku lara olan ilgi ile ba lamakla birlikte daha sonra tüm do aya kar ı duyulan bir sempatiye dn mekte, insano lunun do anın bir parçası oldu unu hissettirip, ona kar ı sorumluluklarının farkına varmasını sa lamaktadır.’’ (Kandır, 2015: 15). Ara tırmacı bu çalı mada, ku gzlemcisini detaylandırmı (nasıl yapılı r, kimler yapabilir, dikkat edilmesi gereken unsurlar nelerdir vs.) ve ku gözlemcili inin etkilerini konu almı tır.

Ku gözlemcili i ile ilgili Türkiye’de e itli çalı malar yapılı sa da bunu turizmle bütünle tiren ve ara tırılmı olan saha ile ilgili potansiyelin özelliklerini detaylandıran örnek

bir çalı ma bulunmamaktadır. Özellikle önemli bir potansiyele sahip (hem ku türü hem turizm olana ı) olan Antalya-Manavgat yöresinde böyle bir çalı manın yapılması var olan bir eksikli i kapatmakta ve ara tırmaı önemli kılmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Manavgat'ın Ornitoturizm Potansiyeli

Manavgat'ta turizm faaliyetleri yaz döneminde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle sahayı kullanan turist sayısı haziran, temmuz ve ağustos aylarında en yüksek seviyeye ulaşır. Nisan, mayıs, eylül ve ekim ayları ise turistlerin yöreyi tercih ettiği diğer aylardır. Eylül ve ekim aylarında özellikle emekli turistler tarafından tercih edilmektedir.

Kuş gözlem turizmi (ornitoturizm), son yıllarda oldukça rağbet gören ve ekonomik getirisi yüksek olan bir turizm türüdür. Turizm endüstrisine faaliyet gösterebilecek kuş gözlem alanlarından birisi de ara tırma sahasıdır. Manavgat ilçesi gerek jeomorfolojik, gerek hidrolojik gerekse klimatolojik açıdan kuş popülasyonu için uygun özellikler göstermektedir. Sahanın en önemli kuş gözlem alanı Titreyengöl çevresidir. Zengin kuş popülasyonuna sahip olan alanda 2002-2007 yılları arasında Akdeniz Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda 121 kuş türünden 55.411 kuş halkalanmıştır. Bu çalışma süresince halkalanan kuşların 17 Avrupa ülkesinde tekrar yakalandıkları gözlemlenmiştir (bk. Harita 4.1). 2009-2010 yılları arasında sahada yapılan "Titreyengöl ve Çevresinin Flora-Faunasının Tespiti ile Titreyengöl Su Kalitesinin Belirlenmesi" çalışmasında ise bu sayı 175 türe ulaşmıştır (Erdoğan vd., 2010a: 42).

Titreyengöl'ün dışında Serik ilçesi ile sınır bölgesinde yer alan Bozazkent de önemli bir kuş gözlem alanları içerisinde değerlendirilebilir. Bu sahada da 2001-2002, 2009-2010 yıllarında yine Akdeniz Üniversitesi tarafından kuş halkalama çalışmaları yapılmış ve alandaki kuş türleri tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda ara tırma sahasında toplam 136 kuş türü halkalanarak kayıt altına alınmıştır (Erdoğan vd., 2009: 3).

Görüldüğü üzere akademik olarak yapılmış olan çalışmalar iki alanda çok sayıda kuş türünün var olduğunu göstermektedir. Devam eden çalışmalarda yeni türlerin de bu sayılara eklenmesi alanların değerini daha da arttırmaktadır.

4.1.1. Titreyengöl-Bozaz Ormanı Çevresinin Ornitoturizm Potansiyeli

Titreyengöl ve çevresinde bataklık alanlar olmak üzere zengin ve çeşitli yaşam alanlarının bulunması, çok sayıda kuş türünün sahada gerek yıl boyu, gerek üreme dönemlerinde gerekse göç dönemlerinde yayılı göstermesini sağlamıştır. Titreyengöl ve çevresinde yapılan çalışmalar neticesinde 175 kuş türü tespit edilmiştir. Akdeniz Üniversitesi

tarafından 2002-2007 yıllarında gerçekleştirilen ‘‘Titreyengöl/Manavgat Ku Halkalama Çalıması’’nda 121 ku türünden 55.411 ku ‘‘Turkey’’ kodlu halkalarla halkalanmıştır (bk.Tablo 4.1). Bu çalımalara çok sayıda yabancı gönüllü ve bölgedeki turistte katılımı vardır.

Titreyengöl-Manavgat Çayı çevresinde yer alan sazlık ve çalılık alanlar özellikle göçmen türlerin olmak üzere pek çok ku türünün yayılı gösterdiği alanlardır. Daha çok sazlık alanlarda bulunan saz ardıç kuşları (kamış çınlar) sahada yoğun olarak bulunan ve kayıt altına alınan türlerdir. Yaklaşık 30.000 bireyin kayıt altına alındığı bu türler RDB kriterlerine göre A.1.2, IUCN kriterlerine göre NT ve BIE kriterlerine göre ise SPEC I statüsünde olup nesli tükenmekte olan türlerdendir.

Fotoğraf 4.1. Araştırma Sahası Olan Titreyengöl, Boğaz Ormanı ve Manavgat Çayı'nın Genel Görünümü

Kaynak: Abdi İplik, 2016

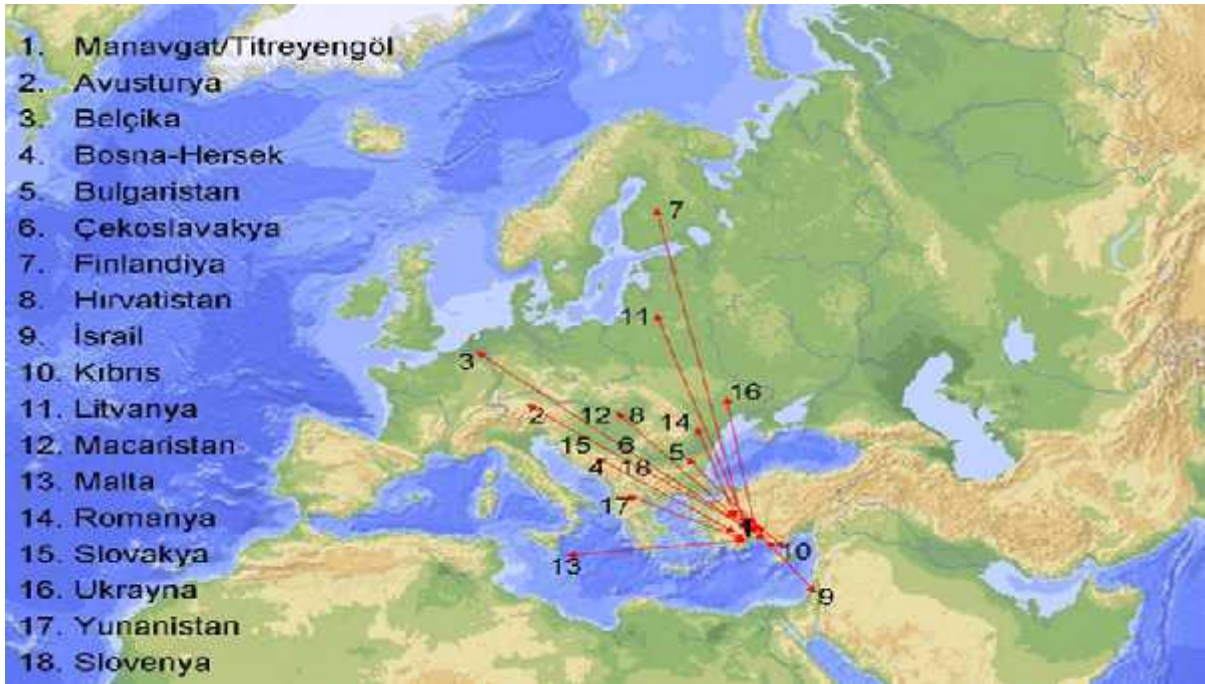

Foto raf 4.2 Titreyengöl Ku Halkalama Çalı masının Yapıldı ı Alan, 2017

Foto raf 4.2 ve Foto raf 4.3'te görülen alanda 2002-2007 yılları arasında belirli dönemlerde 5 yıl süren çalı ma yapılmı ve çok sayıda ku halkalanmı tır. Bu çalı malarda ku lara zarar vermeden yakalayabilmek için japon a ları kullanılmı tır (bk. Foto raf 4.3).

Foto raf 4.3 Ku Halkalama Çalı masında Kullanılan Japon A ları, Titreyengöl, 2009

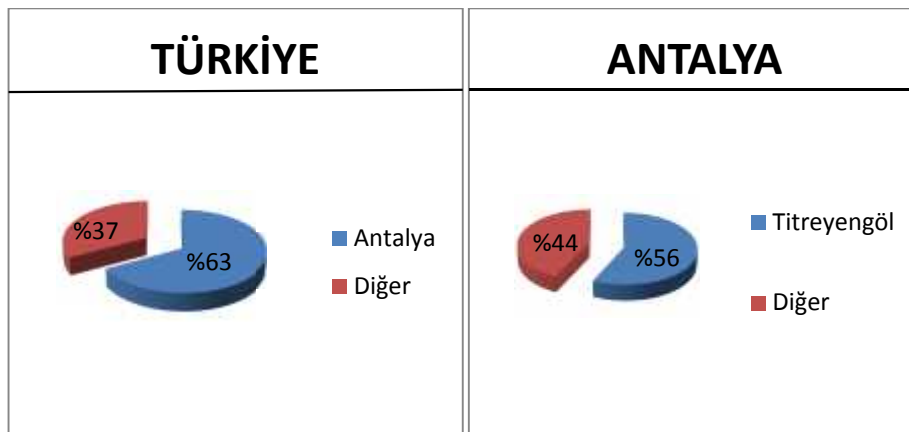

Harita 4.1 Titreyengöl Ku Halkalama Çalı masından Farklı Ülkelerde Tekrar Yakalanan Ku ların Ku bakı ı Göç Rotaları

Kaynak: Erdoğan vd., 2010a: 50

Çalı ma kapsamında halkalanan ku ların 36'sı 18 farklı ülkede ilk kez yakalanırken, 18 farklı ülkede halkalanan 71 ku ise ilk kez Titreyengöl'de yakalanmıştır. Çalı mada elde edilen geri bildirim sonuçlarına göre; özellikle Do u ve Orta Avrupa ku popülasyonlarının Batı Anadolu ve Batı Akdeniz üzerinden göç ettikleri anlaşılmaktadır (bk. Harita 4.1).

Ara tırma sahasının kayıt altına alınmış olan ku popülasyonları Türkiye ve Antalya ölçe inde de erlendirildi inde u sonuçları vermektedir (bk. Grafik 4.1).

Grafik 4.1 Ku Türlerinin Türkiye ve Antalya lindeki Da ılımı

Grafik 4.1'de görüldü ü üzere Türkiye'deki ku türlerinin büyük bölümü (%63) Antalya il sınırlarında da ılı göstermektedir. Bu türlerin de yine yüksek bir yüzdesi (%56) ara tırma alanı olan Titreyengöl'ü ya am alanı olarak tercih etmektedir. Ayrıca halkalama çalı malarında özellikle Avrupa ülkelerinde halkalanan türlerin büyük bölümü tekrar

Titreyengöl'de yakalanmış tür (bk. Harita 4.1). Bu durum ara tırma sahası için büyük bir avantaj niteliindedir. Çünkü kuş meraklıları kendi ülkelerinde gözlemleyip foto rafladı aynı kuşları farklı ülkelerde de foto raflamak istediklerinde bu alanı tercih edecek ve sahaya olan ilgi artacaktır.

Ara tırma sahasında tespit edilen 175 kuş türünün adları ve RDB, IUCN, BIE kriterleri Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1 Titreyengöl Çevresinde Yayılı Gösteren Kuş Türleri ve Koruma Statüleri

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
1	Küçük batağan (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	A.3.1.	LC	V
2	Tepeli batağan (<i>Podiceps cristatus</i>)	A.5	LC	V
3	Karabatak (<i>Phalacrocorax corbo</i>)	A.3	LC	V
4	Akpelikan (<i>Pelecanus anocrotalus</i>)	A.3	LC	III
5	Balaban (<i>Botaurus stellaris</i>)	A.2	LC	III
6	Cüce Balaban (<i>Ixobrychus minutus</i>)	A.2	LC	III
7	Gece Balıkçılı (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	A.3.1	LC	III
8	Alaca Balıkçıl (<i>Ardeola ralloides</i>)	A.3	LC	III
9	Sıvrı Balıkçılı (<i>Bubulcus ibis</i>)	A.2	LC	V
10	Küçük Akbalıkçıl (<i>Egretta garzetta</i>)	A.3.1	LC	V
11	Büyük Akbalıkçıl (<i>Ardea alba</i>)	A.3	LC	V
12	Gri Balıkçıl (<i>Ardea cinerea</i>)	A.3.1	LC	V
13	Erguvani Balıkçıl (<i>Ardea purpurea</i>)	A.2	LC	III
14	Kara Leylek (<i>Ciconia nigra</i>)	A.3	LC	II
15	Ak Leylek (<i>Ciconia ciconia</i>)	A.3.1	LC	II
16	Çeltikçi (<i>Plagadis falcinellus</i>)	A.3.1	LC	III
17	Çamurcun (<i>Anas crecca</i>)	A.5	LC	V
18	Yeşilba Ördek (<i>Anas platyrhynchos</i>)	A.5	LC	IV
19	Kılkuyruk (<i>Anas acuta</i>)	A.5	LC	III
20	Çıkrıkçın (<i>Anas querquedula</i>)	A.4	LC	III
21	Kara Çaylak (<i>Milvus migrans</i>)	A.3	LC	III
22	Yılan Kartalı (<i>Circaetus gallicus</i>)	A.4	LC	III
23	Saz Delicesi (<i>Circus aeruginosus</i>)	A.3	LC	IV
24	Bozkır Delicesi (<i>Circus macrourus</i>)	A.1.2	NT	I
25	Çayır Delicesi (<i>Circus pygargus</i>)	A.1.2	LC	IV
26	Atmaca (<i>Accipiter nisus</i>)	A.3	LC	IV
27	Sahin (<i>Buteo buteo</i>)	A.3	LC	IV
28	Kızıl Sahin (<i>Buteo rufinus</i>)	A.3	LV	III

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
29	Küçük Kerkenez (<i>Falco naumanni</i>)	A.2	VU	I
30	Kerkenez (<i>Falco tinnunculus</i>)	A.2	LC	III
31	Ala Do an (<i>Falcovespertinus</i>)	A.3	NT	III
32	Delice Do an (<i>Falco subbuteo</i>)	A.3.1	LC	IV
33	Gökdo an (<i>Falco peregrinus</i>)	A.1.2	LC	IV
34	Bıldırcın (<i>Coturnix coturnix</i>)	A.3	LC	III
35	Su Kılavuzu (<i>Rallus aquaticus</i>)	A.3	LC	IV
36	Benekli Su Tavu u (<i>Porzana porzana</i>)	A.2	LC	IV
37	Bataklık Su Tavu u (<i>Porzana parva</i>)	A.1.2	LC	IV
38	Küçük Su Tavu u (<i>Porzana pusilla</i>)	A.1.2	LC	III
39	Bıldırcın Kılavuzu (<i>Crex crex</i>)	A.1.2	NT	I
40	Saz Tavu u (<i>Gallinula chloropus</i>)	A.3.1	LC	IV
41	Sakarmeke (<i>Fulice atra</i>)	A.5	LC	IV
42	Uzunbacak (<i>Himantopus himantopus</i>)	A.3	LC	IV
43	Kocagöz (<i>Burhinus oedicephalus</i>)	A.2	LC	III
44	Küçük Halkalı Cılıbit (<i>Charadrius dubius</i>)	A.3	LC	II
45	Akça Cılıbit (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	A.4	LC	III
46	Akkumku u (<i>Calidris alba</i>)	B.3	LC	IV
47	Küçük Kumku u (<i>Calidris minuta</i>)	B.5	LC	IV
48	Sarı Bacaklı Kumku u (<i>Calidris temminckii</i>)	B.3	LC	IV
49	Kızıl Kumku u (<i>Calidris ferruginea</i>)	B.4	LC	--
50	Kara Karınlı Kumku u (<i>Calidris alpina</i>)	B.5	LC	III
51	Dövü kenku (<i>Philomachus pugnax</i>)	B.4	LC	II
52	Su Çullu u (<i>Gallinago gallinago</i>)	B.3.1	LC	III
53	Kızıl Bacak (<i>Turdus merula</i>)	A.4	LC	II
54	Bataklık Düdükçünü (<i>Tringa stagnatilis</i>)	B.3	LC	IV
55	Ye ilbacak (<i>Tringa nebularia</i>)	B.3.1	LV	IV
56	Orman Düdükçünü (<i>Tringa glareola</i>)	A.3	LC	III
57	Dere Düdükçünü (<i>Actitis hypoleucos</i>)	A.3	LC	III
58	Karaba Martı (<i>Larus ridibundus</i>)	A.5	LC	IV
59	Akba Martı (<i>Larus cachinnans</i>)	A.4	LC	II
60	Sumrus (<i>Sterna hirundo</i>)	A.3	LC	IV
61	Kara Sumru (<i>Chlidonias niger</i>)	A.3	LC	III
62	Kaya Güvercini (<i>Columba livia</i>)	A.5	LC	IV
63	Kumru (<i>Streptopelia decaocto</i>)	A.5	LC	IV
64	Üveyik (<i>Streptopelia turtur</i>)	A.3.1	LC	III
65	Guguk (<i>Cuculus canorus</i>)	A.2	LC	IV

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
66	Peçeli Bayku (Tyto alba)	A.1.2	LC	III
67	shakku u (Otus scops)	A.2	LC	II
68	Kukumav (Athene noctua)	A.2	LC	III
69	Çobanaldatan (Caprimulgus europaeus)	A.1.2	LC	II
70	Ebabil (Apus apus)	A.3.1	LC	IV
71	Akkarınlı Ababil (Tachymarptis melba)	A.3.1	LC	IV
72	Yalıçapkını (Alcedo atthis)	A.2	LC	III
73	Ye il Arıku u (Merops percicus)	A.1.2	LC	III
74	Arıku u (Merops apiaster)	A.3.1	LC	III
75	Gökkuzgun (Coracias garrulus)	A.2	NT	II
76	bibik (Upupa epops)	A.2	LC	III
77	Boyun Çeviren (Jynx torquilla)	A.1.2	LC	III
78	Alaca A açkakan (Dendrocopus syriacus)	A.2	LC	IV
79	Küçük A açkakan (Dendrocopus minör)	A.1.2	LC	IV
80	Bozkır Toygarı (Calandrella brachydactyla)	A.3	LC	III
81	Tepeli Toygar (Galerida cristata)	A.3	LC	III
82	Orman Toygarı (Lullula arborea)	A.3	LC	II
83	Tarlaku u (Alauda arvensis)	A.4	LC	III
84	Kum Kırlangıcı (Riparia riparia)	A.5	LC	III
85	Kaya Kırlangıcı (Hirundo rupestris)	A.5	LC	IV
86	Kır Kırlangıcı (Hirundo daurica)	A.5	LC	III
87	Ev Kırlangıcı (Delichon urbicum)	A.3	LC	III
88	Mahmuzlu ncirku u (Anthus richardi)	A.2	LC	--
89	Step ncirku u (Anthus godlewskii)	A.7	LC	--
90	Kır incirku u (Anthus campestris)	A.2	LC	III
91	A aç ncirku u (Anthus trivialis)	A.3	LC	IV
92	Çayır ncirku u (Anthus pratensis)	A.3	LC	IV
93	Kızılgardanlı ncirku u (Anthus cervinus)	A.2	LC	IV
94	Da ncirku u (Anthus spinoletta)	A.3	LC	IV
95	Sarı Kuyruksallayan (Motacilla flava)	A.3.1	LC	IV
96	Sarıba lı Kuyruksallayan (Motacilla citreola)	A.2	LC	IV
97	Da Kuyruksallayan (Motacilla cinerea)	A.2	LC	IV
98	Akkuyruksallayan (Motacilla alba)	A.3.1	LC	IV
99	Arap Bülbülü (Pycnonotus xanthopygos)	A.2	LC	IV
100	Da bülbülü (Prunella modularis)	A.1.2	LC	IV
101	Çalı Bülbülü (Erythropgia galactotes)	A.3	LC	III
102	Kızılgardan (Erithacus rubecula)	A.3	LC	IV

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
103	Benekli Bülbül (<i>Luscinia luscinia</i>)	A.2	LC	IV
104	Bülbül (<i>Luscinia megarhynchos</i>)	A.2	LC	IV
105	Bu daycıl (<i>Luscinia svecica</i>)	A.2	LC	IV
106	Bahçe Kızılkuyruk (<i>Phoenicurus ochruros</i>)	A.2	LC	IV
107	Kızılkuyruk (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	A.3	LC	II
108	Çayır Ta ku u (<i>Saxicola rubetra</i>)	A.3	LC	IV
109	Ta ku u (<i>Saxicola torquatus</i>)	A.3	LC	IV
110	Boz Kuyrukkakan (<i>Oenanthe isabellina</i>)	A.3	LC	IV
111	Kuyrukkakan (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	A.3	LC	III
112	Karakulaklı Kuyrukkakan (<i>Oenanthe melanoleuca</i>)	A.2	LC	II
113	Karatavuk (<i>Turdus merula</i>)	A.3	LC	IV
114	Öter Ardıç (<i>Turdus philomelos</i>)	A.2	LC	IV
115	Kamı Bülbülü (<i>Cettia cetti</i>)	A.2	LC	IV
116	Dikkuyruklu Ötle en (<i>Prinia gracilis</i>)	A.3	LC	III
117	Çekirge Kamı çımı (<i>Locustella naevia</i>)	A.1.2	LC	IV
118	A aç Kamı çımı (<i>Locustella fluviatilis</i>)	A.1.2	LC	IV
119	Bataklık Kamı çımı (<i>Locustella luscinioides</i>)	A.2	LC	IV
120	Bıyıklı Kamı çım (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	A.2	LC	IV
121	Kındıra Kamı çımı (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	A.2	LC	IV
122	Do u Kamı çımı (<i>Acrocephalus agricola</i>)	A.2	LC	IV
123	Kuzey Kamı çımı (<i>Acrocephalus dumetorum</i>)	A.1.2	LC	IV
124	Çalı Kamı çımı (<i>Acrocephalus palustris</i>)	A.3	LC	IV
125	Saz Kamı çımı (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	A.2	LC	IV
126	Büyük Kamı çım (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	A.3	LC	IV
127	Ak Mukallit (<i>Hippolais pallida</i>)	A.3	LC	III
128	Zeytin Mukalliti (<i>Hippolais olivetorum</i>)	A.2	LC	IV
129	Sarı Mukallit (<i>Hippolaris icterina</i>)	A.3	LC	IV
130	Bıyıklı Ötle en (<i>Sylvia cantillans</i>)	A.2	LC	IV
131	Maskeli Ötle en (<i>Sylvia melanocephala</i>)	A.3	LC	IV
132	Karabo azlı Ötle en (<i>Sylvia rueppelli</i>)	A.2	LC	IV
133	Ak Gözülü Ötle en (<i>Sylvia hortensis</i>)	A.2	LC	III
134	Çizgili Ötle en (<i>Sylvia nisoria</i>)	A.2	LC	IV
135	Küçük Akgerdanlı Ötle en (<i>Sylvia curruca</i>)	A.2	LC	IV
136	Akgerdanlı Ötle en (<i>Sylvia communis</i>)	A.3	LC	IV
137	Boz Ötle en (<i>Sylvia borin</i>)	A.3	LC	IV
138	Karaba lı Ötle en (<i>Sylvia atricapilla</i>)	A.2	LC	IV
139	Boz sö ütbülbülü (<i>Phylloscopus bonelli</i>)	A.2	LC	II

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
140	Orman Sö ütübüülü (Phylloscopus sibilatrix)	A.2	LC	II
141	Cıvgın (Phylloscopus collybita)	A.3.1	LC	IV
142	Sö ütübüülü (Phylloscopus trochilus)	A.3.1	LC	IV
143	Benekli Sinekkapan (Muscicapa striata)	A.3	LC	III
144	Halkalı Sinekkapan (Ficedula albicollis)	A.2	LC	IV
145	Kara Sinekkapan (Ficedula hypoleuca)	A.1.2	LC	IV
146	Çam Ba tankarası (Parus ater)	A.3	LC	IV
147	Mavi Ba tankara (Parus caeruleus)	A.2	LC	IV
148	Büyük Ba tankara (Parus majör)	A.3.1	LC	IV
149	Çulhaku u (Remiz pendulinus)	A.2	LC	IV
150	Sarıasma (Oriolus oriolus)	A.2	LC	IV
151	Kızılkuyruklu Öümcekku u (Lanius isabellinus)	A.2	LC	--
152	Kızıl sırtlı Öümcekku u (Lanius collurio)	A.3	LC	III
153	Kara alınlı Öümcekku u (Lanius minör)	A.3	LC	II
154	Büyük Öümcekku u (Lanius excubitor)	A.1.2	LC	II
155	Kızılba lı Öümcekku u (Lanius senatör)	A.2	LC	II
156	Maskeli Öümcekku u (Lanius nubicus)	A.2	LC	II
157	Alakarga (Garrulus glandarius)	A.3.1	LC	IV
158	Le Kargası (Corvus cornix)	A.5	LC	--
159	Kuzgun (Corvus corax)	A.5	LV	IV
160	Sı ırcık (Sturnus vulgaris)	A.5	LC	III
161	Ev Serçesi (Passer domesticus)	A.5	LC	III
162	Sö üt Serçesi (Passer hispaniolensis)	A.3	LC	IV
163	Da Serçesi (Passer montanus)	A.3	LC	III
164	spinoz (Fringilla coelebs)	A.4	LC	IV
165	Küçük skelet (Serinus serinus)	A.3	LC	IV
166	Florya (Carduelis chloris)	A.3	LC	IV
167	Saka (Carduelis Carduelis)	A.3.1	LV	IV
168	Karaba iskete (Carduelis spinus)	A.3	LC	IV
169	Ketenku u (Carduelis cannabina)	A.3	LC	II
170	Kirazku u (Emberiza hortulana)	A.3	LC	II
171	Kızıl kirazku u (Emberiza caesia)	A.2	LC	IV
172	Bataklık kirazku u (Emberiza schoeniclus)	A.3	LC	IV
173	Kızılkuyruk (Phoenicurus phoenicur)	A.3	LC	II
174	Karaba lı kirazku u (Emberiza melanocephala)	A.4	LC	II
175	Tarla kirazku u (Miliaria calandra)	A.4	LC	II

Kaynak: Erdoğan vd., 2010a; Karaardıç vd., 2009; IUCN, 2017 (<http://www.iucnredlist.org>. eri im tarihi 08.02. 2017)

RDB kriterlerine göre tükenme riski yüksek olan; A.1.2 statüsünde 17 tür (Bozkır Delicesi-*Circus macrourus*, Çayır Delicesi-*Circus pygargus*, Gökdoğan-*Falco peregrinus*, Bataklık Su Tavuğu-*Porzana parva*, Küçük Su Tavuğu-*Porzana pusilla*, Bildircin Kılavuzu-*Crex crex*, Peçeli Baykuş-*Tyto alba*, Çobanaldatan-*Caprimulgus europaeus*, Yeşil Arıku-*Merops persicus*, Boyun Çeviren-*Jynx torquilla*, Küçük Açıkan-*Dendrocopus minor*, Dağ Bülbülü-*Prunella modularis*, Çekirge Kamıçını-*Locustella naevia*, Açıkan Kamıçını-*Locustella fluviatilis*, Kuzey Kamıçını-*Acrocephalus dumetorum*, Kara Sinekapan-*Ficedula hypoleuca*, Büyük Örümcekku-*Lanius excubitor*) bulunmaktadır. Bunun dışında; A.2 statüsünde 50, A.3 statüsünde 52, A.3.1 statüsünde 19, A.4 statüsünde 9, A.5 statüsünde 15 ve A.7 statüsünde ise 1 tür bulunmaktadır. Bu türlerin varlığı arazideki alanın genişliğini arttıran en önemli unsurdur. Bir kuş gözlemcisi için gözlemlendiği kuşun nadir bulunan türlerden birisi olması temel kuraldır. Özellikle A.1.2 statüsündeki kuşlar bu gözlemciler için en çok aranan türlerdir. Bu statüdeki 17 türün bulunması önemli bir sayı olup diğer ÖKA alanlarına göre Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ayrıca sahada “Kıy Ziyaretçisi” olan türlerden; B.3 statüsünde 6; B.3.1, B.4 ve B.5 statülerinde 2’er tür bulunmaktadır.

IUCN kriterlerine göre VU (Vulnerable) statüsünde 1 (Küçük kerkenez- *Falco naumanni*), NT (Near Threatened) statüsünde 4 ve LC (Least concern) statüsünde ise 170 tür bulunmaktadır.

BIE kriterlerine göre SPEC I statüsünde 3, SPEC II statüsünde 21, SPEC III statüsünde 49, SPEC IV statüsünde 89 ve SPEC V statüsünde 8 tür bulunmaktadır.

Dünyada kuş varlığının sürekliliği için çalılımlar yürüten bu üç kuruluşun kabul görmüş kriterlerine ve özellikle tükenebilecek duyarlılığına sahip olan bu türlerin varlığı saha için önemli bir derecedir. Kıy ziyaretçisi olması ve alanda kışın konaklaması buraya bu mevsimde birçok kuş gözlemcisini çekebilecektir.

Çalılımla boyunca yapılan gözlemlerde, tespit edilen kuşların haricinde 68 kuş türünün daha var olduğu tespit edilmiş ve böylece toplam 243 kuş türünün ya da sayısı belirlenmiştir. Türkiye’de 437 kuş türü düzenli, 65 kuş türü ise rastlantısal olmak üzere 502 kuş türü yılın farklı dönemlerinde yayılı gösterdiği göz önüne alındığında, yörenin kuş türleri açısından ne kadar önemli olduğu ortadadır.

Titreyengöl’de en çok rastlanan 5 kuş türü sırasıyla şöyledir:

1-Saz Bülbülü (*Acrocephalus Scirpaceus*-Reed Warbler)

2-Kır Kırlangıcı (*Hirundo Rustica*-Barn Swallow)

3-Kındıra Kamıçını (*Acrocephalus Schoenopaenus*-Sedge Warbler)

4-Bataklık Kamı çını (*Locustella Luscinioides*-Savi's Warbler)

5-Büyük Kamı çın (*Acrocephalus Arundinaceus*-Great Reed Warbler)

Foto raf 4.4 Saz Bülbülü (*Acrocephalus scirpaceus*), Titreyengöl

Kaynak: Ali Erdo an, 2009

Saz Bülbülü (*Acrocephalus Scirpaceus*-Reed Warbler): Titreyengöl Ku Halkalama Çalı ması'nda en çok yakalanan ku türüdür (bk. Foto raf 4.4). Tür, kı ları Orta Afrika'da Senegal'den Sudan'a, güneyde de Zambiya'ya kadar geni bir alanda geçerir. Bununla beraber Güney Afrika, Zimbabve ve Zambiya'nın belli alanlarında yerlidir. Yazları üremek için ise sveç, Norveç, Finlandiya'nın belli bölgelerinden, ngiltere, Türkmenistan ve Kazakistan'a kadar geni bir sınır çizer. Tür Türkiye için yaz göçmeni olup, Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz ve ç Anadolu bölgelerinde kuluçkaya yatmaktadır (Solak, 2013: 21). RDB Kriterine göre A.2, IUCN Kriterine göre LC, BIE kriterine göre ise SPEC IV statüsündedir. Önemli ölçüde tükenme tehdidindedir.

Foto raf 4.5 Kır Kırlangıcı (*Hirundo rustica*), Kızılot, 2016

Kır Kırlangıcı (*Hirundo Rustica*-Barn Swallow): Titreyengöl Ku Halkalama Çalı ması'nda en çok yakalanan ku türlerinden biridir (bk. Foto raf 4.5). Bu tür halkalandıktan 2 gün sonra 653 km uzaklıktaki Yunanistan' tekrar yakalanmıştır (Erdoğan vd., 2010a: 14). RDB Kriterine göre A.5, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterine göre SPEC III statüsündedir. Popülasyonunda henüz tükenme ve azalma görülmemektedir.

Foto raf 4.6 Kındıra Kamışçı (*Acrocephalus schoenobaenus*), Titreyengöl

Kaynak: Reinhard Vohwilkel, 2009

Kındıra Kamı çını (Acrocephalus Schoenopaenus-Sedge Warbler): Titreyengöl Ku Halkalama Çalı ması'nda en çok yakalanan ku türlerinden biridir (bk. Foto raf 4.6). Tür kılı larını Afrika'nın batısındaki Senegal'den, do udaki Tanzania'ya, güney Afrika'nın belirli bir kesimine kadar olan geni bir bölgede geçirir. Yazları üremek için ise sveç, Norveç, Finlandiya'nın belli bölgelerinden, ngiltere'ye kadar geni bir alan kullanırlar. Tür Türkiye için yaz göçmeni olup, Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz ve ç Anadolu bölgelerinde kuluçkaya yatmaktadır (Solak, 2013: 19). RDB Kriterine göre A.2, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterine göre SPEC III statüsündedir.

Foto raf 4.7 Bataklik Kamı çını (Locustella luscinioides), Titreyengöl

Kaynak: Reinhard Vohwilkel, 2009

Bataklik Kamı çını (Locustella Luscinioides-Savi's Warbler): Titreyengöl Ku Halkalama Çalı ması'nda en çok yakalanan ku türlerinden biridir. RDB Kriterine göre A.2, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterine göre SPEC IV statüsündedir (bk. Foto raf 4.7).

Foto raf 4.8 Büyük Kamı çın (Acrocephalus arundinaceus), Titreyengöl

Kaynak: Ali Erdo an, 2009

Büyük Kamı çın (Acrocephalus Arumdinaceus-Great Reed Warbler): Titreyengöl Ku Halkalama Çalı ması'nda en çok yakalanan ku türlerinden biridir. Tür kı larını Afrika'nın batısındaki Senegal'den, do udaki Tanzanya'ya, güney Afrika'nın belirli bir kesimine kadar olan geni bir bölgede, ayrıca Tayland, Malezya, Endonezya ve Filipinler'de geçirir. Afrika'da kı layan türün popülasyonları üremek için Avrupa ve Asya'nın batısına do ru yola çıkar. Tayland, Endonezya, Malezya ve Filipinler'de kı ı geçiren türler de üremek için Japon Adaları, Çin ve Mongolya'ya kadar göç eder. Tür Türkiye için yaz göçmeni olup, Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz ve ç Anadolu bölgelerinde kuluçkaya yatmaktadır (Solak, 1013: 15). RDB kriterine göre A.3, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterine göre SPEC IV statüsündedir. Tükenme riski yüksek türlerden bir tanesidir.

Foto raf 4.9 Step nirku u (*Anthus godlewskii*), Titreyengöl

Kaynak: Reinhard Vohwinkel, 2009

Step nirku u (*Anthus godlewskii*): Türkiye’de ilk defa Titreyengöl’de gözlenen ve yakalanan rastlantısal bir ku türü olup RDB kriterine göre A.7 statüsündedir. Üreme alanı Orta Asya, kılama alanı ise Güney Asya’dır. Halkalama çalılarında ilk kez kayda alınan ve gerek bölge gerekse Türkiye için büyük öneme sahip olan bazı türler bulunmaktadır. Yeşil Arıku u (*Merops Persicus*), Sarıbaşlı Kuyruksallayan (*Modacilla Citreola*), Açık Kamıçını (*Locustella Naevia*), Doğu Kamıçını (*Acrocephalus Agricola*) ve Kuzey Kamıçını (*Acrocephalus Dumetorum*) Titreyengöl’de ilk kez kayda alınan türlerdir (Erdoğan vd., 2010a: 48). Araştırma sahasında Slovakya, Macaristan, Ukrayna gibi bazı Avrupa ülkelerinde halkalanıp tekrar yakalanan birçok ku türüne de rastlanmıştır.

4.1.2. Bozazkent Çevresinin Ornitoturizm Potansiyeli

Araştırma alanı (Bozazkent Mahallesi), BÖÇKB’nde yer almakta olup batıda Acısu Deresi ve doğuda Köprüçay arasında bulunur. Her iki ırmak çevresinde sazlık alanların olması, zaman zaman taşkınlar ve alttan beslemeler sonucunda bataklık alanların oluşması, kumul alanların, çayırılık alanların, meyve bahçeleri ile çalılık alanların olması tür çeşitliliğini arttırmaktadır. Farklı habitat tiplerinin olması, özellikle göçmen türler açısından önemli bir konaklama alanı olmasına imkan vermektedir. Kısa mesafeler içinde birbiriyle bağlantılı olan karasal ve sucul özellikteki ekosistem özellikleri ile de invertebrat canlı türleri için farklı yaşam

ortamının olmasına yardımcı olmu tur. Aynı zamanda Bo azkent, göçmen ku lar bakımından ilkbaharda üreme alanlarına göçleri sırasında Akdeniz engeli sonrası ve sonbaharda kı lama alanlarına göçleri esnasında ise Akdeniz engeli öncesi enerji depo etmek ve dinlenmek için önemli konaklama alanlarına sahiptir. Böylece Bo azkent ve çevresi ekosistem ve canlı türleri çe itlili i bakımından zengin bir konumda bulunmaktadır. Saha, göçmen ku türlerinin yo un olarak geçi yaptı ı ve konakladı ı bir yerdir. Sahanın bu potansiyelinin farkına varılması ile birlikte akademisyenler tarafından çok sayıda çalı manın yapılmasına neden olmu tur.

Sahada ku varlı ıyla ilgili ilk çalı ma Haziran 2000- Haziran 2002 tarihlerinde yine proje yürütücülü ünü Akdeniz Üniversitesi Fen Fakültesi Ekoloji Bölüm Ba kanı Prof. Dr. Ali Erdo an'ın yaptı ı ku halkalama çalı masıdır. Bu çalı mada 136 tür halkalanarak kayıt altına alınmı tır. Bu kayıtların dı ında yakalanıp kayıt altına alınmayan ve sahadaki gözlemlerde tespit edilen 77 tür daha gözlemlenmi tir. Halkalanmı olan ku türlerine bu türler de eklendi i zaman alanda 213 ku türünün varlı ı tespit edilmi tir (Erdo an vd., 2009: 3). Çalı mada belirlenen türlerden 12'si soyu büyük ölçüde tükenme tehdidi altında olup mutlak korunması gereken türlerdir. Ara tırma sahasında belirlenen 27 tür ise büyük ölçüde tükenme tehdidi altında olan türlerdir ve tükenme baskısı günümüzdeki gibi sürerse mutlak tükenmeyle kar ıla acaktır. Yine 44 tür de tükenebilecek duyarlılı ı olan türlerdir. Görüldü ü gibi sahadaki ku varlı ının 93 ku türü nesli tükenme tehdidinde olup Türkiye hatta dünya için önem derecesi yüksek türlerdir. Bu nedenle hem bu türlerin korunması hem de meraklısına bu alanın bir rekreasyon alanı olarak de erlendirilmesi büyük yarar sa layacaktır.

Sahada ikinci çalı ma ise 2009 yılı A ustos-Ekim aylarında yapılmı tır. Çalı mada 37 türden 671 birey halkalanmı tır. Bu ara tırmada ise bir önceki türlere ilave bir kayıt elde edilememi tir.

Sahada yürütülen ku gözlem ve halkalama çalı malarında elde edilen bulgularla 2017 Nisan ayından 2018 yılı aynı aya kadar ara tırma sahasında yapılan arazi gezi ve gözlem çalı masındaki gözlemlerin birbiriyle uyumlu oldu u tespit edilmi tir.

Foto raf 4.10 Bo azkent Ku Halkalama alı masının Yapıldı ı Alan (Google Earth'den Derlenmi tir)
Kaynak: <https://www.google.com.tr/intl/tr/earth/>, (eri im tarihi: 20.02.2017)

Bo azkent yöresindeki ku türlerinin aylara göre gözlemlendi i tür sayıları öyledir:

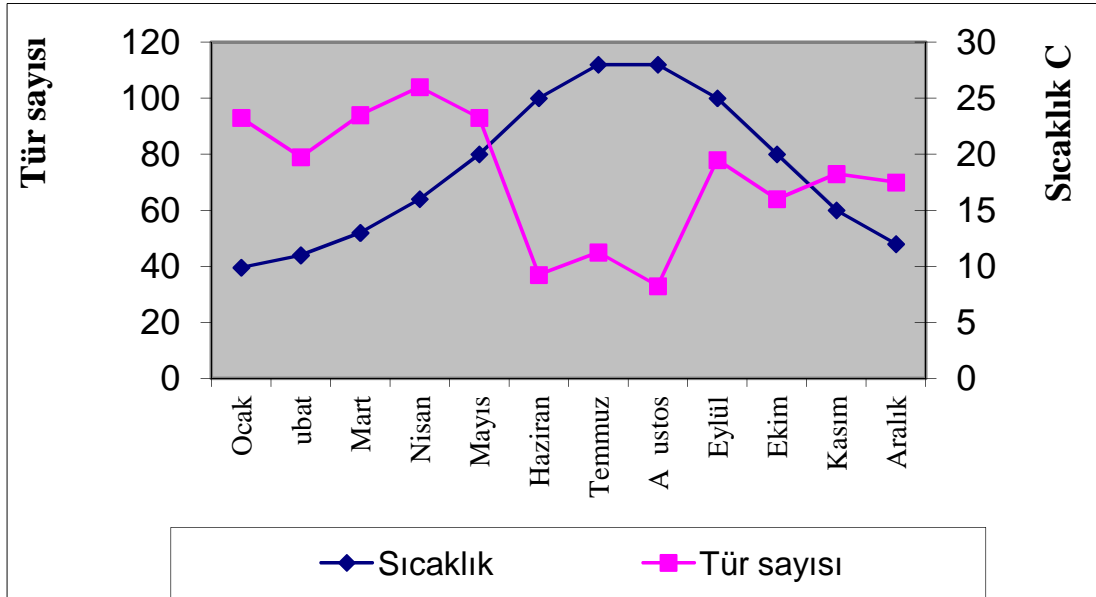
Tablo 4.2 Bo azkent'in Aylara Göre Ku Tür Sayıları

Ay	Tür Sayısı
Ocak	93
ubat	79
Mart	94
Nisan	104
Mayıs	93
Haziran	37
Temmuz	42
A ustos	35
Eylül	77
Ekim	61
Kasım	64
Aralık	62

Görüldü ü üzere bahar göçünün oldu u dönemlerde tür sayısında bir artı söz konusudur (bk. Tablo 4.2). Bu veriler ile Bo azkent yöresinin göç yolu üzerinde oldu u anla ılabilir. Meteoroloji istasyonundan alınan son 60 yıllık ortalama aylık sıcaklık verileri ile

ku tür sayılarının aylara göre dağılımı Grafik 4.2’de verilmiştir. Buna göre; Sıcaklığın düşük olduğu kış aylarında ve bahar göçünün olduğu nisan ve mayıs aylarında ku türü sayısında önemli bir artış söz konusudur. Bu sonuçlar sahada geliştirilecek olan ku gözlem turizmi çalışmalarını da destek niteliktedir. Özellikle yaz turizmine dayalı bir ekonomiye bağlı olan yörede, kış döneminde önemli derecede ku popülasyonunun varlığı bu ekoturizm aktivitesine olan talebi kış mevsiminde de arttıracaktır.

Grafik 4.2 Bozazkent’te Ku Tür Sayılarının Aylara Göre Dağılımı

Kaynak: Erdoğan vd., 2002:247

Bir alanın önemli ku alanı statüsü kazanabilmesi için Dünya Ku Yaşamını Koruma Örgütü (BirdLife International)’nin belirlediği bazı kriterlere uyması gerekmektedir. ÖKA kriterleri doğrultusunda Bozazkent yöresinin BirdLife International kriterlerini ağırlıklı olarak karşıladığı görülmüştür. Bu kayıtlardan elde edilen verileri ağırlıklı olarak ku lara ait gözlenen birey sayıları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3 Bo azkent'te BirdLife'm E ik De erlerini A an Ku lara Ait Gözlenen Birey Sayıları

Tür Adı	Gözlenen Sayı	E ikde eri
Leylek (<i>Ciconia ciconia</i>)	15000+	4000
Çeltikçi (<i>Plagadis falcinellus</i>)	600	250
Bozördek (<i>Anas strepera</i>)	1000	1000
Yaz örde i (<i>M. angustirostris</i>)	10	10
Turna (<i>Grus grus</i>)	16	2
Bataklık kırlangıcı (<i>Greola pratincola</i>)	300	100
Mahmuzlu kızku u (<i>Vanellus spinosus</i>)	15 çift	10 çift
Bıyıklı sumru (<i>Chlidonias hybridus</i>)	5000	750

Kaynak: Erdo an vd., 2002; Erdo an vd., 2009

Özellikle so uk kı artlarında Anadolu'daki göllerin donması ve karaların da kar ile kaplanması sonucunda, buralarda kı layan ku popülasyonları Bo azkent gibi güney kıyılarında bulunan az sayıdaki sulak alanlarda barınmaktadır. Tablo 4.3'te de görüldü ü üzere ara tırma sahasındaki 8 ku türü BirdLife'm ÖKA sayılabilmesi için belirledi i e ik de erinin oldukça üzerinde olup birçok ku gözlemcisinin de merak etti i türler içerisinde yer almaktadır.

Ara tırma sahasında yayılı gösteren bazı türler ara tırıcı ve ku gözlem meraklıları tarafından foto raflanmı tır (bk. Foto raf 4.11, Foto raf 4.12, Foto raf 4.13, Foto raf 4.14).

Foto raf 4.11 Gece balıkçılı (Nycticorax nycticorax), Bo azkent, 2017

Gece balıkçılı (Nycticorax nycticorax): RDB Kriterine göre A.3.1, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterine göre SPEC III statüsünde olup tükenebilecek duyarlılıkta ve vah i ya amda soyu tükenme riski yüksek türdür.

Foto raf 4.12 Dövü kenku (Philomachus pugnax), Bo azkent, 2017

Dövü kenku (Philomachus pugnax): RDB Kriterine göre B.4, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterine göre SPEC II statüsündedir. Popülasyonunda azalma olan, soyları tükenme tehdidi altına girmeye aday türlerdendir.

Foto raf 4.13 Çeltikçi (*Plegadis falcinellus*), Manavgat Baraj Gölü, 2017

Çeltikçi (*Plegadis falcinellus*): RDB Kriterine göre A.3.1, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterine göre SPEC III statüsündedir. Popülasyonunda azalma olan risk altındaki türlerdendir.

Foto raf 4.14 Kara sumru (*Chlidonias niger*), Bo azkent

Kaynak: Aykut Do an, 2016

Kara sumru (*Chlidonias niger*): RDB Kriterine göre A.3, IUCN kriterine göre LC, BIE kriterlerine göre SPEC III statüsündedir. Tükenebilecek duyarlılıkta olup vah i ya amda soyu tükenme riski yüksek olan türlerdendir.

Yapılan halkalanma çalı malarında (2000-2002 ve 19 A ustos-1 Ekim 2009) kayıt altına alınan ku türleri ve RDB, IUCN, BIE kriterleri Tablo 4.4'te verilmi tir.

Tablo 4.4 Bozazkent Çevresinde Yayılı Gösteren Kuş Türleri ve Koruma Statüleri

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
1	Küçük batağan (Tachybaptus ruficollis)	A.3.1	LC	III
2	Karabatak (Phalacrocorax carbo)	A.3	LC	V
3	Balaban (Botaurus stellaris)	A.2	LC	III
4	Cüce balaban (Ixobrychus minutus)	A.2	LC	III
5	Gece balıkcılı (Nycticorax nycticorax)	A.3.1	LC	III
6	Alaca balıkcıl (Ardeola ralloides)	A.3	LC	III
7	Küçük akbalıkcıl (Egretta garzetta)	A.3.1	LC	V
8	Büyük akbalıkcıl (Ardea alba)	A.3	LC	V
9	Gri balıkcıl (Ardea cinerea)	A.3.1	LC	V
10	Ergüvani balıkcıl (Ardea purpurea)	A.2	LC	V
11	Akleylek (Cinonia cinonia)	A.3.1	LC	II
12	Çeltikçi (Plegadis falcinellus)	A.3.1	LC	III
13	Karıncık (Platelea leucorodius)	A.3	LC	II
14	Çıkrıkçın (Anas querquedula)	A.4	LC	III
15	Karıncık (Anas clypeata)	A.4	LC	II
16	Karaçaylak (Milvus migrans)	A.3	LC	III
17	Kızılçaylak (Milvus milvus)	A.1.2	NT	II
18	Yılan kartalı (Circaetus gallicus)	A.4	LC	III
19	Saz delicesi (Circus aeruginosus)	A.3	LC	IV
20	Gökçe delice (Circus cyaneus)	A.1.2	LC	III
21	Çayır delicesi (Circus pygargus)	A.1.2	LC	IV
22	Atmaca (Accipiter nisus)	A.3	LC	IV
23	Şahin (Buteo buteo)	A.3	LC	IV
24	Kızıl şahin (Buteo rufinus)	A.3	LC	III
25	Kerkenez (Falco tinnunculus)	A.2	LC	III
26	Kızılayak doğan (Falco vespertinus)	B.3	NT	III
27	Boz doğan (Falco columbarius)	B.1.2	LC	IV
28	Delice doğan (Falco subbuteo)	A.3.1	LC	IV
29	Bıldırcın (Coturnix coturnix)	A.3	LC	III

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
30	Su kılavuzu (<i>Rallus aquaticus</i>)	A.3	LC	IV
31	Küçük su yelvesi (<i>Porzana parva</i>)	A.1.2	LC	IV
32	Cüce su yelvesi (<i>Porzana pusilla</i>)	A.1.2	LC	III
33	Bıldırcın kılavuzu (<i>Crex crex</i>)	A.1.2	NT	I
34	Ye ilayak su tavu u (<i>Gallinula chloropus</i>)	A.3.1	LC	IV
35	Sakarmeke (<i>Fulica atra</i>)	A.5	LC	IV
36	Turna (<i>Grus grus</i>)	A.3	LC	II
37	Uzunbacak (<i>Himantopus himantopus</i>)	A.3	LC	IV
38	Kılıçgaga (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	A.4	LC	IV
39	Kocagöz (<i>Burhinus oedicephalus</i>)	A.2	LC	III
40	Kızılkanaat bataklık kırlangıcı (<i>Glareola pratincola</i>)	A.3	LC	III
41	Küçük halkalı cılbıt (<i>Charadrius dubius</i>)	A.3	LC	IV
42	Büyük halkalı cılbıt (<i>Charadrius hiaticula</i>)	B.3	LC	IV
43	Altınrenkli ya murcun (<i>Pluvialis apricaria</i>)	B.4	LC	IV
44	Mahmuzlu kızku u (<i>Vanellus spinosus</i>)	A.3	LC	III
45	Akkumku u (<i>Calidris alba</i>)	B.3	LC	IV
46	Küçük kumku u (<i>Calidris minuta</i>)	B.5	LC	IV
47	Kızıl kumku u (<i>Calidris ferruginea</i>)	B.4	LC	--
48	Karakarınlı kumku u (<i>Calidris alpina</i>)	B.5	LC	III
49	Dövü kenku (<i>Philomachus pugnax</i>)	B.4	LC	II
50	Suçullu u (<i>Gallinago gallinago</i>)	B.3.1	LC	III
51	Büyük kervançullu u (<i>Numenius arquata</i>)	B.3	LC	II
52	Akkarın ye ilbacak (<i>Acitis hypoleucos</i>)	A.3	LC	III
53	Cüce martı (<i>Larus minutus</i>)	B.3	LC	III
54	Gülen martı (<i>Larus ridibundus</i>)	A.5	LC	IV
55	Kara sırtlı martı (<i>Larus fuscus</i>)	B.3	LC	IV
56	Akba martı (<i>Larus cachinnans</i>)	A.4	LC	II
57	Hazar sumrusu (<i>Sterna caspia</i>)	A.2	LC	III
58	İrmak sumrusu (<i>Sterna hirundo</i>)	A.3	LC	IV
59	Kara sumru (<i>Chlidonias niger</i>)	A.3	LC	IV
60	Kumru (<i>Sterptopelia decaocta</i>)	A.5	LC	IV
61	Üveyik (<i>Streptopelia turtur</i>)	A.3.1	LC	III

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
62	shakku u (<i>Otus scops</i>)	A.2	LC	II
63	Kukumav (<i>Athene noctua</i>)	A.2	LC	III
64	Bataklık bayku u (<i>Asio flammeus</i>)	A.1.2	LC	III
65	Çobanaldatan (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	A.1.2	LC	II
66	Ebabil (<i>Apus apus</i>)	A.3.1	LC	IV
67	Akkarınlı ebabil (<i>Apus melba</i>)	A.3.1	LC	IV
68	zmir yalıçapkını (<i>Halcyon smyrnensis</i>)	A.1.2	LC	III
69	Yalıçapkın (<i>Alcedo atthis</i>)	A.1.2	LC	III
70	Arıku u (<i>Merops apiaster</i>)	A.3.1	LC	III
71	Gökkuzgun (<i>Coracias garrulus</i>)	A.2	NT	II
72	bibik (<i>Upupa epops</i>)	A.2	LC	III
73	Boyunçeviren (<i>Jynx torquilla</i>)	A.1.2	LC	III
74	Alaca a açkakan (<i>Dendrocopus syriacus</i>)	A.2	LC	IV
75	Küçük a açkakan (<i>Dendrocopus minör</i>)	A.1.2	LC	IV
76	Bo maklı tarlaku u (<i>Melanocorypha</i>)	A.5	LC	III
77	Bozkır toygarı (<i>Calandrella brachydactyla</i>)	A.3	LC	III
78	Tepeli toygar (<i>Galerida cristata</i>)	A.3	LC	III
79	Orman toygarı (<i>Lullula arborea</i>)	A.3	LC	II
80	Tarlaku u (<i>Alauda arvensis</i>)	A.4	LC	III
81	Kum kırlangıcı (<i>Riparia riparia</i>)	A.5	LC	III
82	Kaya kırlangıcı (<i>Hirundo rupestris</i>)	A.5	LC	IV
83	Kır kırlangıcı (<i>Hirundo rustica</i>)	A.5	LC	III
84	Kızıl kırlangıç (<i>Hirundo daurica</i>)	A.3	LC	IV
85	Ev kırlangıcı (<i>Delichon urbica</i>)	A.3	LC	III
86	Kır incirku u (<i>Anthus campestris</i>)	A.2	LC	III
87	A aç incirku u (<i>Anthus trivialis</i>)	A.3	LC	IV
88	Çayır incirku u (<i>Anthus pratensis</i>)	A.3	LC	IV
89	Kızılgerdanlı incirku u (<i>Anthus cervinus</i>)	A.2	LC	IV
90	Sarıkuyruksallayan (<i>Motacilla flava</i>)	A.3.1	LC	IV
91	Akkuyruksallayan (<i>Motacilla alba</i>)	A.3.1	LC	IV
92	Arap bülbülü (<i>Pycnonotus xanthopygos</i>)	A.2	LC	IV
93	Kızıl çalı bülbülü (<i>Cercotrichas galactotes</i>)	A.3	LC	III

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
94	Bülbül (<i>Luscinia megarhynchos</i>)	A.2	LC	IV
95	Mavigerdan (<i>Luscinia svecica</i>)	A.2	LC	IV
96	Kızılkuyruk (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	A.3	LC	II
97	Çayırta ku u (<i>Saxicola rubetra</i>)	A.3	LC	IV
98	Boz kuyrukkakan (<i>Oenanthe isabellina</i>)	A.3	LC	IV
99	Kuyrukkakan (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	A.3	LC	III
100	Karatavuk (<i>Turdus merula</i>)	A.3	LC	IV
101	Kamı bülbülü (<i>Cettia cetti</i>)	A.2	LC	IV
102	Dikkuyruklu ötle en (<i>Prinia gracilis</i>)	A.3	LC	III
103	Bataklık kamı çını (<i>Locustella luscinioides</i>)	A.2	LC	IV
104	Bıyıklı kamı çını (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	A.2	LC	IV
105	Kındıra kamı çını (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	A.2	LC	IV
106	Bataklık saz kamı çını (<i>Acrocephalus palustris</i>)	A.3	LC	IV
107	Saz bülbülü (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	A.2	LC	IV
108	Büyük saz bülbülü (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	A.3	LC	IV
109	Akgerdan ötle en (<i>Sylvia curruca</i>)	A.2	LC	IV
110	Çalı ötle en (<i>Sylvia communis</i>)	A.3	LC	IV
111	Boz ötle en (<i>Sylvia borin</i>)	B.3	LC	IV
112	Sö üt bülbülü (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	A.3.1	LC	IV
113	Cıvgın (<i>Phylloscopus collybita</i>)	A.3.1	LC	IV
114	Gri sinekkapan (<i>Muscicapa striata</i>)	A.3	LC	III
115	Büyük ba tankara (<i>Parus majör</i>)	A.3.1	LC	IV
116	Sarıasma (<i>Oriolus oriolus</i>)	A.2	LC	IV
117	Kızılsırtlı örümcekku u (<i>Lanius collurio</i>)	A.3	LC	III
118	Karaalmlı örümcekku u (<i>Lanius minör</i>)	A.3	LC	II
119	Büyük örümcekku u (<i>Lanius excubitor</i>)	A.1.2	LC	III
120	Kızılba lı örümcekku u (<i>Lanius senatör</i>)	A.2	LC	II
121	Maskeli örümcekku u (<i>Lanius nubicus</i>)	A.2	LC	II
122	Alakarga (<i>Garrulus glandarius</i>)	A.3.1	LC	IV
123	Ekin kargası (<i>Corvus frugilegus</i>)	A.5	LC	IV
124	Sis kargası (<i>Corvus cornix</i>)	A.5	LC	--
125	Kuzgun (<i>Corvus corax</i>)	A.5	LC	IV

	Tür Adı	Kriterleri		
		RDB	IUCN	BIE
126	Sı ırcık (<i>Sturnus vulgaris</i>)	A.5	LC	III
127	Ev serçesi (<i>Passer domesticus</i>)	A.5	LC	III
128	Bataklık serçesi (<i>Passer hispaniolensis</i>)	A.3	LC	IV
129	Kanarya (<i>Serinus serinus</i>)	A.3	LC	IV
130	Florya (<i>Carduelis chloris</i>)	A.3	LC	IV
131	Saka (<i>Carduelis Carduelis</i>)	A.3.1	LC	IV
132	Ketenku u (<i>Carduelis cannabina</i>)	A.3	LC	II
133	Kirazku u (<i>Emberiza hortulana</i>)	A.3	LC	II
134	Gri kirazku u (<i>Emberiza caesia</i>)	A.2	LC	IV
135	Karaba kirazku u (<i>Emberiza melanocephala</i>)	A.4	LC	II
136	Tarla kirazku u (<i>Miliaria calandra</i>)	A.4	LC	II

Kaynak: Erdo an vd., 2009; Karaardıç vd., 2009; IUCN, 2017 (<http://www.iucnredlist.org>. eri im tarihi 08.02.2017)

Ara tırma sahasında yapılan çalı malarda; Balaban (*Botaurus stellaris*), Arı ahini (*Pernis apivorus*), Kızılçaylak (*Milvus milvus*), Balık Kartalı (*Pandion haliaetus*), Kızılçaylak Do an (*Falco vespertinus*), Akkumku u (*Calidris alba*), Yırtıcı Martı (*Stercorarius*), Bataklık Bayku u (*Asio flammeus*), zmir Yalıçapkını (*Halcyon smyrnensis*), Küçük a açkaka (*Dendrocopos minor*), Çöl Kuyrukkakanı (*Oenanthe deserti*), Aksırtlı Kuyrukkaka (*Oenanthe finschii*), Ta kızılı (*Monticola saxatilis*), Mavi Kayaardıçı (*Monticola solitarius*), Aksakal Ötle en (*Sylvia hortensis*), Boz Ötle en (*Sylvia borin*), Orman Sö ütbülbülü (*Phylloscopus sibilatrix*), Alakarga (*Garrulus glandarius*), Ekin Kargası (*Corvus frugilegus*) ve Kuzgun (*Corvus corax*) türleri Türkiye’de ilk kez bu alanda kayıt altına alınmı tır.

Ara tırma alanında RDB kriterlerine göre tükenme riski yüksek olan; A.1.2 statüsünde 12 (Kızılçaylak-*Milvus milvus*, Gökçe delice-*Circus cyaneus*, Çayır Delicesi-*Circus pygargus*, Küçük Su Yelvesi-*Porzana porzana*, CüceSu Yelvesi-*Porzana pusilla*, Bildircin Kılavuzu-*Crex crex*, Bataklık Bayku u-*Asio flammeus*, Çobanaldatan-*Caprimulgus europaeus*, zmir Yalıçapkını-*Halcyon smyrnensis*, Boyunçeviren-*Jynx torquilla*, Küçük A açkakan-*Dendrocopos minor*, Büyük Örumcekku u-*Lanius excubitor*), A.2 statüsünde 27, A.3 statüsünde 44, A.3.1 statüsünde 19, A.4 statüsünde 8, A.5 statüsünde 12 tür bulunmaktadır. Ayrıca sahada “Kı Ziyaretçisi” olan türlerden; B.1.2. statüsünde 1, B.3. statüsünde 7 , B.3.1 statüsünde 1, B.4 statüsünde 3 ve B.5 statüsünde 2 tür bulunmaktadır.

IUCN kriterlerine göre NT (Near Threatened) statüsünde 4, LC (Leas Concern) statüsünde ise 132 tür bulunmaktadır.

B E kriterlerine göre SPEC I statüsünde 1, SPEC II statüsünde 19, SPEC III statüsünde 49, SPEC IV statüsünde 60 ve SPEC V statüsünde 5 tür bulunmaktadır.

Diğer ara tırma sahası olan Titreyengöl sulak alanında olduğu gibi Bozazken sulak alanında da bu kurulların kriterlerini taşıyan kuşların varlığı söz konusudur. Kuş gözlemcileri bu kriterlere bağlı olarak yaptıkları ara tırmalar dolayısıyla merak ettikleri kuşları gözlemlemektedir. Dolayısıyla alandaki bu yonun popülasyon birçok kuş gözlemcisinin dikkatini çekecektir.

Daha önce de belirtildiği gibi Türkiye’de 502 kuş türünün (437 düzenli, 65 raslantısal) ya adını duyulduğunda sahada tespit edilip kayıt altına alınmış olan 213 kuş türü oldukça yüksek bir rakamdır. Proje yürütücüsü Prof. Dr. Ali Erdoğan’la yapılan görüşmelerde son dönemde yapılan çalışmalarla alanda 23 kuş türünün daha gözlemler sonucunda tespit edildiğini ve bu sayıyla ara tırma sahasındaki tür sayısının 236’ya ulaştığını belirtmiştir. Türkiye’de yaygın türlerinin %63’ü (316) Antalya genelinde bulunurken, bunların da %75 gibi yüksek bir oranı sahada yayılı göstermektedir.

4.2. Manavgat İlçesinin Alternatif Ornitoturizm Alanları ve Rotaları

4.2.1. Karpuzçayı Ornitoturizm Sahası

Karpuzçayı Antalya ili sınırları dâhilinde yer alır. Karpuzçayı havzasının bir kısmının içinde yer aldığı Gündoğmuş ilçesi Konya’nın Taşkent ilçesi ile sınırdır. Karpuzçayı havzası ve etrafında yer alan yerleşmeler; Akseki, Gündoğmuş, Manavgat, Alanya, Bradı ilçeleridir. Karpuzçayı havzasının önemli bir bölümü Akseki ve Manavgat ilçesi (büyük bölümü) sınırları içerisinde yer alır. Kıyı kesiminde Kızılot deltası ve Karpuzçayı taşkın ovası bulunmaktadır. Havzanın doğu sınırını Alara Çayı su bölümü hattı, batısını ise Manavgat Nehri su bölümü hattı teşkil eder (Sabancı, 2016: 57).

Foto raf 4.15 Karpuzçay'ın Denize Döküldü ü Delta Alanı, Kızılot, 2017

Büyük bölümü Manavgat sınırları içerisinde yer alan Karpuzçayı ve özellikle kıyıda olu turdu u delta sahası önemli ku popülasyon alanlarından bir tanesidir. Çayın a ız bölümünde olu an sazlık ve bataklık alanlar özellikle bazı türler için önemli bir habitat alanı niteli indedir. Tıtrengöl-Bo azkent ku popülasyon alanlarında rastlanan bazı ku türleri burada da mevcuttur. Bu konuda ara tırmaları yapan Akdeniz Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Ö retim Üyesi Prof. Dr. Ali Erdo an'la yapılan yüz yüze görü mede “Yaptı ımız çalı malarda özellikle karabatak, yalıçapkın, cüce balaban, gece balıkçılı, çeltikçi, saz bülbülü alanda gözlemedi imiz en yaygın türlerdir. Çayın a ız bölümünde yer alan sazlık alanlar bu türlerin üreme alanları olup bu konuda ilçenin ender sahalarından bir tanesidir.” ekinde de erlendirme yaparak sahanın ku gözlem turizmine açılmasının hem türlerin korunması hem de bölge ekonomisine canlılık getirmesi açısından önemli olabilece ini ifade etmi tir.

Foto raf 4.16 Karpuzçay Deltasındaki Ku Üreme Noktaları Olan Sazlık Alanlar, Kızılot, 2017

Sahanın çevresindeki tatil köyleri de bu rekreasyon faaliyetine hizmet verebilecek niteliktedir. Önemli turizm merkezlerinden olan Kızıla aç ve Kızılot mahallelerinin tam ortasında yer alması bu potansiyeli destekleyen en önemli faktör olarak değerlendirilebilir.

4.2.2. Köprülü Kanyon Milli Parkı Ornitoturizm Sahası

Milli park Antalya'nın kuzeydo usunda, ehlin 85 km uza ındadır. Manavgat ilçesine ise 68 km uzaklıkta yer almaktadır. Milli parkın toplam yüzölçümü 35.777 hektar olup deniz seviyesinden yüksekli i 150 m ila 2500 m (Bozburun Da ı) arasında de i mektedir. 2003 yılında yapılan ara tırmalar sırasında 123 ku türü saptanmı tır. Bunlara ek olarak, alan ve etrafındaki daha eski tarihli kayıtlara göre 41 türün daha gözlenmesi muhtemeldir. Bu türlerden dört tanesi IUCN listesinde yer almaktadır (T.C Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007: 27).

Parkta, dik kayalık alanlarda yuva yapan Kızıl Akbaba (*Gyps fulvus*) kolonileri mevcuttur. Bunun dı ında Kara Akbaba (*Aegypius monachus*), ah Kartalı (*Aquila helica*), Alaca Sinekkapan (*Ficedula semitorquata*) di er türlerdir. Bunlar ve di er yırtıcı ku türlerinin, sürülere saldırı ı için geçmi te çobanlar tarafından açık alanlara bırakılan zehirli

etler yüzünden popülasyonları zarar görmü tür. Bazı türler yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. Alanda, endemik ve ya amını do al ya lı ormanlara ba ımlı olarak sürdüren Anadolu sıvacı da (Sitta krueperi) gözlenmektedir.

Foto raf 4.17 Köprülü Kanyon Milli Parkı ve Köprüçayı'ndan Genel Görünüm, 2018

Önemli bir co rafi olu um ve habitat alanı olan Köprülü Kanyon Milli Parkı alternatif turizm meraklılarının gözdesi olabilecek potansiyele sahiptir. 14 km'ye ula an uzunlu uyla Türkiye'nin en uzun kanyonu olması yörenin ku gözlem turizmine açılmasına katkı sa layacak önemli bir özelli idir. Turistler hem bu do al olu umu gözlemleyecek hem de bölgede nesli tehlikede olan ku türlerini görüp foto raflama imkanı bulacaklardır. Ayrıca kanyon içerisinden akan Köprüçayı'nın belli bir bölümünde de rafting yapılmakta olup bu özelli iyle zaten turistlerin kısmen tanıdı ı bir yer konumundadır. Bu kadar çe itli rekreasyon faaliyeti sunan bir bölgenin de erlendirilmesi ve ornitoturizme açılması ciddi ekilde bölge ekonomisine katkı sa layacaktır.

4.3. Ara tırma Sahasının Ornitoturizm Planlama Yakla ımları

Yapılan ara tırmalar, çalı malar ve gözlemler neticesinde ortaya çıkan tüm veriler ara tırma sahasının önemli bir ku popülasyon alanı oldu unu ortaya koymaktadır. Sahada

böyle bir potansiyelin varlığı yöre için önemli bir avantaja dönüştürülebilir. Bir ekoturizm türü olan ornitoturizmin ara tırma sahasında yaygınlaştırılması mart-ekim ayları arasında sıkılaştırılması olan deniz turizminin tamamlayıcısı olacaktır. Bu süreçte hizmet veren konaklama tesisleri kış döneminde (ortalama 5 ay) hizmet verememektedir. Ek bir konaklama tesisine ihtiyaç olmadan var olan bu potansiyelin değerlendirilmesi yörenin ekonomik etkinliğine ciddi bir katkı sağlayacaktır.

Manavgat'a 2016 yılı itibarıyla 2.040.030 turist geldiği tespit edilmiş ve bu turistlerden ortalama 1.5 milyar dolar gelir elde edilmiştir (bk. Tablo 4.5), (MATSO, 2017: 58). Bu gelir yukarıda da bahsedilen 7 aylık sürede elde edilen kazançtır ki bu sürenin 12 aya çıkarılmasıyla gelirdede önemli bir artış olacaktır.

Tablo 4.5 Manavgat İçişinin 2012-2016 Yılları Turist Sayıları ve Turizm Gelirleri

Yıl	Turist Sayısı	Turizm Geliri (1.000.000\$)
2012	3.540.124	2.987
2013	3.476.714	3.244
2014	3.797.095	3.735
2015	3.586.677	3.426
2016	2.040.030	1.438

Kaynak: MATSO, 2017: 58

Gelen turist sayısı ve turizm geliri dikkate alındığında bir turist ortalama 1.000 dolar harcadığı görülmektedir. 5 aylık süreçte ortalama 10.000 kuş meraklısının ara tırma sahasına çekilmesi ve bu turistlerin bir hafta gözlem yapması ortalama 50 milyon dolarlık bir ekonomik geliri sağlayacaktır. Ayrıca bu rakam sadece turizm aktivitelerinin yapılamadığı dönemde elde edilen gelir olacaktır. Sahada yaz göçerilerinin de yoğunlukta olması, turizm sezonunda da bu etkinliğin devam etmesini ve sağlanamayan gelirin daha da çoğaltılmasına katkı sağlayacaktır. Ara tırma alanında var olan tesisler gerek oda sayısı gerekse yatak kapasiteleriyle en dolu sezonda dahi misafir ettiği turistlerin kapasitesinin üzerindedir (bk. Tablo 4.6).

Tablo 4.6 Manavgat İlçesi Turizm Tesisi, Oda ve Yatak Sayıları

İletme Belgeli Tesisler			Yatırım Belgeli Tesisler			Toplam		
Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı
157	48.377	105.109	52	10.656	23.124	209	59.033	128.233

Kaynak: MATSO, 2017: 58

Tablo 4.6’da da görüldü ü üzere ilçenin i letme ve yatırım belgeli 209 tesis, 59.033 oda ve 128.233 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Bu sayılar 924 tesis, 235.208 oda ve 509.179 yatak kapasitesine sahip olan Antalya ölçe inde oldukça yüksek bir orandır (MATSO, 2017: 60). Bu i letmeler kı döneminde sadece %5 oranında dolulu a sahiptir ki ekonomisinin temelini turizme dayamı bir ilçe için bu miktar birçok problemi beraberinde getirmektedir.

İçede turizm; çe itli, bölümlenmi , çok sektörlü, do rudan veya dolaylı olarak turizm ürün ve hizmetlerinin tedarikini sa layan, çok sayıda özel sektör giri imlerini ve bölge esnafının yatırımlarını içermektedir. Turizmde ya anan bütün olumsuz ekonomik geli meler büyük ölçüde dolaylı yoldan turizme katkıda bulunan özel sektör giri im sahibi ilçe esnafını da etkileyecektir. te bu sorunlara imkan vermemek için sahada var olan ku popülasyonu de erlendirilebilir ve ilçe özellikle kı döneminde ornitoturizme açılabilir. Bu do rultuda; sahanın ku popülasyonu ilçenin tanıtım afi lerine eklenebilir, ilçede belirli dönemlerde “Ku Gözlem Festivalleri” yapılabilir, yörenin ula ım güzergâhlarına önem derecesi yüksek ku türlerinin foto rafları koyulabilir, ku gözleminde kullanılacak materyallerin temini için i letmeler açılabilir ve sahadaki belirli alanlara “Ku Gözlem Kuleleri” in a edilebilir. Bu yapıların olu turulması için her iki sahada da uygun alanlar bulunmaktadır (bk. Foto raf 4.18, Foto raf 4.19).

Foto raf 4.18 Titreyengöl Sulak Alanı Çevresindeki Ku Gözlemine Uygun Araziler, 2017

Foto raf 4.19 Bo azkent Sulak Alanı Çevresindeki Ku Gözlemine Uygun Araziler, 2017

Yapılan ara tırmalarda sahanın yanlış arazi kullanımını sonucunda tehdit altında olduğunu da gözlenmiştir. Yörenin bir sulak alan ve ku gözlem sahası konumunda iken son dönemde bu sulak alanların kurutulduğunu görülmüştür. Yapılan gezi-gözlemlerde alandaki tatil köyleri ve kırsal yerleşimlerin sahayı plansızca kullandıkları gözlenmiştir, ilerleyen süreçte de sahanın ekolojik yapısında bozulmaların devam edeceğini düşünülmektedir. Gerçekleştirilecek olan ornitoturizm faaliyeti ile bu bozulmanın da önüne geçilebilecek, saha korunaklı bir turizm alanı kimliğine sahip olacaktır.

Foto raf 4.20 Bo azkent Ornitoturizm Sahasındaki Sulak Alanların Bazı Bölümleri Molozlarla Kurutulmaktadır, 2017

Ku gözlem turizmine katılacak turist profili genellikle Avrupa yani yurt dı ı kökenlidir. Bu nedenle ara tırma sahasına ula bilmenin ilk adımını Antalya Havalimanı olu turmaktadır. Bu turizm faaliyetine katılacak turistler önce buraya ula acak buradan da karayolu ile potansiyel alanlara giderek gözlemlerini yapacaklardır. Ayrıca gözlemciler bölgeye geldi inde sadece bir alandaki türleri gözlemlemeyip di er alternatif sahalardaki türleri de de erlendirmek isteyeceklerdir. O nedenle ula ım olanakları ve kısa zamanda bu sahalara varabilmek önemli bir kriterdir. Bu anlamda sahaların hem havalimanına hem de birbirlerine olan mesafeleri oldukça önemlidir. Ara tırma sahaları ve alternatif ornitoturizm alanları yo un ula ım a ına sahip Antalya ilinin kuzeydo usu (Köprülü kanyon) ve do usundaki sahil erisinde (Bo azkent, Titreyengöl, Karpuzçay) yer almaktadır. Birbirine yakın olan bu alanlara karayolu ile ula ım oldukça kolay ve kısa sürede varılabilecek mesafededir (bk. Harita 4.2).

Harita 4.2 Manavgat İçesi Ornitoturizm Sahası Rotaları

Antalya Boğazkent arası 52 km, Titreyengöl arası 72 km, Köprülü Kanyon 94 km ve Karpuzçay 91 km.'dir. Ara tırma sahalarının birbirleriyle olan mesafeleri de oldukça yakındır. Boğazkent-Köprülü Kanyon arası 66 km, Boğazkent-Titreyengöl arası 46 km, Titreyengöl-Karpuzçay arası ise 16 km.dir (<http://www.arasikackm.com>, erişim tarihi: 06.12.2017).

Ara tırma sahalarının birbirine yakınlığı bu turizm türü için büyük avantaj sağlayacak ve katılımı daha üst seviyelere çıkaracaktır. Bu turizm türünü düzenleyen kuruluşlerle ilgili derinleşme yapıldığında hem türlerinin sayısal üstünlüğü hem ulaşım açısından birbirine yakın olmasını göreceğiz hem de konaklamada sorun yaşamayacağını tespit edebileceğiz.

SONUÇ

Turizm geçmi ten günümüze; istatistiki ve ekonomik alanda geli im gösterme e iliminde bulunmu ve yaratt ı etkenlerle çok yönlü bir sektör halini almı tır. Birçok konuda ele alınabilen turizm geli mekte olan bölgelerde ve yörelerde kalkınma yolunda önemli etken olarak görölmektedir. Manavgat ve çevresi ekonomik anlamda incelendi inde; turizmin geli mesi öngörülen ve giderek büyüyen bir sektör haline gelmi tir. Bugün yabancı ziyaretçiyi en çok çeken il olma özelli i ta ıyan Antalya'nın en çok turist çeken ilçesi konumundadır.

Manavgat ilçesi ekonomisinin temelini deniz-kum-güne üçlüsüne dayanan yaz turizmi olu turmakta ve ilçeye gelen turistler mart-ekim aylarında ilçeye ekonomik girdi sa layabilmektedir. Bu durum ilçede turizm sezonunun sona erdi i kı döneminde ekonomik canlılı ı kaybedip büyük bir sorun yaratmaktadır. te bu sorunu bitirmek için alanda ekoturizm faaliyetleri kullanılabilir ki bunlardan birisi de Ornitoturizm (Ku Gözlem Turizmi)'dir. Do al ortamda ku ları gözlemeleme aktivitesi olan bu alternatif turizm türünde en temel faktör sahada önem derecesi yüksek, tükenme tehdidinde olan ku popülasyonunun var olmasıdır. Bir ku gözlemcisinin de kıstas aldı ı ey nadir bulunan türlerin var olması ve onları sahada rahatça gözlemleyip foto raflamasıdır. Bu do rultuda yapılan çalı malarda iki önemli alanının ilçede bulundu u tespit edilmi tir. Bu alanlar; ilçeye ba lı Titreyengöl ve Bo azken sulak alanlarıdır. Ara tırma sahalarında edinilen bilgiler do rultusunda önemli birer ku popülasyon alanları oldu u tespit edilmi , “Tarama” modeline göre gerçekte tirilen nitel ara tırma yöntemi, saha gezi-gözlem ve mülakatlardan elde edilen bulgular de erlendirilmi tir. Bu bulgularda Titreyengöl çevresinde 2002-2007 yılları arasında 175 ku türünden 55.411 ku halkalanarak kayıt altına alınmı , 68 tür de gözlem sonucunda tespit edilmi olup toplamda 243 ku türünün sahada var oldu u görölmü tür. Bo azkent çevresinde Haziran 2000-Haziran 2002 ve 2009 yılı A ustos-Ekim aylarında tarihleri arasında yapılan halkalama çalı masında 136 tür halkalanarak kayıt altına alınmı , 77 tür ise sahada yapılan gözlemler sonucunda tespit edilmi toplamda 213 ku türünün var oldu u görölmü tür. Bu çalı malar dikkate alınarak yapılan saha gezi-gözlemlerde de dönemsel olarak gözlemlenen ku türleri çalı malarla örtü ür sonuçlar vermi tir.

Uluslararası do al ya amı ve canlıları korumak için faaliyet gösteren üç önemli kurulu un (RDB, IUCN, B E) kriterlerine göre bu türler de erlendirilmi , statüleri u sonuçlar vermi tir;

Ara tırma sahalarında RDB kriterlerine göre ‘‘A’’ grubuna giren türlerden; A.1.2 statüsünde Titreyengöl’de 17, Bo azkent’te 12 tür bulunmakta olup bunlar tükenme riski yüksek olan ve mutlaka korunması gereken türlerdir. A.2 statüsünde ise Titreyengöl’de 50, Bo azkent’te 27 tür bulunmakta olup bu kriterdekiler önemli ölçüde tükenme tehdidinde ve tükenme baskısı günümüzdeki gibi sürerse mutlak tükenmeyle kar ı kar ıya kalacak türlerdir. A.3 statüsündeki türler, tükenebilecek duyarlılıkta olup vah i ya amda soyu tükenme riski yüksek olanlardır ve Titreyengöl’de 52, Bo azkent’te ise 44 tür bulunmaktadır. A.3.1 statüsünde Titreyengöl’de 19, Bo azkent’te 19 tür bulunmakta olup bu özelliktekiler gözlendikleri alanda azalma olan türlerdir. A.4 statüsünde Titreyengöl’de 9, Bo azkent’te 8 tür yer almakta olup gözlendikleri alanda henüz tükenme tehdidi altına girmemi olmakla birlikte popülasyonlarında lokal bir azalma vardır. Zamanla tükenme tehdidi altına girmeye adaydırlar. A.5 statüsünde Titreyengöl’de 15, Bo azkent’te 12 tür bulunmaktadır ve bu kriterdeki türlerin henüz azalma durumları söz konusu de ildir. A.7 statüsünde ise sadece 1 tür (Step inciri-Anthus godlewskii) Titreyengöl’de tespit edilmi olup bu tür Türkiye’de ilk kez ara tırma sahasında yakalanarak kayda alınmıştır. ‘‘B’’ grubuna giren türler kı ziyaretçisi ya da transit göçer olup; B.1.2 statüsünde sadece 1 tür Bo azkent’te tespit edilmi ve bu türlerin soyu büyük tükenme tehdidi altında oldu u için mutlaka Türkiye’de korunmaları gerekmektedir. B.3 statüsünde Titreyengöl’de 6, Bo azkent’te 7 tür tespit edilmi tir. Bu statüdeki türler tükenebilecek duyarlılıkta olup vah i ya amda soyu tükenme tehlikesi büyük olan ku lardır. B.3.1 statüsünde Titreyengöl’de 2, Bo azkent’te 1; B.4 statüsünde Titreyengöl’de 2, Bo azkent’te 3; B.5 statüsünde ise Titreyengöl’de 2, Bo azkent’te 2 tür tespit edilmi tir. B.3.1 statüsünde olan türün popülasyonunda azalma, B.4 statüsündeki tür ise henüz tükenme tehdidi altına girmemi olmakla birlikte popülasyonlarında bir azalma vardır. B.5 statüsündeki türde henüz bir azalma veya tükenme tehdidi bulunmamaktadır.

Ara tırma sahalarındaki ku ların IUCN kriterlerine göre; VU statüsünde 1 tür (Küçük kerkenez-Falco naumanni) sadece Titreyengöl’de tespit edilmi ve vah i ya amda soyu tükenme tehlikesi yüksek bir türdür. NT statüsünde Titreyengöl’de 4, Bo azkent’te 4 tür bulunmakta olup u an tehlikede olmayıp ancak yakın gelecekte VU statüsüne aday türlerdir. LC statüsünde ise Titreyengöl’de 170, Bo azkent’te 132 tür tespit edilmi ve bu türler en dü ük derecede tehdit altında bulunan ku lar statüsündedir.

Ara tırma alanlarındaki ku ların B E kriterlerine göre ise; SPEC I statüsünde Titreyengöl’de 3, Bo azkent’te 1 tür tespit edilmi olup bu kriterdekiler küresel ölçekte koruma önceli i olan Avrupa türleridir. SPEC II statüsünde Titreyengöl’de 21, Bo azkent’te

19 tür tespit edilmiştir. Bu türlerin küresel popülasyonu Avrupa'da yoğunlaştığı türler olup "Kesin Koruma Altında" olan kuşlardır. SPEC III statüsünde Titreyengöl'de 49, Bozazkent'te 49 tür tespit edilmiştir. Bu statüdeki türler de küresel durumunun azalma eiliminde olması nedeniyle "Koruma Altında" olan türlerdendir. SPEC IV statüsünde Titreyengöl'de 89, Bozazkent'te 60; SPEC V statüsünde Titreyengöl'de 8, Bozazkent'te 5 tür tespit edilmiştir olup küresel popülasyonu Avrupa'da yoğunlaştığı ve popülasyonlarında henüz kritik durum göstermeyen türlerdir.

Görüldüğü üzere ara tırma sahalarında önem derecesi yüksek, kesin koruma altında olan birçok kuş türü bulunmaktadır. Bu türlerin dışında özellikle kıyıcı göçeri konumundaki türlerin de varlığı oldukça önemlidir. Sahada zaten var olan yaz turizmi ilçenin bu dönemde canlılığını sağlamak için ancak kıyıcı döneminde ilçe bu ekonomik girdiden yoksun kalmaktadır. Kıyıcı göçeri kuşların alanı ziyaret etmesi bu dönemde de kuş gözlem turizmini canlı kılmak ve ilçenin kıyıcı turizmini canlandıracaktır.

Bu turizm türünün ilçede geliştirilmesinde bir diler artış ise potansiyel sahalar arasındaki ve il merkezindeki hava limanı ile olan ulaşım olanaklarıdır. Ornitoturizm Türkiye'de pek yaygın olmayan bir turizm türü özelliindedir ve daha çok yurtdışı odaklı bir aktivite olacaktır. Bu bağlamda yöreye gelen turistlerin popülasyona sahip olan alanlara ulaşmaları kolay olmalıdır. Ara tırma sahası bu özelliikle de büyük avantaj sağlamaktadır. Ara tırma sahaları olan Titreyengöl ve Bozazkent birbirine oldukça yakın (46 km) konumdadır.

Ornitoturizmin dünya ülkelerinde yaygın olarak yapıldığına birçok örnek bulunmaktadır. Titreyengöl ve Bozazkent'te yapılan kuş halkalama çalışmaları gibi bilimsel-ornitolojik çalışmalar dünyanın çeşitli yerlerinde yapılmakta olup bu çalışmalar birçok doaseverin ilgisini uyandırmaktadır. Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok farklı ülkede doaseverler bu çalışmalara gönüllü olarak katılmakta ya da çalışmaları ziyaret etmektedir. Sayıları milyonlarla ifade edilen kuş gözlemcileri halkalama istasyonlarına ya da farklı bölgelere giderek farklı kuş türlerini yakından görme ve fotoğraflama imkanı bulabilmektedir. Örneğin, Patagonya'da bulunan su kuşu kolonileri, her yıl 100.000'den fazla kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Güney Afrika'da Capetown şehri yakınlarındaki penguen kolonileri, yılda (1996-1997) ortalama 200.000'den fazla kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Amerika'nın Pensilvanya Eyaleti'ndeki Hawk Mountain Koruma Alanı, 1990 ile 1991 yılları arasında 53.583 kuş gözlemcisi tarafından, Texas Eyaleti'ndeki Rock Pat Kasabası, Hummer Bird Festivali'nin düzenlendiği 4 gün süresince 4.000 kuş gözlemcisi tarafından ziyaret edilmiştir. Yine Tayvan'ın Chang-Hua şehri, Bahin Gözlemeleme Günü'nde 30.000 kuş

gözlemcisi tarafından ziyaret edilmiş, Avustralya'nın Philip Island Doğa Parkı'ndaki penguen kolonilerini gözlemlemek için 1995 yılında 100.000'den fazla ornitoturist bu bölgeyi ziyaret etmiştir.

ABD'li ku gözlemcileri 2000 yılındaki ku gözlem seyahat masrafları için 7,6 milyar dolar harcamı vardır. Teksas'ın küçük bir kasabasında (Rock Pat Kasabası) ise 6 haftalık ku göçü sezonunda gözlemciler 2 milyon dolar harcamı vardır. İngiltere'de yılda bir düzenlenen ku gözlem festivalinin 3 günlük kazancı 3 milyon paundu bulmaktadır. Görüldüğü üzere, belki Manavgat ilçesi kadar popülasyona sahip olmayan ancak bu varlıktan ciddi ekonomik kazanç sağlayan dünyada birçok örnek yer bulunmaktadır. Titreyengöl halkalama çalışmasına da 2002'den bu yana başta Alman olmak üzere Avrupa'dan ku gözlemcileri gelerek çalışmaya katılmış ve ku ları foto raflamı vardır. Dünyanın birçok yerinde ciddi derecede gelir sağlayan bu turizm faaliyetinin artırılma sahasında da yapılmaması için hiçbir sebep yoktur. İlçe her yıl ortalama 3 milyon turisti a ırlamakta ve bundan yaklaşık 3.5 milyar dolar gelir elde etmektedir. Bu sayının ve gelirin artırılmasında kullanılacak önemli ekoturizm faaliyeti de tespit edilen potansiyel nedeniyle sahanın ku gözlem turizmine (Ornitoturizm) açılmasıyla sağlanabileceği belirlenmiştir. Gerekli tanıtımın yapıldığı takdirde artırılma sahasında zaten var olan mevcut sektörel tecrübe ve konaklama tesisleri (209 tesis, 59.033 oda ve 128.233 yatak kapasitesi) ekstra bir yatırıma gerek duymadan bu faaliyeti yapılabilir kılacaktır. Bu sayede 12 aya yayılmış olan bir turizm ehri olacak ve ekonomik canlılığını hiçbir zaman kaybetmeyecektir.

İlçede bu sahalardan da aynı potansiyele sahip alanlar da mevcuttur. Köprüçay havzası içerisinde yer alan Köprülü Kanyon Milli Parkı bunlardan bir tanesidir. Manavgat'ın kuzeybatısında ve 68 km uzaklıkta yer alan milli parkta 2003 yılında yapılan ara tırmalarda 123 ku türünün bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde özellikle Türkiye için endemik tür olan Anadolu Sıvacısı (Sitta Krueperi) sahada var olan en önemli türdür. Ayrıca Kara Akbaba (Aegypius Monachus), Ak Kartal (Aquila Helica), Alaca Sinekkapan (Ficedula Semitorquata) diğer türlerdir.

Diğer bir ornitoturizm sahası ise Manavgat'ın doğusunda yer alan Karpuzçayı deltasıdır. İlçeye 12 km uzaklıkta yer alan, çevresinde önemli tatil köylerini barındıran deltada birçok ku türü bulunmakta ve sahayı üreme alanı olarak kullanmaktadırlar. Sahaya yakın birçok konaklama tesisinin bulunması bu turizm faaliyetinin yapılmasını kolaylaştıracak en önemli faktör olarak görülebilir. Bu çalışmalara gereken desteğin verilmesi ve tanıtımın yapılması bölgenin bir "Ku Cenneti" sıfatını almasıyla cazibe merkezi haline getirebilecektir.

Ara tırma sahasında ornitoturizmi geli tirmek için yapılacak bazı düzenlemeler alanın önem derecesini arttıracak ve ziyaretçi sayısını yükseltecektir. Bunların ba ında turizmin her türünde temel özelli e sahip olan etkin tanıtımdır. Bu do rultuda yurt içi ve yurt dı ında Manavgat için yapılan turizm tanıtımlarına sahadaki ku popülasyonu eklenerek bölgenin önemli bir ku gözlem sahası oldu u belirtilmelidir. Ornitoturizme ait bro ür ve kataloglar (foto raf, film, video, basılı materyal) hazırlanması ve özellikle dijital ortamın kullanılması tanıtımın etkinli inde önemli olacaktır. Ayrıca Titreyengöl-Bo azkent sulak alanlarının çevresine ve ula ım güzergahlarına yörede bulunan ve nesli tükenme tehdidinde olan ku ların foto rafları ve statülerinden olu an tanıtım afi leri konulabilir. Böylece alanda hem toplumsal duyarlılık hem de farkındalık yaratılmı olacaktır. Bunun yanında ilçede turizm sezonunun bitti i ve konaklama tesislerinin bo kaldı ı kı döneminde sahada ‘‘Ku Gözlem Festivalleri’’ düzenlenerek canlılık sa lanabilir. Gerek bu festivallerde gerekse yılın di er dönemlerinde yapılan gözlemlerin daha bilinçli ve kontrollü gerçekte tirilebilmesi için sahanın koruma altına alınması gerekmektedir. Ziyaretçi giri i uygulaması ile gruplar halinde içeriye alınan turistler ku gözlemi ve türleri hakkında yeti mi olan rehberler e li inde aktivitelerini gerçekte tirebileceklerdir. Ayrıca bu alan içerisine do al dokuyu bozmadan kurulacak olan bir yapı, sahanın ku larını tanıtan similasyon ve görsellerle desteklenerek yapılan aktiviteye ilgi çekici ve bilgilendirici bir karakter kazandıracaktır. Bu saha içerisindeki belirli noktalara gözlemin daha rahat yapılabilmesini sa layacak ‘‘Ku Gözlem Kuleleri’’ de in a edilebilir. Sahada yapılabilecek son ey ise ku gözlemcili inde kullanılacak malzemeler için ihtiyaç analizlerinin yapılması ve sahanın çevresine bu materyallerin edinilebilmesi için i letmelerin açılması olacaktır.

KAYNAKÇA

- Arı, Y. Kaya, . (ed). (2014). *Co rafya Ara tırma Yöntemleri*, Co rafyacılar Derne i Yayını Birinci Baskı, Balıkesir.
- Arı, Y. (2006). *Ramsar Sözleşmesi'nin Do a Koruma Yaklaşımına Ele tirden Bir Bakış*, Do u Co rafya Dergisi, 2006, s. 275-302.
- Asker, . (2015). *Manavgat Kentinin Özellikleri ve Kent Merkezinin Trafik Sorunu ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçe ehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bakırcı, M. (2002). “*Ekoturizm*” . II. Turizm ırası Bildiriler Kitabı. 12-14 Nisan 2002, Ankara, s. 243-252.
- Bulut, Y. (2006). *Manavgat (Antalya) Yöresinin Faydalı Bitkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Çakıcı, A. C ve Harman, S. (2006). “*Ku Gözlemcilerinin Önemi: Türkiye’de Ku Gözlemcilerinin Profili*”. *Anatolia: Turizm Ara tırmaları Dergisi*, 17(2): 161-168.
- Çelik, G. (2013). *Manavgat Merkez ilçesi Ye il Alanlarının rdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçe ehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çınar, M. (2016). “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Manavgat İlçesi”. *Atatürk Dergisi*, 5(1) s. 78-92.
- Derman, E. (2015). *Manavgat Destinasyon Yönetimi ve Markala tırılmasında Do a Sporları ve Su Sporlarının Rolü : Kano Sporunu Örne i*. Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Devlet Su ıleri 13. Bölge Müdürlü ü. (2016). *AMO iletme ve ıube Müdürlü ü Verileri*. Antalya.
- Dinçer İstanbullu, F., Atsız, O., Kahraman, C. ve Çifçi, . (2016) “ *Türkiye’de Sportif Olta Balıkçılı ının Alternatif Turizm Kapsamında De erlendirilmesi* ”. I. Ulusal Alternatif Turizm Kongre Kitabı. Erzincan, s. 646-648.

- Doğan, U. (2002). Manavgat Nehri Havzasının Jeomorfolojik Evrimi. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 22, Sayı 2 (2002) 51-65.
- Erdoğan, A., Albayrak, T., Sert, H., Aslan, A., Tunç, M. R. (2002). *Bozazkent Kocagöl ve Çevresi Kuş Envanteri Raporu*, Antalya.
- Erdoğan, A. Karaardıç, H. Karaardıç, Ö. Kaçar, M. S. Karacan, V. A., Korkmaz. R. (2009) *Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi Bozazkent Beldesi Kocagöl Mevkiinde Göçmen Kuş Türlerinin Sonbahar Göç Hareketleri ve Göç Zamanlarının Kuş Halkalama Metodu Uygulanarak Belirlenmesi Projesi*. Antalya Özel Çevre Koruma Müdürlüğü, Antalya.
- Erdoğan, A. Deval, C. Öz, M. Ünal, O. Yavuz, Gökoğlu, M. Özvarol, A. Gülyavuz, H. Karaardıç, H. Kaçar, M. S. (2010a). *Titreyengöl ve Çevresinin Flora-Faunasının Tespiti ile Titreyengöl Su Kalitesinin Belirlenmesi Raporu*. Akdeniz Üniversitesi Manavgat Meslek Yüksek Okulu, Antalya.
- Erdoğan, A. Öz, M. Ünal, O. Yavuz, M. Karaardıç, H. Kaçar, M. S. (2010b). *Titreyengöl Bozaz Ormanı'nın Flora ve Faunasını Oluşturan Yaban Hayatını Değerlendirme Raporu*. Akdeniz Üniversitesi Manavgat Meslek Yüksek Okulu, Antalya.
- Erdoğan, A., ve Keleş, A., (2010). *Titreyengöl - Sorgun Ormanında Doğal Hayat*. Akdeniz Üniversitesi Manavgat Meslek Yüksek Okulu, Antalya.
- Haznedar H. A. (2016). *Ekoturizm ve Ekogirişimcilik Potansiyelinin Ortaya Konmasına Yönelik Bir Araştırma: Nazarköy Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir.
- Kamacı, S. 2015. *Hakkâri'nin Ekoturizm Olanaklarının Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kanabakan, A. (2013). *Serik Bölgesi Peyzaj Toponimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Kandır, H. (2015). *Doğadaki Görsel Çölen: Kuşlar ve Kuş Gözlemcileri*. Ayrıntı Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 31.
- Kaplan, B. (2010). *Manavgat-Alanya Arasında Golf Sahaları İçin Uygun Alanların*

- Belirlenmesinde Peyzaj Mimarlığı*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Karaardıç, H. Erdoğlan, A. Özkan, L. (2009). *Dünden Bugüne Bilimsel Kurumun Halkalama*. Tabiat ve İnsan Dergisi, Sayı:43 s:3-14.
- Kavak, M. (2015). *Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı ve Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kaygusuz, S. (2014). *Ekoturizm Açısından Oltu İlçesi (Erzurum)*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kızıroğlu, S. (2008). *Türkiye Kurumları Kırmızı Listesi*. Desen Matbaası, Ankara.
- Küçükşarı, G. (2011). *Turizmin Yerel Ekonomiye Etkisinin Konaklama İşletmeleri Özelinde Analizi: Manavgat Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası (MATSO). (2016). *Ekonomik Rapor 2015*, Manavgat.
- Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası (MATSO). (2017). *Ekonomik Rapor 2016*, Manavgat.
- Meteoroloji 4. Bölge Müdürlüğü. (2016). *Antalya İli Manavgat İlçesi İklimsel Verileri*.
- Ongun, B. (2013). *Turizm ve Sağlık Turizmi (Denizli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Önen, O. (2008). *Dünya ve Türkiye’de Turizm*. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü Temmuz Sayısı, Ankara.
- Özkan, L. (2012). *Antalya/Boğazkent Mahmuzlu Kızkuyu (Vanellus Spinosus L. 1758) Popülasyonunun Göç Fenolojisi ve Kuluçka Biyolojisi Üzerine Araştırmalar*. Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Özgüç, N. (2010). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Özgüç, N. (2015). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Özgül, N. (1976). *Toroslarda Bazı Temel Jeoloji Özellikleri*. Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni, s. 65-78.

- Pekçetinöz, B. (2006). *Denizel Koruma Alanlarında Ekoturizmin Bir Segmenti Olarak Kuş Gözlemciliği Aktiviteleri ve İzmir Kuş Cennetinin Potansiyeli*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Polat, A.T. (2006). *Karapınar İçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sabancı, S. (2012). *Alanya ve Manavgat'ın İklim Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sabancı, S. (2016). *Karpuz Çayı Havzasının Hidrografik Analizi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Salcan, Ü. (2011). *Manavgat-Evrenseki Beldesinde Turizm Faaliyetlerinin Doğal Çevre Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Sarı, C. (2007). *Antalya'nın Alternatif Turizm Kaynakları ve Planlaması*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sarı, C., Oban R. ve Erdoğan A. (2010). "Ornitolojik Turizm ve Antalya". II. Uluslararası Coğrafya Sempozyumu-Akdeniz Environment. 165-172.
- Sarı C. ve Aligil, M. (2016). "Konaklama Tesisleri Yöneticilerinin Alternatif Turizm Dair Görüşleri: Doğal Antalya (Side) Turistik Gelişim Projesi Bölgesi Örneği". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(4): 1649-1663.
- Sarı, F. (2007). *Türkiye'deki Turizm Etkilerinin Turizm Sektöründeki İstihdam Etkisi ve Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sert, H. (2017). *Termessos National Park as a Nature Education and Tourism Area*. Journal of Current Researches on Social Sciences. ISSN: 2547-9644, Volume: 7, Issue: 1.
- Sevindi C. (2013). "Ekoturizm ve Kuş Gözlemciliği Açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti (Arpaçay-Kars)". Türk Coğrafya Dergisi, 61: 63-76.

- Sezgin, O. M. (2001) . *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Solak, H. Ö. (2013). *Antalya/Bozazkent'te Acrocephalus Cinsine Ait Kuş Türlerinin Göç Fenolojilerinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Sözüer, Ö. (2013). *Adana İlinin Kuş Gözlem Turizmi Potansiyeli*. 2. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s: 67-81.
- ekercioğlu, Ç. H. (2002). Impacts of Birdwatching on Human and Avian Communities. *Environmental Conservation* 29:282-289.
- İmrek, A. (2013). *Manavgat Yöresi Halkının Kuşları*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- T.C Çevre ve Orman Bakanlığı (2007). *Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetim Projesi*. Köprülü Kanyon Milli Parkı Yönetim Planı (2007-2011) Nihai Taslak, Ankara.
- T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2009). *Antalya Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Antalya İl Çevre Durum Raporu 2008*, Antalya.
- T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2012). *Antalya Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Antalya İl Çevre Durum Raporu 2011*, Antalya.
- Unur, K. (2000) “Turizmin Türkiye'nin Ödemeler Dengesine Etkisinin Analizi”. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (3): 1-17.
- Yıldız, Z. (2011). “Turizm Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5):54-71.
- Zorlu, K. (2014). *Aksaray-Ihlara Vadisi'nde Ekoturizm*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

İnternet Kaynakları

- Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verileri. (2017).
<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/>, (erişim tarihi:17.05.2017)
- https://www.turkcebilgi.com/birlesimi_milletler (erişim tarihi: 19.12.2016)

TÜK, Turizm istatistikleri (2015), http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21530_ (erişim tarihi: 13.11.2016).

TIES Overview. <http://www.ecotourism.org/ties-overview>, (erişim tarihi: 14.02.2017).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2016). Önemli Kuş Alanları (öka) Projesi, <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10205/onemli-kus-alanlari-oka-projesi.html>, (erişim tarihi: 17.11.2016).

Dünya Turizm Örgütü (WTO). <http://www2.unwto.org/>, (erişim tarihi: 17.12.2016).

<http://www.antalyahavalimani.gov.tr/tr/govdb/tr/istatistik/002015%20Yili%20Gelen%20Yolcu%20ve%20Ucak%20Sayilari.pdf>, (erişim tarihi: 21.12.2016).

http://www.csb.gov.tr/db/tabiat/editordosya/tabiat_brosur_belek_15nisan2016.pdf, (erişim tarihi: 07.02.2017)

<http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-dogayi-korumabirligiucn.tr.mfa>, (erişim tarihi: 15.05.2017).

<https://fensefe.wordpress.com/2013/04/13/red-data-book-ve-iucn-kirmizi-liste-kategorileri/>, (erişim tarihi: 14.05.2017).

<http://www.arasikackm.com>, (erişim tarihi: 06.12.2017).

<https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turist-sayisi-ve-turizm-geliri-gelirsayi-ve-ortalama-harcama68.html>, (erişim tarihi: 07.05.2017)

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr>, (erişim tarihi: 19.04.2017).

<http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203426>, (erişim tarihi: 09.03.2017)

IUCN (International Union for Conservation of Nature). (2017). <http://www.iucnredlist.org>. (erişim tarihi 08.02. 2017)

<https://www.google.com.tr/intl/tr/earth/> (erişim tarihi: 20.02.2017)

<http://www.birdlife.org/worldwide/partnership/our-vision>. (erişim tarihi: 09.03.2017).

<http://www.wwf.org.tr/bizkimiz/> (erişim tarihi: 09.03.2017).

<http://www.wwf.org.tr/bizkimiz/> (erişim tarihi: 09.03.2017).

<https://www.google.com.tr/search?q=göçmen+kuşlar+haritası>, (erişim tarihi: 24.02.2017).

<https://www.ramsar.org/>, (erişim tarihi: 18.06.2018)

<http://bgc.org.tr/ansiklopedi/ramsar-sozlesmesi.html>, (erişim tarihi: 18.06.2018)

Ö Z G E Ç M

Adı ve SOYADI	Ferhat TUNÇ
Do um Yeri - Tarihi	Manavgat-10.11.1984
E T M DURUMU	
Mezun Oldu u Lise	Manavgat Fatih Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Ömer Halisdemir Üniversitesi, E itim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğ retmenli i Lisans Programı
Tez/ Dönem Projesi Konusu	Manavgat İ çesinin Ornitoturizm Potansiyeli
Yabancı Dil / Diller	Almanca/ ngilizce
B L MSEL FAAL YETLER	
<p>Sarı, C. Tunç, F. Bulut, (2016). <i>Kırsal Kalkınma Projelerinde (Menengiç A açlarının A ılanarak Antep Fıstı ı Üretilmesi) Yerel Halkın Katılımının Sa lanması Üzerine Bir Saha Ara tırması: Manavgat Uzunlar Köyü.</i> Akdeniz nsani Bilimler Dergisi Cilt 4 sayı 2 (2016) 417-425.</p> <p>Sarı, C. Tunç, F. (2017). <i>Manavgat İ çesinin Ornitoturizm Potansiyeli ve Planlanma Yakla ımları.</i> Türk Co rafya Kurumu'nun 75. Kurulu Yılı Uluslararası Kongre Bildiriler Kitabı, No:9 s.32.</p>	
DENEY M	
Stajlar	Manavgat Sınav Dersanesi
Çalı tı ı Kurumlar	Manavgat Sınav Dersanesi Manavgat İhtiyaç Akademi Kpss Dersanesi Manavgat Yargı Akademi Kpss Dersanesi stek Özel Antalya Manavgat Yeditepe Koleji
E-Posta	tufan071453@hotmail.com